

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lukiolain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, oppivelvollisuuslain, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (lausuntoversio 12.5.2022)

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia, valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esitys perustuu pääministeri Sanna Marinin hallituksen koulutuspoliittisen selonteon toimenpide-ehdotusten perusteella käynnistetyn toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeen ehdotuksiin.

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämistä ja kaksoistutkinnon suorittamista koskevia säännöksiä sekä lukiolaissa että ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa. Opintojen yhdistämiseen ja ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samanaikaiseen suorittamiseen liittyvää vakiintunutta käytäntöä tuotaisiin lain tasolle opiskelijan oikeudellisen aseman selkeyttämiseksi. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta laajentaa ammatillista perustutkintoa yksilöllisesti yli 180 osaa-

mispiistein.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin sisältyviä ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen perusteita siten, että ne nykyistä paremmin vastaisivat oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tavoitteita ja tarpeita. Ammatillisen koulutuksen määräraha ehdotetaan jaettavaksi kahteen erilliseen rahoitusväylään, jotka olisivat oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitus ja jatkuvan oppimisen rahoitus. Määrärahan jakamisesta oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen välillä päätettäisiin vuosittain valtion talousarviossa. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa ehdotetaan vahvistettavaksi perusrahoituksen osuutta ja poistettavaksi ammatillisen koulutuksen järjestämislupiin perustuva määrällinen säätely. Esityksellä pyritään myös yksinkertaistamaan ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteita.

Ehdotettu laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024. Muut ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2024.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi.....	5
2.1 Yhteiskunnallinen kehitys.....	5
2.1.1 Väestökehitys	5
2.1.2 Väestön koulutus- ja osaamistaso	7
2.1.3 Koulutuspolut.....	7
2.1.3.1 Kahden toisen asteen tutkinnon suorittaminen.....	7
2.1.3.2 Korkeakouluihin hakeutuminen	8
2.1.4 Oppivelvollisuuden laajentaminen.....	10
2.2 Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus.....	12
2.2.1 Ammatillinen perustutkinto	12
2.2.2 Lukiokoulutus	15
2.2.3 Ylioppilastutkinto.....	16
2.2.4 Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyö.....	17
2.2.4.1 Asiaa koskeva lainsäädäntö.....	17
2.2.4.2 Menettelyt käytännössä.....	19
2.2.4.3 Opiskelijavalinta	21
2.2.4.4 Opiskelija- ja suorituspäämäärät.....	22
2.2.5 Opintotuki- ja koulumatkatuki	24
2.3 Ammatillisen koulutuksen määrällinen säätely ja rahoitusjärjestelmä	25
2.3.1 Säätely ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa.....	25
2.3.2 Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä	26
2.3.3 Erityistilanteita	28
2.3.3.1 Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus.....	28
2.3.3.2 Vaativa erityinen tuki.....	28
2.3.3.3 Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot.....	30
3 Tavoitteet	30
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	31
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	31
4.1.1 Opintojen yhdistäminen	31
4.1.2 Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä	32
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	34
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	34
4.2.1.1 Vaikutukset opiskelijoiden taloudelliseen asemaan.....	34
4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen	34
4.2.1.3 Vaikutukset koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan.....	36
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	41
4.2.2.1 Vaikutukset koulutuksen järjestäjiin	41
4.2.2.2 Vaikutukset kuntiin	44
4.2.2.3 Vaikutukset muihin viranomaisiin	44
4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	46
4.2.3.1 Vaikutukset opiskelijan asemaan (lapsivaikutukset).....	46

4.2.3.2	Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon	49
4.2.3.3	Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään.....	50
4.2.3.4	Aluekehitysvaikutukset	51
4.2.3.5	Vaikutukset perusoikeuksiin	54
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset	54
5.1	Opintojen yhdistelemisen sääntely.....	54
5.2	Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen erottelu	55
6	Lausuntopalaute	56
7	Säännöskohtaiset perustelut	56
7.1	Lukiolaki	56
7.2	Laki ammatillisesta koulutuksesta	60
7.3	Oppivelvollisuuslaki	63
7.4	Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä	65
7.5	Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta.....	66
8	Lakia alemman asteinen sääntely	74
8.1	Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta.....	74
8.2	Opiskelijavalintaa koskevat asetukset.....	75
8.3	Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista	75
9	Voimaantulo	77
10	Toimeenpano ja seuranta	78
11	Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	81
12	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	81
	LAKIEHDOTUKSET	83
1.	laki lukiolain muuttamisesta	83
2.	laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta	85
3.	laki oppivelvollisuuslain 16 §:n muuttamisesta	88
4.	laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....	89
5.	laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	90
	LIITTEET	95
	RINNAKKAISTEKSTIT	95
1.	laki lukiolain muuttamisesta	95
2.	laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta	98
3.	laki oppivelvollisuuslain 16 §:n muuttamisesta	102
4.	laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....	104
5.	laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.....	105

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että ammatillisen koulutuksen sivistyksellisiä opintoja (perustaitoja, kriittistä ajattelukykyä ja oppimaan oppimista) vahvistetaan. Erityisesti vahvistetaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuutta hakeutua ja opiskella menestyksekkäästi korkeakouluissa. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen eduskunnalle antaman koulutuspoliittisen selonteon kirjausten mukaan toisen asteen koulutuksen toimintamuotoja uudistetaan siten, että ne vastaavat tuleviin haasteisiin, ja että koulutus on laadukasta ja kaikkien helposti saavutettavissa. Koulutuspoliittinen selonteko on luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-622-8>.

Koulutuspoliittisen selonteon keskeisenä tavoitteena on, että toisen asteen koulutus tuottaa kaikille nuorille vahvan pohjan sekä yhteiskunnassa että työelämässä toimimiseen ja jatko-opintoihin siirtymiseen. Tavoitteena on myös turvata osaamispalveluiden laatu ja saavutettavuus tilanteessa, jossa väestömuutokset tulevat olemaan erittäin mittavia ja työelämä uudistuu vauhdilla. Koulutuspoliittisessa selonteossa korostetaan opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja koulutuksen laatua. Samalla tavoitteena on väestön koulutustason nosto ja koulutuksen nykyistä parempi työelämävastaavuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 21.10.2021 kehittämishankkeen, jonka tehtäväksi annettiin valmistella hallituksen esitys turvaamaan toisen asteen koulutuksen saavutettavuutta tilanteessa, jossa alueiden väliset väestölliset erot kasvavat. Kehittämishankkeelle nimettiin ohjausryhmä, hankeryhmä sekä laaja-alainen seurantaryhmä. Hankkeen toimikausi on 21.10.2021—23.6.2022.

Hankkeen asettamispäätöksen mukaan toisen asteen koulutuksen kehittämistä koskeva valmistelytyö tehdään laajassa yhteistyössä hallinnonalan ja sidosryhmien kanssa. Valmistelu tehdään vuorovaikutteisesti ja osallistavia työtapoja hyödyntäen järjestämällä muun muassa verkkokokouksia.

Hanke esiteltiin koulutuksen järjestäjille webinaarissa 4.2.2022. Webinaariin osallistui 506 osallistujaa. Webinaarissa osallistettiin koulutuksen järjestäjiä kertomaan jo olemassa olevia toimintatapoja sekä kehittämistarpeita toisella asteella.

Eri kokoisia, eri alueilta sekä eri omistusmuotoisia koulutuksen järjestäjiä kutsuttiin keskustelemaan 8.2.2022 lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyöstä, erityisesti kahden tutkinnon rinnakkaisesta suorittamisesta ja ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämisestä. Keskustelutilaisuuteen osallistui yhteensä 16 eri koulutuksen järjestäjää. Opiskelijajärjestöille pidettiin samasta aiheesta keskustelutilaisuus 3.3.2022. Kaikki neljä toisen asteen koulutuksen opiskelijajärjestöä osallistuivat keskustelutilaisuuteen. Maaliskuussa 2022 järjestettiin opetusministerin johdolla pyöreän pöydän tilaisuus työelämäjärjestöille.

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Esitystä on käsitelty säännöllisesti kehittämishankkeen ohjaus- ja seurantaryhmässä. Ohjausryhmä kokoontui esityksen valmistelun aikana neljä kertaa ja seurantaryhmä viisi kertaa. Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministeriryhmä on seurannut valmistelua säännöllisesti koko valmistelun ajan.

Hallituksen esityksen luonnoksesta on pyydetty lausunnot laaja-alaisesti keskeisiltä sidosryhmiltä. Esitysluonnos on ollut lausunnolla 12.5.—22.6.2022.

(Hallituksen esityksestä on käyty kuntalain (410/2015) 11 §:n mukainen neuvottelu ja asia on käsitelty kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa.)

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM083:00/2021>.

Toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeen muut valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM070:00/2021>.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Yhteiskunnallinen kehitys

2.1.1 Väestökehitys

Väestömuutokset tulevat haastamaan koulutuksen järjestämisen toisella asteella. Seuraavan 20 vuoden aikana 16—20-vuotiaiden ikäluokat tulevat pienemään merkittävästi. Useissa maakunnissa ikäluokat ovat vuonna 2040 ainoastaan runsaat 70 prosenttia nykytasosta ja kahdessa maakunnassa jopa alle 70 prosenttia. Ainoastaan Uudellamaalla nuorten määrä säilyy nykytasolla. Erityisen haastavaksi tilanteen tekee se, että useissa maakunnissa oppivelvollisten ikäluokat tulevat kuluvalle vuosikymmenellä kasvamaan ja laskevat sen jälkeen erittäin nopeasti. Lisäksi maakuntien sisällä tapahtuu eriytymiskehitystä siten, että seutukuntien keskuskuntien väestökehitys poikkeaa usein maakunnan muista osista. Kaikki väestökehityksen osatekijät selittävät eriytymiskehitystä: maan sisäinen muuttoliike kohdistuu kaupunkeihin, maahanmuutto kohdistuu enemmän suuriin kaupunkeihin ja suurissa kaupungeissa sekä kaupunkiseuduilla nuorten suurempi osuus näkyy vahvempana luonnollisena väestönlisäyksenä.

Maakunnittaiset vaihtelut 16—20-vuotiaiden kehityksessä ovat huomattavia. Vaikka koko maan tasolla nuorisoiäluokan määrä kääntyy laskuun vasta vuonna 2033, osassa maakunnista kyseisen ikäluokan koko on kuluvaan vuoteen pienempi jo ensi vuonna. Vuonna 2030 koko maan tasolla 16—20-vuotiaiden määrä suhteessa nykytasoon on noin neljä prosenttia korkeampi kuin nykyisin, mutta seitsemässä maakunnassa ikäluokan koko on jo silloin kääntynyt laskuun. Ikäluokka on kokonaisuutena nykyistä pienempi ensimmäistä kertaa vuonna 2033. Silloin nykytasoa korkeammalla ovat enää Uusimaa ja Pohjanmaa. Kuudessa maakunnassa ikäluokan koko on tuolloin alle 90 prosenttia nykyisestä. Sen jälkeen kansallisella tasolla ikäluokan koko alkaa vähetä voimakkaasti ja alueellinen eriytyminen vauhdittuu. Vuonna 2040 viidessä maakunnassa nuorisoiäluokan koko on alle 75 prosenttia nykytasosta.

Taulukko 1. 16—20-vuotiaiden ennakoitu määrällinen kehitys maakunnittain, prosenttia vuoden 2022 tasosta. (Lähde: Tilastokeskus)

	2023	2028	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2040
Uusimaa	102,2	109,9	110,1	108,9	107,7	105,9	103,4	100,7	101,6
Varsinais-Suomi	101,0	105,9	104,9	103,2	101,0	98,7	95,5	91,6	88,7
Satakunta	100,2	99,2	97,7	95,5	92,8	89,7	85,4	80,7	74,0
Kanta-Häme	101,2	98,8	95,3	93,0	89,9	87,1	83,4	79,2	73,6
Pirkanmaa	102,4	108,5	107,3	105,9	103,8	99,9	96,1	92,2	89,3
Päijät-Häme	100,9	100,7	98,0	96,0	93,7	90,3	87,1	83,2	78,7
Kymenlaakso	99,8	96,8	93,3	90,7	88,3	84,1	79,7	75,7	68,5
Etelä-Karjala	100,5	100,5	98,3	95,7	92,5	89,6	85,4	80,7	74,0
Etelä-Savo	98,9	93,4	91,1	88,8	86,0	83,0	78,7	74,2	66,2
Pohjois-Savo	100,4	102,0	100,8	99,5	96,6	93,3	89,5	85,2	80,0
Pohjois-Karjala	99,7	101,2	100,4	98,7	95,8	92,1	88,4	83,5	77,3
Keski-Suomi	101,7	105,4	103,3	100,9	97,9	93,9	89,7	84,9	79,5
Etelä-Pohjanmaa	99,8	103,1	100,0	98,2	95,5	91,9	88,0	84,0	76,7
Pohjanmaa	101,5	108,2	106,1	104,1	102,8	100,3	97,6	94,2	89,6
Keski-Pohjanmaa	101,7	106,4	106,2	103,7	100,9	97,1	93,4	88,4	82,0
Pohjois-Pohjanmaa	101,6	105,5	102,9	100,2	97,0	92,8	88,5	83,8	80,4
Kainuu	99,9	100,3	98,4	95,4	93,4	89,7	85,2	79,8	73,5
Lappi	101,0	107,9	104,9	101,8	98,0	94,4	90,3	86,7	82,6
Yhteensä	101,4	105,7	104,4	102,6	100,4	97,5	94,1	90,3	87,3

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoista merkittävä osa on työikäisiä. Väestöennusteen perusteella kuitenkin myös työikäisten määrä tulee vähenemään kaikissa muissa maakunnissa paitsi Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla.

Nuorisoikäluokkien ja työikäisen väestön määrän vähentyessä on vaarana, että hyvinvoinnin turvaamisen edellyttämä verokertymä ei riitä. Erityisen haasteelliseksi tilanteen tekee se, jos kaikilla kansalaisilla ei ole eheään työuraan riittäviä tietoja ja taitoja. Työvoiman määrän vähentyessä työllisyysastetta on kyettävä nostamaan pysyvästi nykytasosta. Työmarkkinoiden kannalta riittävä osaaminen pienentää myös työttömyyden aiheuttamia kuluja ja vähentää sosiaalietuuksien tarvetta.

Alueellisesti epätasainen väestökehitys tulee edellyttämään ammatillisen koulutuksen tarjonnan kohdentumisen tarkastelua. Laadukkaan koulutuksen saavutettavuus on turvattava kaikille oppivelvollisille asuinpaikasta riippumatta. Mittavat väestömuutokset tulevat aiheuttamaan epäsuhtaa koulutukseen alueellisesti kohdentuvien resurssien ja oppivelvollisten määrän välillä. Muutokset tulevat aiheuttamaan tilanteen, jossa koulutuksen alueellinen tarjonta ei riittävästi vastaa oppivelvollisten ikäluokan kokoa. On vaarana, että ilman muutoksia resurssien kohdentumisessa oppivelvollisten yhdenvertaisuus asuinpaikan suhteen ei toteudu.

2.1.2 Väestön koulutus- ja osaamistaso

Hallitus on asettanut tavoitteeksi, että vuonna 2030 puolet nuorista ikäluokista suorittaa korkea-asteen tutkinnon. Tällä halutaan vastata työn muutokseen ja turvataan kestävä talouden kasvun edellytykset myös kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa. Hallituksen tavoite koulutustason nostosta tarkoittaa, että korkeakoulututkinnon suorittaneita 25—34-vuotiaita tulisi olla nykytilaan verrattuna noin 100 000 enemmän. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan kuitenkin toimia paitsi korkea-asteella myös toisella asteella. Nykytilaan nähden nuorten jatko-opintokelpoisuutta tulee parantaa ja koulutuspolkuja tehostaa.

Väestön koulutusrakenne on alueellisesti eriytyneenä. Maakunnittaisessa tarkastelussa erot alueiden välillä näkyvät selvästi. Uudellamaalla 18 prosentilla 30—34-vuotiaista puuttuu toisen asteen tutkinto, kun vastaava osuus esimerkiksi Kainuussa on noin yhdeksän prosenttia. Toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osalta tilanne on hieman erilainen, sillä Uudellamaalla ja muissa suurissa maakunnissa toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on pienempi kuin muualla. Sitä selittää suhteellisen suuri osuus vailla toisen asteen tutkintoa olevia sekä korkeakoulutettujen pääsääntöisesti suurempi osuus kasvukeskuksissa. Huomionarvoista on myös se, että kaikissa maakunnissa 50—54-vuotiaiden ikäryhmässä korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on suurempaa kuin 30—34-vuotiaiden ikäryhmässä. Suomen Pankin ennusteen mukaan koulutustason laskusta seuraa inhimillisen pääoman väheneminen.

Opetushallituksen ennakointitietojen mukaan avautuvissa työpaikoissa yli puolessa tullaan edellyttämään korkeakoulutasoista osaamista ja kokonaan uusissa työpaikoissa jopa 80 prosentissa. Samaan aikaan työn sisällöt muuttuvat siten, että niin sanottujen geneeristen taitojen merkitys kasvaa perinteisen ammatillisen osaamisen rinnalla. Ammattisivistyksen ja yleissivistyksen rajat ovat hälventymässä, ja esimerkiksi kielitaito, ongelmanratkaisu ja oppimiskyvyt ovat yhä merkittävämpi osa ammattitaitoa. Muutosta korostaa se, että työurat rakentuvat nykyisin useista vaiheista ja muutos edellyttää aiempaa vahvemmin kykyä ja valmiutta uuden oppimiseen.

Osaamisen ja työvoiman kysynnän välistä kohtaamattomuutta ratkaistaan sekä toisen asteen koulutuksessa että korkeakouluissa. Kohtaamattomuus näkyy muun muassa samanaikaisena mittavana työttömyytenä ja suurena avointen työpaikkojen määränä. Osaavan työvoiman saata- vuusongelmat ovat Suomessa tällä hetkellä OECD-maiden kärkeä. Tätä korostaa Suomen viennin arvonmuodostuksen painottuminen nopeasti muuttuville ja kilpailluille teknologia-aloille. Väestön ikääntyminen ja nuorten ikäluokkien pieneminen nostaa esille uudenlaisia osaamistarpeita ja korostaa jatkuvan oppimisen merkitystä.

2.1.3 Koulutuspolut

2.1.3.1 Kahden toisen asteen tutkinnon suorittaminen

Lukiokoulutuksen tavoitteena on valmistaa opiskelijaa jatko-opintoihin, ammatillisen koulutuksen puolestaan työelämään ja jatko-opintoihin. Molemmat koulutusmuodot tuottavat yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Lukion opetussuunnitelman ja ammatillisten tutkintojen perusteet on laadittu siten, että toisen asteen tutkinnon suorittanut kykenee siirtymään jatko-opintoihin tai työelämään ja myös selviytymään jatko-opinnoissaan tai työssään. Työelämän vaativuuden kasvettua useat toiselta asteelta valmistuneet kokevat kuitenkin tarvitsevansa uuden toisen asteen koulutuksen: joko toisen ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon lisäksi myös ammatillisen tutkinnon. Uuteen tutkintoon hakeutumiseen saattaa vaikuttaa myös nuoren epävarmuus koulutusvalinnoissa sekä riittävän tiedon ja tuen puute perusasteen päättyessä.

Taulukko 2. Vuonna 2019 ammatillisen perustutkintokoulutuksen aloittaneiden aiempi tutkinto iän mukaan (Lähde: Vipunen, Tilastokeskus)

	Ammatillinen perustutkinto		Ylioppilastutkinto	
	Uudet opiskelijat	Osuus uusista opiskelijoista, %	Uudet opiskelijat	Osuus uusista opiskelijoista, %
15—19-vuotiaat	504	1,5	444	1,3
20—24-vuotiaat	4 383	33,6	2 445	18,8

Uuteen toisen asteen tutkintoon hakeutuminen pian ensimmäisen tutkinnon suorittamisen jälkeen on mittavaa. 20—24-vuotiaista ammatillisen perustutkintokoulutuksen aloittajista noin 34 prosentilla on taustallaan aiempi ammatillinen perustutkinto ja noin 22 prosentilla ylioppilastutkinto. Ilmiölle on useita syitä, joista keskeisiä ovat ainakin epävarmuus itselle sopivasta koulutusväylästä perusopetuksen jälkeen, nopeasti muuttuva työelämä ja uratoiveiden muuttuminen koulutuksen kuluessa. Uudelleen koulutuksen vaikutukset ovat merkittäviä työurien, kansantalouden ja julkisen talouden näkökulmasta. Työmarkkinoille ilmiöllä saattaa olla positiivisia vaikutuksia yksilöiden laajemman osaamisen myötä, mutta havaitussa laajuudessaan toisen asteen koulutuksen ketjuttamista ei voi pitää tarkoituksenmukaisena. Se myöhentää työmarkkinoille siirtymistä, pienentää verokertymää ja kohdentaa julkisia varoja useankertaiseen toisen asteen koulutukseen.

Näyttää myös siltä, että suuri osa toisen tutkinnon aloittaneista ei suorita koko tutkintoa. Vuonna 2013 ammatillisen tutkinnon aloittaneista alle 25-vuotiaista, jotka olivat jo aiemmin suorittaneet toisen asteen tutkinnon, seitsemän vuoden kuluessa toisen ammatillisen tutkinnon suoritti noin 37 prosenttia aloittaneista (1 530 henkilöä) ja ammatillisen tutkinnon ylioppilastutkinnon jälkeen noin 39 prosenttia aloittaneista (1 752 henkilöä). Yhtenä syynä tähän saattaa olla se, että toisesta tutkinnosta haetaan vain työllistymiseen tai muuhun tarkoitukseen vaadittava osa.

Koulutusjärjestelmässä ei nykyisin ole mahdollista täydentää osaamista yli ammatillisen perustutkinnon nimellislaajuuden ilman uutta hakeutumista ja opiskelijavalintaa. Ammatilliseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi suorittamaan myös pelkästään ammatillisen tutkinnon osa tai tutkinnon osia, mutta tämä edellyttää aina uutta hakuprosessia ja henkilökohtaistamista. Mahdollisuus suorittaa tutkinnon osia saattaa olla myös hakijoille epäselvää, mikä on saattanut johtaa edellä kuvattuun ilmiöön, jossa osaamista haetaan aloittamalla kokonaan uusi tutkinto, vaikka tarve olisi pienempi. Olisikin perusteltua, että ammatillista osaamista voisi tarvittaessa laajentaa myös yli ammatillisen perustutkinnon nimellislaajuuden ilman uutta hakuprosessia.

Kahden tutkinnon peräkkäinen suorittaminen pidentää koulutuspolkuja ja lyhentää työurien kokonaispituutta. Se johtaa myös epätarkoituksenmukaiseen koulutustarjonnan hyödyntämiseen, jos varsinaisena tavoitteena ei ole koko tutkinnon suorittaminen, vaan ainoastaan tietyn osaamisen hankkiminen. Jos tavoitteena on vain yksittäisten tutkinnon osien suorittaminen, on nykyinen erillinen hakeutuminen yksilön kannalta raskas menettely, sillä henkilö joutuu uudestaan osallistumaan hakuprosessiin ja mahdollisesti odottamaan uuden koulutuksen alkamista. Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta ilmiö hankaloittaa myös tarjonnan ja koulutusten toteutuksen suunnittelua.

2.1.3.2 Korkeakouluihin hakeutuminen

Vuonna 2019 ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen uusista opiskelijoista 31,5 prosenttia oli suorittanut Suomessa ammatillisen tutkinnon, 44 prosenttia ylioppilastutkinnon ja

16,5 prosenttia sekä ammatillisen tutkinnon että ylioppilastutkinnon. Yliopistojen alemman korkeakoulututkinnon uusista opiskelijoista 3,3 prosenttia oli suorittanut ammatillisen tutkinnon, 87,7 prosenttia ylioppilastutkinnon ja 7,2 prosenttia sekä ammatillisen tutkinnon että ylioppilastutkinnon.

Vuonna 2020 ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 27,5 prosenttia oli suorittanut Suomessa ammatillisen tutkinnon, 44 prosenttia ylioppilastutkinnon ja 19,3 prosenttia sekä ammatillisen tutkinnon että ylioppilastutkinnon. Vuonna 2020 yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista 2,6 prosenttia oli suorittanut ammatillisen tutkinnon, 77,9 prosenttia ylioppilastutkinnon ja 7,5 prosenttia sekä ammatillisen tutkinnon että ylioppilastutkinnon. Pelkän ammatillisen tutkinnon suorittaneesta 2,6 prosentista reilulla puolella oli taustallaan lisäksi ammattikorkeakoulututkinto, eli koulutuspolku oli oletettavasti kulkenut ammatillisen koulutuksen jälkeen ammattikorkeakouluun ja sieltä maisterivaiheen opintoihin. Vain 1,2 prosenttia yliopistojen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista oli siis suorittanut pelkän ammatillisen tutkinnon ennen yliopisto-opintojen aloittamista. Pohjaluvuissa tässä ja edellisessä kappaleessa ovat mukana sekä suomalaiset että ulkomaalaiset, eivätkä luvut summaudu sadaksi prosentiksi, koska ulkomaalaisilla suoritettuja pohjatutkintoja ei ole luokiteltu.

Koulutuspolkujen sujuvoittamisen ja kansalaisten koulutustason nostamisen näkökulmasta olisi tavoiteltavaa, että korkeakouluihin siirryttäisiin pääsääntöisesti ensimmäisen toisen asteen tutkinnon jälkeen. Samalla ammatillista väylää yliopistoihin etenevien määrää tulisi kasvattaa.

Korkeakoulujen opiskelijavalintoja ammatillisen koulutuksen näkökulmasta pohtineen työryhmän raportissa¹ vertailtiin ammatillisen ja toisaalta lukiokoulutuksen suorittaneiden menestystä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa vuoden 2014 valinnoissa. Erityisesti nuorimmissa ikäluokissa hyväksymisaste (paikan saaneiden osuus hakijoista) ammattikorkeakouluihin on parempi hakijoilla, jotka olivat suorittaneet sekä ammatillisen että ylioppilastutkinnon (ylioppilastutkinnon suorittaneiden hyväksymisaste 26 %, ammatillisen tutkinnon suorittaneiden 25 % ja kummatkin tutkinnot suorittaneiden 31 %). Näistä osuuksista ei voida kuitenkaan sellaisenaan päätellä, että kummankin tutkinnon suorittamisella olisi vaikutusta hyväksymistodennäköisyyteen, koska kyse on todennäköisesti myös valikoitumisesta. Yliopistojen osalta pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneiden hyväksymisaste oli parempi kuin ammatillisen tutkinnon tai sekä ammatillisen että ylioppilastutkinnon suorittaneiden (ylioppilastutkinnon suorittaneiden hyväksymisaste 29 %, ammatillisen tutkinnon suorittaneiden 13% ja kummatkin tutkinnot suorittaneiden 21 %).

Ammattikorkeakoulut ovat syksystä 2019 lähtien käyttäneet yhteistä digitaalista AMK-valintakoetta. Toistaiseksi on julkaistu analyysi vuoden 2019 syksyn valintakokeesta². Syksyllä 2019 kokeen suoritti 17 423 hakijaa. Kokeen suorittaneiden osalta analysoitiin pohjakoulutuksen yhteyttä menestykseen kokeessa. Hakijan peruskoulutus selitti menestystä AMK-valintakokeessa. Ammatillisesta koulutuksesta tulevat menestyivät ylioppilaita ja korkeakoulutettuja heikommin kaikissa AMK-valintakokeen osioissa. Sekä ylioppilas- että ammatillisen tutkinnon suorittaneet hakijat menestyivät paremmin valintakokeessa ammatillisen tutkinnon suorittaneisiin hakijoihin verrattuna lukuun ottamatta matemaattis-luonnontieteellisten taitojen osiota. Hakijan perus-

¹ Valmiina valintoihin II. Ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:25.

² Jonna Vierula, Tiina Karihtala, Elina Haavisto & Kirsi Talman, Ammattikorkeakoulujen uuden digitaalisen valintakokeen kehittäminen – toteuttamisvaiheen tulokset. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja, TAITO-sarja 79, Helsinki 2021.

koulutus selitti hylättyä suoritusta kaikissa AMK-valintakokeen osioissa osoittaen, että ammatillisesta koulutuksesta tulevilla oli AMK-valintakokeessa suurempi todennäköisyys tulla hylätyiksi kuin ylioppilailta, korkeakoulutetuilla ja kaksoistutkinnon suorittaneilla hakijoilla. Näistäkään ei voi kuitenkaan suoraan päätellä pohjakoulutuksen vaikutusta korkeakouluvalmiuksiin, koska lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen ja kaksoistutkintoa suorittamaan valikoituu erilaisia opiskelijoita.

2.1.4 Oppivelvollisuuden laajentaminen

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja uusi oppivelvollisuuslaki (1214/2020) tulivat voimaan 1.8.2021. Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Lisäksi oppivelvollisuuden tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja lasten ja nuorten hyvinvointia.

Oppivelvollisuuden laajentaminen tarkoittaa hakeutumisvelvoitetta perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja velvoitetta osallistua koulutukseen 18 ikävuoden täyttämiseen saakka, ellei henkilö tätä ennen suorita ylioppilastutkintoa tai ammatillista tutkintoa. Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuutta suoritetaan lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa tai erilaisissa nivelvaiheen koulutuksissa. Tavoitteena on, että oppivelvollisuuden laajentamisen myötä koko ikäluokalla tulee olemaan vähintään toisen asteen tutkinto ja perusedellytykset toimia yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla.

Oppivelvollisuuslaissa säädetään paitsi yksilön velvollisuudesta osallistua koulutukseen, myös perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien sekä kuntien ohjaus- ja valvontavastuusta. Perusopetuksen järjestäjän on ohjattava oppivelvollista hakeutumaan perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja valvottava, että oppivelvollinen saa jatko-opiskelupaikan ja aloittaa toisen asteen koulutuksessa. Toisen asteen koulutuksen järjestäjän puolestaan on seurattava oppivelvollisen opintojen etenemistä. Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muissa oppimisympäristöissä tai muussa koulutuksessa. Koulutuksen järjestäjän on lisäksi selvitettävä oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Jos oppivelvollinen nuori jää ilman opiskelupaikkaa perusopetuksen jälkeen tai keskeyttää aloittamansa toisen asteen koulutuksen, oppivelvollisen asuinkunta on viimejaisessa ohjaus- ja valvontavastuussa. Oppivelvollisen tilanne ja tuen tarve selvitetään yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Asuinkunnan tehtävänä on ohjata oppivelvollista hakeutumaan hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Jos oppivelvollinen nuori ei itse hae tai saa opiskelupaikkaa perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa, asuinkunnan tehtävänä on osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka.

Oppivelvollisuuslaissa säädetyn ohjaus- ja valvontavastuun ketjutuksen myötä tuetaan sitä, että oppivelvollinen on koulutuksen piirissä koko oppivelvollisuuskänsä ajan. Ohjaus- ja valvontavastuun kautta varmistetaan myös riittävien tukitoimien saanti oppivelvollisuuden suorittamisen aikana sekä mahdollisissa keskeyttämistilanteissa. Lisäksi varmistetaan, ettei alaikäisen nuoren koulutuspolku katkea perusopetuksen suorittamisen tai toisen asteen opintojen keskeyttämisen jälkeen.

Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyy myös perusopetuksen jälkeisen oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomuus. Oppivelvollisuuslain 17 §:n 1 momentin mukaan opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet, -asut ja -aineet ovat opiskelijalle maksuttomia. Lain 16 §:n 1 momentin mukaan oppivelvollisuuskoulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oppivelvollisuuslain 17 §:ssä säädetään lisäksi maksuttomuuden pidentämisestä. Maksuttomuutta pidennetään niiden ajanjaksojen kestoja vastaavasti, joiden aikana oppivelvollisuuden suorittaminen on ollut perusopetuksen suorittamisen jälkeen keskeytyneenä oppivelvollisuuslain 7 §:ssä säädetyillä perusteilla tai koulutuksen suorittaminen on ollut väliaikaisesti keskeytyneenä asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetyillä perusteilla. Lisäksi maksuttomuutta voidaan pidentää enintään yhden vuoden ajan, jos opiskeluaajan pidentymisen syynä on terveydellisiin tai muihin painaviin syihin liittyvä opiskelualan vaihto, oppimisvaikeudet, perusopetuksen jälkeisen valmentavan tai valmistavan koulutuksen suorittaminen tai perusopetuksen oppimäärän suorittamisen viivästyminen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä ei muutettu ammatillisen koulutuksen järjestämislupia eikä niihin sisältyvää määrällistä säätelyä. Oppivelvolliset hakeutuvat perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen vapaehtoisen hakeutumisoikeuden ja normaalien haku- ja valintamenettelyiden kautta, eli oppivelvollisuuden laajentaminen ei merkitse opiskelijalle subjektiivista oikeutta päästä haluamaansa koulutukseen. Käytännössä oppivelvollisuuden laajentaminen merkitsee kuitenkin julkiselle vallalle ja järjestämisluvalla saaneille koulutuksen järjestäjille velvollisuutta oppivelvollisuusikäluokan kouluttamiseen, koska vapaan hakeutumisoikeuden kautta ilman opiskelupaikkaa jääneille oppivelvollisille osoitetaan opiskelupaikka. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 28 §:n 3 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön on järjestämisluvien myöntämistä koskevan päätöksenteon yhteydessä huolehdittava siitä, että järjestämisluvut muodostavat kokonaisuuden, joka varmistaa ammatillisen koulutuksen riittävän saatavuuden. Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä velvoittaa lain 25 §, jonka mukaan järjestämisluvassa määrätään toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta järjestämisluvassa määrättyllä toiminta-alueella. Järjestämisluvalla saaneiden koulutuksen järjestäjien tuleekin koulutustarjonnassaan ja aloituspaikkojen määrässä huomioida alueen oppivelvollisuusikäisten riittävät kouluttautumismahdollisuudet.

Oppivelvollisuuslain 15 §:ssä säädetään opiskelupaikan osoittamisesta. Säännöksen mukaan asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA) tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA), jos oppivelvollinen ei ole muutoin aloittanut oppivelvollisuuden suorittamiseksi hyväksyttävässä koulutuksessa. Jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, hänelle tulee osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Koulutuksen järjestäjän, jolle on myönnetty TUVA- tai TELMA-koulutuksen järjestämislupa, tulee ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen. Koulutuksen järjestäjän tulee siis koulutustarjonnan ja aloituspaikkojen suunnittelussa varautua myös mahdollisesti osoitettavien oppivelvollisten kouluttamiseen. Tätä velvoitetta ei ole kuitenkaan erikseen huomioitu säätely- tai rahoitusjärjestelmässä.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja siihen liittyvä koulutustarjonta on voitu toteuttaa nykyisen ammatillisen koulutuksen säätely- ja rahoitusjärjestelmän puitteissa. Nykyinen järjestelmä ei kuitenkaan sisällä erityisiä kannusteita oppivelvollisten ikäluokan kouluttamiseen eikä huomioi oppivelvollisuusikäisten koulutukseen liittyviä erityispiirteitä, vaan oppivelvollisille suunnattua koulutustarjontaa säännellään ja rahoitetaan samoin perustein kuin muutakin ammatillista koulutusta.

2.2 Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

2.2.1 Ammatillinen perustutkinto

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 13 §:n mukaan ammatilliset tutkinnot muodostuvat ammatillisista tutkinnon osista. Tutkinnossa tai tutkinnon mahdollisissa osaamisaloissa on vähintään yksi pakollinen ammatillinen tutkinnon osa ja vähintään yksi valinnainen ammatillinen tutkinnon osa. Lisäksi ammatilliseen perustutkintoon sisältyy yhteisiä tutkinnon osia, jotka ovat 1) viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 2) matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen ja 3) yhteiskunta- ja työelämäosaaminen. Yhteiset tutkinnon osat ovat ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia ja ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia. Niiden tehtävänä on varmistaa, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneella on tutkinnosta riippumatta työssä ja elämässä tarvittavat perustaidot ja -tiedot, kaikilla toimialoilla tarvittavaa yhteistä osaamista sekä yhtäläiset valmiudet elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen ja tasa-arvoiseen toimintaan yhteiskunnassa. Yhteiset tutkinnon osat tukevat myös ammatillisen osaamisen hankkimista jo koulutuksen aikana. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (673/2017) säädetään tarkemmin tutkinnon muodostumisesta ammatillisista ja yhteisistä tutkinnon osista, yhteisten tutkinnon osien laajuudesta osaamispisteinä sekä yhteisiin tutkinnon osiin kuuluvista osa-alueista ja osa-alueiden pakollisuudesta ja valinnaisuudesta.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot eivät sisällä yhteisiä tutkinnon osia. Ammatillisen koulutuksen uudistuksen jälkeen eli vuoden 2018 alusta alkaen ammatti- ja erikoisammattitutkintoa suorittavat ovat voineet suorittaa perustutkintoihin pakollisina sisältyviä yhteisiä tutkinnon osia erillisinä tutkinnon osina.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaan ammatillisten perustutkintojen laajuus on 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää ammatillisen perustutkinnon laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää. Voimassa olevassa ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (680/2017) ei ole yli 180 osaamispisteen laajuisia ammatillisia perustutkintoja.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan ammatilliseen perustutkintoon sisältyy ammatillisia tutkinnon osia 145 osaamispistettä. Opetushallitus voi tutkinnon perusteissa kuitenkin määrätä, että edellä mainituista tutkinnon osista vähintään 10 osaamispistettä ja enintään 25 osaamispistettä voi olla yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja edellyttäen, että tutkinnossa saavutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:n 2 momentissa määritellyt tavoitteet.

Asetuksen 2 §:n mukaan ammatilliseen perustutkintoon sisältyy yhteisiä tutkinnon osia 35 osaamispistettä. Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen laajuus on vähintään 11 osaamispistettä ja siihen kuuluvat seuraavat osa-alueet: 1) viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, 2) viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, 3) viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä, 4) toiminta digitaalisessa ympäristössä ja 5) taide ja luova ilmaisu. Matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen laajuus on vähintään 6 osaamispistettä ja siihen kuuluvat seuraavat osa-alueet:

1) matematiikka ja matematiikan soveltaminen ja 2) fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen. Yhteiskunta- ja työelämäosaamisen laajuus on vähintään 9 osaamispistettä ja siihen kuuluvat seuraavat osa-alueet: 1) yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, 2) työelämässä toimiminen, 3) opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet, 4) yrittäjäyys ja yrittäjämäinen toiminta, 5) työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja 6) kestävä kehityksen edistäminen.

Asetuksen 3 §:ssä säädetään yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden pakollisuudesta ja valinnaisuudesta. Yhteisten tutkinnon osien tulee sisältää pakollisia osaamistavoitteita kaikilta kyseiseen tutkinnon osaan kuuluvilta osa-alueilta 2 §:ssä säädetyn tutkinnon osan vähimmäislaajuuden verran. Lisäksi yhteisiin tutkinnon osiin tulee sisältyä valinnaisia osaamistavoitteita opiskelijan valitsemasta yhdestä tai useammasta yhteisestä tutkinnon osasta ja tutkinnon osan osa-alueelta tai osa-alueilta siten, että yhteisten tutkinnon osien 35 osaamispisteen vähimmäislaajuus täyttyy. Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla tutkinnon perusteissa määrättyjä tai koulutuksen järjestäjän päättämiä muita valinnaisia osaamistavoitteita, jotka tukevat kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä tavoitteita. Valinnaisiin osaamistavoitteisiin voidaan sisällyttää myös opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden tutkinnon perusteissa määrättyjä osaamistavoitteita. Tällaista osaamista voi olla esimerkiksi lukio-opinnoissa hankittu osaaminen.

Opetushallitus määrää tutkinnon perusteissa yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden pakolliset osaamistavoitteet ja niiden laajuuden osaamispisteinä. Pakolliset osaamistavoitteet ovat kaikille ammatillisille perustutkinnoille yhteisiä. Näin kaikilla ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla on alasta ja tutkinnosta riippumatta kaikilla toimialoilla tarvittavaa yhteistä osaamista. Yhteisten tutkinnon osien pakollisten osaamistavoitteiden määrää lisättiin ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä 19:stä 26:een, sillä perustaitojen ja elinikäisen oppimisen valmiuksien merkitys työelämässä on korostunut merkittävästi viime vuosina. Yhteisten tutkinnon osien pakollisten osa-alueiden lisäämisen katsottiin vahvistavan myös ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden tosiasiallisia jatko-opintovalmiuksia yhdenmukaisella tavalla ja edistävän osaltaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden päästyä korkeakouluihin ja korkeakouluopintojen loppuun suorittamista.

Laila ja valtioneuvoston asetuksella määritelty ammatillisten perustutkintojen muodostuminen ja tutkinnon perusteissa määrätty ammatillisten perustutkintojen muodostumissäännöt antavat varsin laajat mahdollisuudet vahvistaa yleissivistävää osaamista ammatillisen koulutuksen aikana ja tarvittaessa myös suorittaa yhtä aikaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintoja. Käytännössä kaikki yhteiset tutkinnon osat (35 osaamispistettä) ja niiden osa-alueet sekä osa-alueisiin sisältyvät pakolliset ja valinnaiset osaamistavoitteet vahvistavat yleissivistävää osaamista ja ovat korvattavissa lukio-opinnoilla. Lisäksi ammatillisten perustutkintojen muodostumissäännöt mahdollistavat sen, että ammatillisista tutkinnon osista vähintään 10 osaamispistettä ja enintään 25 osaamispistettä voi olla yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja. Ammatillisen perustutkinnon opiskelija voi siis halutessaan suorittaa enintään 60 osaamispisteen verran yleissivistäviä tutkinnon osia, jotka ovat korvattavissa lukio-opinnoilla. Poikkeuksen muodostaa sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, jossa opiskelijan valinnanmahdollisuuksia on perusteissa kavennettu alalla tarvittavan perusammattitaidon varmistamiseksi. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon ammatillisista tutkinnon osista enintään 15 osaamispistettä voi olla yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja. Yleissivistäviä tutkinnon osia voi siis sisältyä tutkintoon enintään 50 osaamispistettä.

Ammatillisten perustutkintojen perusteet mahdollistavat myös sen, että opiskelija voi sisällyttää tutkintoonsa paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia 5—15 osaamispistettä, osia toisista ammatillisista perustutkinnoista 5—15 osaamispistettä tai suorittaa valinnaisina ammatillisina tutkinnon osina korkeakouluopintoja 15 osaamispisteen verran. Seuraavissa tutkinnoissa valinnaisten ammatillisten tutkinnon osien yhteismäärää on kuitenkin rajoitettu alle 25 osaamispisteen (osp):

- sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto (enintään 15 osp)
- hevostalouden perustutkinto, ratsastuksenohjaaja (enintään 20 osp)
- lentokoneasennuksen perustutkinto, avionikan osaamisala ja lentokoneasennuksen osaamisala (enintään 10 osp)
- merenkulkualan perustutkinto (enintään 10 osp)
- taideteollisuusalan perustutkinto, kello- ja mikromekaniikan osaamisala (enintään 15 osp)
- metsäalan perustutkinto, metsäenergian tuotannon osaamisala ja metsäkoneenkuljetuksen osaamisala (enintään 20 osp).

Tämä voi käytännössä kaventaa mahdollisuuksia sisällyttää tutkintoon yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja. Yhteisten tutkinnon osien lisäksi tutkintoon voisi sisältyä rajoitetuimmassa tapauksessa vain 10 osaamispistettä opintoja, jotka ovat korvattavissa lukio-opinnoilla. Yleissivistäviä tutkinnon osia voisi sisältyä tutkintoon siten enintään 45 osaamispistettä. Ammatilliseen perustutkintoon sisällyttäviä perustutkintokoulutuksen aikana suoritettuja korkeakouluopintoja voidaan lukea hyväksi korkeasteella, mikäli opiskelija hakeutuu tutkinnon suorittamisen jälkeen jatkamaan opintojaan korkeakoulutuksessa.

Ennakointitietojen mukaan geneeristen taitojen merkitys kasvaa perinteisen ammatillisen osaamisen rinnalla, ja ammatillisessa koulutuksessa tarvitaan näin ollen nykyistä enemmän mahdollisuuksia vahvistaa geneerisiä taitoja ja suorittaa luonteeltaan yleissivistäviä opintoja. Tämä tukisi myös mahdollisuutta suorittaa ammatillinen perustutkinto ja ylioppilastutkinto rinnakkain. Myös ylioppilastutkinnon uudistaminen siten, että tutkintoon sisällytettiin aiemman neljän pakollisen kokeen sijasta viisi pakollista koetta, puoltaa sitä, että ammatillisissa perustutkinnoissa olisi tarpeellista olla nykyistä enemmän mahdollisuuksia suorittaa lukio-opintoja osana ammatillista tutkintoa.

Geneeristen taitojen kasvavan merkityksen lisäksi työelämän osaamistarpeet ovat ennakointitietojen mukaan muuttuneet myös siten, että työntekijöiltä vaaditaan entistä laaja-alaisempaa tai tasoltaan vaativampaa osaamista. Uudet osaamistarpeet syntyvät pääosin alojen ja tutkintojen rajapinnoille. Tästä syystä ammatillisiin perustutkintoihin olisi hyvä voida sisällyttää aiempaa enemmän myös ammatillisia tutkinnon osia esimerkiksi jostakin toisesta ammatillisesta tutkinnosta tai jostakin saman tutkinnon osaamisalasta. Tämä parantaisi ja monipuolistaisi ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistymismahdollisuuksia ja oletettavasti vähentäisi myös epätarkoituksenmukaista hakeutumista toisen tutkinnon suorittamiseen. Ammatillisiin perustutkintoihin olisi tarkoituksenmukaista voida sisällyttää aiempaa enemmän myös korkeakouluopintoja. Tämä rakentaisi joustavia polkuja ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen ja toisaalta vahvistaisi myös ammatillisen perustutkinnon suorittaneen opiskelijan ammattitaitoa, mikä edistäisi siirtymistä työelämään.

Nykyinen ammatillisen perustutkinnon laajuus (180 osaamispistettä) ja sen sisällä olevat ammatillisten tutkinnon osien (145) ja yhteisten tutkinnon osien (35) osaamispistemäärät ovat tarpeen toisaalta uskottavan työelämässä tarvittavan perusammattitaidon varmistamiseksi, toisaalta riittävän kaikilla aloilla tarvittavan yhteisen osaamisen ja jatko-opintovalmiuksien raken-

tamiseksi. Vaikka ammatillisten ja yhteisten tutkinnon osien osaamispistemääriin sisältyy jonkin verran joustoa ja valinnaisuutta, valinnan mahdollisuudet voivat olla käytännössä hyvinkin vähäiset niissä tutkinnoissa, joissa perusammattitaidon varmistaminen vaatii tavallista enemmän pakollisia ammatillisia tutkinnon osia. Tästä syystä edellä kuvattuja tarpeita sisällyttää ammatillisiin perustutkintoihin nykyistä enemmän lukio-opintoja, korkeakouluopintoja tai osia toisista ammatillisista tutkinnoista on käytännössä mahdotonta toteuttaa ammatillisen perustutkinnon 180 osaamispisteen sisällä tutkinnon muodostumista tai tutkinnon muodostumissääntöjä muuttamalla. Osaamistarpeisiin voitaisiin kuitenkin vastata mahdollistamalla ammatillisen perustutkinnon laajentaminen yksilöllisesti yli 180 osaamispisteen.

2.2.2 Lukiokoulutus

Yleissivistävästä lukiokoulutuksesta säädetään lukiolaissa (714/2018). Lain 2 §:n mukaan lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lain 1 §:n mukaan lukiokoulutuksen päätteeksi suoritetaan ylioppilastutkinto. Ylioppilastutkinnosta säädetään erikseen ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019).

Lukiolain 10 §:n mukaan lukiokoulutus muodostaa oppimäärän, jonka tavoitteellinen suorittamisaika on kolme vuotta. Lukiokoulutusta järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Nuorille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot mitoitetaan päätoimista opiskelua varten ja aikuisille tarkoitettuun oppimäärään kuuluvat opinnot sivutoimista opiskelua varten. Oppimäärät ovat eri laajuisia, vaikka niiden tavoitteellinen suorittamisaika olisi yhtä pitkä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen peruste on 1.8.2021 lukien opintopiste. Nuorille tarkoitettujen lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettujen lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus 88 opintopistettä.

Oppimäärille ei ole säädetty enimmäisopintopistemäärää, mutta lukiolain 23 §:n 2 momentin mukaan opiskeluaika on kuitenkin rajattu neljään vuoteen, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Nuorille tarkoitettujen oppimäärän laajuus on vähintään 150 opintopistettä, josta pakollisia opintoja on 94 tai 102 opintopistettä sekä lisäksi tulee opiskella vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Opiskelijalla tulee olla valtakunnallisia opintoja lukion oppimäärässä vähintään 114—122 opintopistettä. Aikuisille tarkoitettujen oppimäärän vähimmäislaajuus on 88 opintopistettä, josta pakollisia opintoja 66 tai 74 opintopistettä.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet (2019) lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Opetussuunnitelman perusteissa on määrätty opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Opetussuunnitelman perusteet on laadittu erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen. Aikuisille tarkoitettujen opetussuunnitelman perusteet ovat sovellus nuorten perusteista. Aikuisten opetuksen lähtökohdaksi on, että aikuinen rakentaa osaamistaan elämänkokemukselleen, aikaisemmin omaksumiltaan tiedoille ja taidoille sekä mahdollisesti rinnakkaisille opinnoille. Opetustarjonnan valinnaisuus ja vaihtoehdot mahdollistavat opiskelun ja yksilöllisemmät opintopolut erilaisissa elämäntilanteissa.

Opiskelijalla on mahdollisuus valita valinnaiset opinnot tarjolla olevista lukion, ammatillisen koulutuksen tai korkeakoulutuksen opinnoista. Lukioaikana suoritettuja korkeakouluopintoja voidaan hyväksi lukea korkea-asteella, mikäli opiskelija lukion jälkeen jatkaa kyseisiä korkeakouluopintoja.

Lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 11 §:n mukaan lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot pisteytetään niiden keston mukaan. Opetusta annetaan nuorille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia 20 minuuttia opintopistettä kohden. Opintoihin kuuluu lisäksi niiden tavoitteiden ja sisällön kannalta tarpeellinen ja opiskelijan kannalta kohtuullinen määrä opiskelijan omatoimista työskentelyä.

Lukiolain 20 §:n mukaan opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen päättää koulutuksen järjestäjä. Opiskelija otetaan suorittamaan nuorille tai aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää sekä ylioppilastutkintoa tai 6 §:ssä tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa taikka yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja (aineopiskelija).

Lain 22 §:n mukaan opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään hakijoiden aiempaa opintomenestystä ja hakutoiveita. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista ja muista lisänäytöistä. Valintaperusteista ja niiden painottamisesta opiskelijavalinnassa säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Valintaperusteista säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (838/2021), jäljempänä *lukion valintaperusteasetus*.

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen sekä yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

2.2.3 Ylioppilastutkinto

Ylioppilastutkinnosta säädetyn lain 3 §:n mukaan ylioppilastutkintoon kuuluu äidinkielessä ja kirjallisuudessa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraisissa kielissä, matematiikassa sekä luonnontieteellisissä ja humanistis-yhteiskunnallisissa oppiaineissa (reaaliaineet) järjestettäviä kokeita. Äidinkielen ja kirjallisuuden kokeet järjestetään suomen, ruotsin ja saamen kielissä. Suomen ja ruotsin kielissä voidaan järjestää äidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisille tarkoitettujen kokeiden lisäksi kokeet, jotka perustuvat suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärään. Matematiikassa ja toisessa kotimaisessa kielessä järjestetään vaatavuudeltaan kahden eri tason mukaiset kokeet. Vieraisissa kielissä voidaan järjestää kahden eri tason mukaiset kokeet. Valtioneuvoston asetuksella säädetään siitä, missä reaaliaineissa ja vieraisissa kielissä kokeet järjestetään, sekä kokeiden laatimisesta. Ylioppilastutkintolautakunta määrää, missä vieraisissa kielissä järjestetään kahden eri tason mukaiset kokeet.

Lain 5 §:n mukaan ylioppilastutkinnon saa lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavan lisäksi suorittaa henkilö, joka on aiemmin suorittanut: 1) lukiokoulutuksen oppimäärän tai vastaavan ulkomaisen koulutuksen, 2) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua ammatillisen perustutkinnon tai sitä vastaavan aiemman tutkinnon taikka 3) muun kuin 2 kohdassa tarkoitettua perusopetuksen oppimäärälle tai sitä vastaavalle aikaisemmalle oppimäärälle perustuvan vähintään kaksivuotisen ammatillisen tutkinnon tai sitä vastaavat opinnot sekä Ylioppilastutkintolautakunnan määräämät lisäopinnot. Ammatillista perustutkintoa suorittava opiskelija voi osallistua ylioppilastutkintoon ollessaan vielä opiskelijana asianomaisessa perustutkintokoulutuksessa.

Lain 7 §:n mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua ylioppilastutkinnon kokeeseen opiskeltuaan lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetty pakolliset opinnot oppiaineessa, jonka kokeeseen hän osallistuu. Reaaliaineen kokeeseen aineessa, jossa ei ole pakollisia opintoja, lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua opiskeltuaan neljä opintopistettä oppiaineen opintoja. Jos vieraan kielen koe perustuu oppimäärään, jossa ei ole pakollisia opintoja, lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava voi osallistua kokeeseen opiskeltuaan kuusi opintopistettä oppiaineen opintoja. Rehtorin päätöksellä kokeeseen voi erityisestä syystä osallistua myös lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava, joka ei ole opiskellut 1 momentissa tarkoitettuja opintoja, mutta jolla muutoin voidaan katsoa olevan riittävät edellytykset kokeesta suoriutumiseen. Ammatillista perustutkintoa suorittava opiskelija voi osallistua ylioppilastutkinnon kokeisiin suorittuaan vähintään 90 osaamispistettä vastaavan osaamisen. Käytännössä on kuitenkin harvinaista, että ammatillisen perustutkinnon opiskelijat suorittaisivat ylioppilastutkinnon täysin ilman lukio-opintojen suorittamista.

Lain 10 §:n mukaan ylioppilastutkintoa suorittavan kokelaan on suoritettava viisi koetta, joihin sisältyy äidinkiessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe sekä kokelaan valinnan mukaan vähintään kolme koetta ryhmästä, johon kuuluvat matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä, vieraassa kielessä ja reaaliaineessa järjestettävä koe. Tutkintorakenteen mukaisia kokeita järjestetään kevään 2022 tutkintokerrasta lukien. Edellä tarkoitettuihin kokeisiin voi kuulua vain yksi koe samassa oppiaineessa. Kokelas voi lisäksi suorittaa yhden tai useamman muun kokeen. Lain 12 §:n mukaan ylioppilastutkinto tulee suoritetuksi, kun kokelas on suorittanut hyväksytysti 10 §:ssä tarkoitetut kokeet sekä lukiokoulutuksen oppimäärän tai 5 §:ssä tarkoitetun muun tutkinnon tai koulutuksen.

Lain 20 §:n mukaan ylioppilastutkintolautakunta voi periä ylioppilastutkinnosta ja sen kokeisiin osallistumisesta maksuja. Oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutetulta kokelaalta ei saada periä maksuja osallistumisesta viiteen ensimmäiseksi suoritettavaan kokeeseen, eikä edellä tarkoitettujen hylättyjen kokeiden uusimisesta. Maksu hylätyn kokeen uusimisesta saadaan kuitenkin periä, jos koe on katsottu 14 tai 15 §:n nojalla hylätyksi. Jos kokelas ilmoittautuu saman tutkintokerran aikana useaan kokeeseen siten, että lukumäärän perusteella kaikki kokeet eivät ole 4 momentissa säädetyllä tavalla maksuttomia, kokelaan tulee ilmoittautumisen yhteydessä valita, minkä kokeen tai mitkä kokeet hän haluaa suorittaa maksuttomasti.

2.2.4 Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyö

2.2.4.1 Asiaa koskeva lainsäädäntö

Koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteesta säädetään lainsäädännössä. Lukiolain 8 §:n mukaan lukiokoulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, vapaan sivistystyön oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Vastaava säännös on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 124 §:n 1 momentissa, jonka mukaan koulutuksen järjestäjien tulee tehdä yhteistyötä alueen työ- ja elinkeinoelämän, muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien, lukiokoulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen ja perusopetuksen järjestäjien sekä nuorisotyötä tekevien julkisten tahojen ja yksityisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyöstä ja siihen liittyvistä käytännön järjestelyistä sekä syntyvistä kustannuksista ja niiden kattamisesta sovitaan paikallisesti koulutuksen järjestäjien välillä, eikä niistä ole tarkemmin säädetty lainsäädännössä. Tämä on tarkoituksemukaista, koska käytännön järjestelyt perustuvat paikallisiin olosuhteisiin ja rakenteisiin, eikä niistä ole mahdollista tai perusteltua säätää yksityiskohtaisesti lainsäädännössä. Sääntelyn

puuttuminen voi kuitenkin jossain määrin aiheuttaa epäselvyyksiä ja epäyhtenäisiä käytäntöjä. Erityisen tärkeää on varmistaa opiskelijan oikeusturvan toteutuminen yhteistyöjärjestelyjen yhteydessä.

Rahoitus on ohjannut ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyön rakentumista ja opiskelijoiden ohjautumista ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen, koska ammatillisen koulutuksen rahoitus on pääsääntöisesti lukiokoulutuksen rahoitusta korkeampi. Yhteistyön rakentaminen ensisijaisesti lukiokoulutukseen onkin yleensä taloudellisesti epäedullisempi vaihtoehto. Lisäksi se edellyttäisi alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden osalta, että lukio-opinnot pääsääntöisesti suoritettaisiin nuorten oppimäärän laajuisina.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintoja on mahdollista yhdistää useilla vaihtoehtoisilla tavoilla. Ammatillisen koulutuksen opiskelija voi sisällyttää ammatilliseen perustutkintoonsa joitakin lukio-opintoja esimerkiksi korvaamaan yhteisten tutkinnon osien osa-alueita tai valinnaisina ammatillisina tutkinnon osina. Opiskelija voi myös suorittaa niin sanotun kaksoistutkinnon eli samanaikaisesti ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon. Kaksoistutkinnon suorittamisen yhteydessä opiskelija suorittaa ylioppilastutkintonsa pohjaksi niiden aineiden lukio-opintoja, jotka hän aikoo kirjoittaa ylioppilaskokeissa. Harvinaisemmassa vaihtoehdossa opiskelija suorittaa ammatillisen perustutkinnon ja lisäksi koko lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon. Tästä yhdistelmästä käytetään puhekielessä nimitystä kolmoistutkinto.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjä voi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 30 §:n mukaisesti hankkia lukio-opintojen opetuksen lukiokoulutuksen järjestäjältä. Tällöin ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistäminen ja mahdollinen kaksoistutkinnon suorittaminen rahoitetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009), jäljempänä *rahoituslaki*, säädetyn ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän puitteissa siten, että rahoitusjärjestelmän mukainen valtionosuusrahoitus myönnetään ammatillisen koulutuksen järjestäjälle, joka puolestaan hankkii eli ostaa koulutusta lukiokoulutuksen järjestäjältä. Ammatillisen koulutuksen opiskelijaa tai hänen suorituksiaan ei tällöin oteta huomioon lukiokoulutuksen rahoituksen myöntämisen perusteena. Suoritetut lukio-opinnot luetaan osaksi ammatillista perustutkintoa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 47 §:ssä säädetyn osaamisen tunnustamisen kautta.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 45 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän kanssa yhteistyössä toimivat tahot osallistuvat HOKS:in laadintaan ja päivittämiseen siltä osin, kun suunnitelman mukainen osaamisen hankkiminen tai osoittaminen taikka ohjaus- ja tukitoimet perustuvat lain 30 §:ssä tarkoitettuun koulutuksen hankkimiseen taikka muuhun koulutuksen järjestäjän yhteistyöhön toisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän, lukiokoulutuksen järjestäjän tai muiden toimijoiden kanssa. Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee siis osallistua HOKS:in laadintaan, jos opiskelijan tarkoituksena on suorittaa myös lukio-opintoja.

Voimassa olevan käytännön mukaan ammatillista perustutkintoa suorittava opiskelija, joka koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön perusteella suorittaa lukio-opintoja, otetaan lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuksi aineopiskelijaksi. Tämä käytäntö on kuitenkin jossain määrin ongelmallinen, koska kyseisessä tilanteessa opiskelijaan ei käytännössä sovelleta kaikkia aineopiskelijaa ja aineopintojen rahoittamista muutoin koskevia säännöksiä. Rahoituslain 24 §:n 9 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään perusteista, joilla lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua oppiaineen suorittaminen muunnetaan opiskelijamääräksi ja otetaan huomioon aikuisten lukiokoulutuksen mukaisesti opiskelevien opiskelijoiden määrässä. Lukiolain 34 §:n 2 momentin mukaan 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua aineopiskelijalta voidaan periä maksuja, ei kuitenkaan oppivelvolliselta. Näitä säännök-

siä ei kuitenkaan sovelleta käytännössä silloin, kun lukio-opintojen suorittaminen perustuu koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön. Laissa ei kuitenkaan selkeästi säädetä näistä poikkeuksista, vaan nykytila perustuu viranomaisten ohjeistukseen ja vakiintuneeseen käytäntöön. Oikeustilan selkeyttämiseksi olisikin perusteltua, että koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön perustuvien opintojen suorittamiselle olisi erillinen opiskeluoikeuden kategoria tai rahoitusta koskevia säännöksiä tältä osin muutoin selkeytettäisiin.

Ammatillista koulutusta tai lukiokoulutusta koskeva lainsäädäntö ei luo opiskelijalle subjektiivista oikeutta toisen koulutusmuodon opintojen suorittamiseen. Lakisääteinen koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoite velvoittaa järjestäjää kuitenkin vähintäänkin jonkinlaiseen yhteistyöhön muiden koulutusmuotojen kanssa. Käytännössä lukio-opintojen suorittamisesta ammatillisen perustutkinnon suorittamisen yhteydessä sovitaan opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa (HOKS). Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 123 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla. Ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 23 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa ainakin muun muassa tutkintokoulutuksen yksilöllisistä valinnanmahdollisuuksista sekä tutkinnon osien järjestämisestä yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Rahoituslain 48 §:n 4 momentin mukaan opiskelija voidaan lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi suoritteeksi vain yhdessä rahoituslain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa. Opiskelija luetaan tällöin rahoituksen perusteeksi siinä koulutuksessa, jonka suorittamisen opiskelija on aloittanut ensimmäisenä. Pääsääntöisesti tämä on toimiva malli myös ammatillisen perustutkinnon ja lukio-opintojen yhdistämisessä, jos ammatillisen koulutuksen opinnot on aloitettu ensin, jolloin valtionosuusrahoitusta myönnetään ammatillisen koulutuksen opintoihin.

Kahden tutkinnon rinnakkainen suorittaminen tyypillisesti pidentää opiskeluaikaa ja kasvattaa ammatillisen koulutuksen järjestäjän saamaa perusrahoitusta. Ammatillisen perustutkinnon yhteydessä suoritettavat lukio-opinnot luetaan osaksi ammatillista tutkintoa, ja näin ollen ne tulevat huomioiduiksi myös ammatillisen koulutuksen suoritusrahoituksen myöntämisperusteena. Muutoin kaksoistutkinnon suorittamista ei oteta erikseen huomioon rahoituksen myöntämisperusteena lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmissä.

2.2.4.2 Menettelyt käytännössä

Käytännössä paikallinen yhteistyö rakentuu pääsääntöisesti ammatillisesta koulutuksesta käsin. Opiskelijalla on opiskeluoikeus ammatilliseen perustutkintokoulutukseen, jossa hänelle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma. HOKS:ssa sovitaan lukio-opintojen sisällyttämisestä opiskelijan perustutkintoon ja tarvittaessa myös ylioppilastutkinnon suorittamisesta perustutkinnon rinnalla. Lukiokoulutuksen järjestäjä ottaa opiskelijan aineopiskelijaksi. Opiskelijoita ei kuitenkaan ilmoiteta aineopiskelijoina valtionosuusrahoituksen perusteeksi, vaan valtionosuusrahoitus myönnetään ammatillisen koulutuksen järjestäjälle, joka sopii korvauserusteesta lukiokoulutuksen järjestäjän kanssa.

Yhteistyötä tehdään jonkin verran myös toiseen suuntaan niin, että lukiokoulutuksen opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus suorittaa osana lukio-opintojaan joitakin ammatillisten tutkintojen osia tai osia ammatillisista opinnoista. Lukiolaiset suorittavat kuitenkin hyvin vähän ammatillisia opintoja lukio-opintojensa aikana, sillä voimavarat ja valinnan mahdollisuudet suunnataan

ensisijaisesti tukemaan ylioppilaskokeisiin valmistautumista. Lukiolaiset suorittavat ammatillisessa koulutuksessa lähinnä yrittäjyyteen liittyviä tutkinnon osia ja hygieniapasseja tai tekevät työelämäyhteistyötä vahvistavia projekteja.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyö on järjestetty pääosin kahdella tavalla, joissa on myös jonkin verran järjestäjäkohtaisia variaatioita. Yleisin tapa on, että ammatillisen koulutuksen järjestäjä hankkii lukio-opinnot lukiokoulutuksen järjestäjältä, joka vastaa saamaansa korvausta vastaan lukio-opintojen järjestämisestä. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoille suunnattu lukio-opetus järjestetään joko ammatillisen oppilaitoksen tiloissa tai ammatillisen koulutuksen opiskelijat opiskelevat lukio-opintoja lukion tiloissa omassa ryhmässään tai lukiolaisten kanssa yhteisissä ryhmissä. Osa lukio-opetuksesta voidaan järjestää myös etäopetuksena. Lukiokoulutuksesta syntyneisiin kustannuksiin vaikuttaa se, muodostetaanko ammatillisen opiskelijoille omia opiskeluryhmiä lukioon vai sijoittuvatko he jo olemassa oleviin opiskeluryhmiin. Jos lukio-opintoja opiskelevat ammatillisen koulutuksen opiskelijat haluavat suorittaa ylioppilaskokeet, yhteistyökumppanina oleva lukio vastaa ylioppilastutkinnon kokeiden järjestämisestä vastaavasti kuin muutoinkin lukiokoulutuksessa.

Toinen tapa järjestää ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen paikallinen yhteistyö perustuu aiemmin kuvattua mallia enemmän ammatillisen koulutuksen järjestäjien henkilöstön osaamiseen. Ammatillisen koulutuksen järjestäjä järjestää itse lukio-opinnot ja huolehtii siitä, että opetusta antavat opettajat, jotka ovat kelpoisia opettamaan kyseistä oppiainetta myös lukiossa. Tässäkin mallissa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden ylioppilastutkinnon kokeiden järjestämisestä vastaa aina yhteistyökumppanina oleva lukio.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijat suorittavat lukio-opintoja joko nuorten tai aikuisten oppimäärän mukaisesti. Erona näissä on asetuksella säädetty opintopistekohtainen opetuksen määrä sekä joltain osin myös opintojen tavoitteet ja sisältö. Lukion oppimäärän suorittaminen aikuisten oppimäärän mukaisesti ei mahdollista ammatillisen koulutuksen opiskelijalle yhtä laajoja lukio-opintoja kuin nuorten oppimäärä. Monissa oppiaineissa opintopistemäärä (kurssimäärä) on aikuisten oppimäärässä pienempi kuin nuorten oppimäärässä. Vaikka opintopisteiden määrä (kurssimäärä) olisikin saman suuruinen molemmissa oppimäärissä, saa opiskelija aikuisille tarkoitetuissa opinnoissa kuitenkin selkeästi vähemmän opetusta, koska opintopiste eli kurssin laajuus sisältää vähemmän opetustunteja. Ero opetuksen määrässä lisää opiskelijan omaa vastuuta oppimisesta.

Ammatillisen perustutkinnon yhteydessä suoritettavissa lukio-opinnoissa yleisin tapa on suorittaa lukio-opinnot aineopinnoina aikuisten oppimäärän perustuen. Vakiintuneen käytännön mukaan aineopiskelijaksi ottamisessa ei sovelleta lukiolain 22 §:n 4 momentin edellytyksiä alle 18-vuotiaan ottamisesta aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän opiskelijaksi, joten alle 18-vuotias voidaan ottaa suorittamaan aikuisten oppimäärään perustuvia aineopintoja ilman perusteltua syytä. Jos opiskelija haluaa suorittaa koko lukion oppimäärän, hän voi siirtyä ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen lukion oppimäärän varsinaiseksi nuorten tai aikuisten oppimäärän opiskelijaksi, jolloin myös valtionosuusrahoitus myönnetään lukiokoulutuksen järjestäjälle. Ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen opiskelija voi hakeutua myös lukion aineopiskelijaksi, jos hän haluaa suorittaa laajemmat lukio-opinnot kuin mitä on mahdollista sisällyttää ammatilliseen perustutkintoon. Tällöinkin valtionosuusrahoitus myönnetään lukiokoulutuksen järjestäjälle.

Monet ammatillisen koulutuksen perustutkinto-opiskelijat suorittavat yksittäisiä lukion opintoja osana ammatillista tutkintoa vahvistaakseen jatko-opintovalmiuksiaan esimerkiksi matematiikassa tai kielissä. Tämä on yleisin tapa yhdistää ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintoja osaksi ammatillista tutkintoa, ja tätä mahdollisuutta tarjoavat käytännössä lähes kaikki

ammattillisen koulutuksen järjestäjät. Lukio-opintojen tarjonta on kuitenkin suunniteltu usein kaksoistutkinnon näkökulmasta, ja monet ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat rajanneet lukio-opintojen suorittamismahdollisuutta ja tarjoavat opiskelijoilleen valittavaksi lähinnä yleisimpien ylioppilastutkintoaineiden lukio-opintoja. Osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä mahdollistaa kuitenkin myös sen, että opiskelija voi vapaasti valita, mitä lukio-opintoja hän suorittaa. Tällöin opiskelija voi tosin joutua suorittamaan ainakin osan lukio-opinnoista iltaisin tai lukio-opinnot saattavat mennä päällekkäin ammatillisten opintojen kanssa.

Monet kaksoistutkintoa suorittamaan ilmoittautuneet opiskelijat jättävät kaksoistutkinnon suorittamisen kesken ja suorittavat lopulta vain ammatillisen perustutkinnon, sillä kahden tutkinnon rinnakkainen suorittaminen voi osoittautua vaativaksi ja raskaaksi. Opiskelija voi kuitenkin sisällyttää valitsemansa määrän lukio-opintoja osaksi ammatillista perustutkintoa, vaikka hän luopuisikin kaksoistutkinnon suorittamistavoitteesta.

2.2.4.3 Opiskelijavalinta

Opiskelijoiden oikeusturvan kannalta on tärkeää, että ammatillisen koulutuksen järjestäjä tiedottaa lukio-opintojen suorittamismahdollisuuksista, jotta koulutukseen hakeutuvalla on tieto koulutuksen aikaisista valinnanmahdollisuuksista. Lukio-opintojen suorittamismahdollisuudesta päätetään HOKS:in laadinnan yhteydessä, mutta koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin kohdella opiskelijoita yhdenvertaisesti eri valinnanmahdollisuuksien suhteen. Lukio-opintojen opiskelijaksi ottamisesta päättää lukiokoulutuksen järjestäjä. Lukiolain mukaan koulutuksen järjestäjä päättää aineopiskelijaksi ottamisen perusteista, joten lukiokoulutuksen järjestäjän on mahdollista käyttää opiskelijaksi ottamisen valintaperusteena esimerkiksi tiettyä keskiarvorajaa. Lukiolaki kuitenkin edellyttää, että opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtakunnallisesta hakumenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (834/2021), jäljempänä *yhteishakuasetus*, 1 §:n mukaan perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishakua sovelletaan otettaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen perustutkintokoulutukseen sekä lukiolaissa tarkoitettuun nuorille tarkoitettuun oppimäärän mukaiseen lukiokoulutukseen. Yhteishakuasetusta ei voimassa olevien säännösten mukaan sovelleta lukiokoulutuksen aineopiskelijaksi ottamiseen. Voimassa olevan sääntelyn mukaan yhteishaun kautta ei siis ole mahdollista suorittaa ammatillisen perustutkinnon lisäksi opiskelijavalintaa myös lukion aineopiskelijaksi, vaan lukiokoulutuksen opiskelijaksi ottamisesta tulee päättää aina erikseen.

Yhteishaun hakukohteista säädetään ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen valintaperusteita koskevissa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksissa. Opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (699/2017), jäljempänä *ammattillisen koulutuksen valintaperusteasetus*, 2 §:n 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voi päättää, että hakukohteen yhteydessä opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuutta myös lukiolaissa tarkoitettuun lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnosta annetussa laissa tarkoitettuun ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Kevään 2022 yhteishaussa oli 1 196 ammatillista hakukohtetta, joissa tarjottiin mahdollisuutta kaksoistutkintoon. Kyseinen hakukohde tarkoittaa käytännössä sitä, että hakija otetaan suorittamaan ammatillista perustutkintoa sitä koskevien valintaperusteiden mukaisesti, mutta hakija voi kuitenkin jo hakeutumisen yhteydessä ilmaista kiinnostuksensa myös lukio-opintojen suorittamiseen. Lukio-opintoihin tehdään kuitenkin tällöin erillinen opiskelijavalinta ammatillisen perustutkinnon opiskelijavalinnan jälkeen. Erillinen lukiokoulutuksen opiskelijavalinta onkin jossain tilanteissa aiheuttanut epäselvyyksiä ja pettymyksiä, jos hakija on luullut voivansa tulla hakukohteen yhteydessä suoraan valituksi myös lukion aineopiskelijaksi.

Myös lukiokoulutuksen valintaperusteasetukseen sisältyy hakukohteita koskeva säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjä voi päättää, että hakukohteen yhteydessä opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuutta myös ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun ammatillisen koulutuksen suorittamiseen. Opiskelijavalinta ammatilliseen koulutukseen suoritetaan tällöin vastaavasti kuin edellä on kuvattu ammatillisen koulutuksen hakukohteen yhteydessä, eli hakija otetaan suorittamaan lukion oppimäärää sitä koskevien valintaperusteiden mukaisesti ja opiskelijavalinta ammatilliseen koulutukseen tehdään erikseen.

2.2.4.4 Opiskelija- ja suoritusmäärät

Kaksoistutkinnon suorittaminen kestää yleensä 3—4 vuotta. Kaksois- ja kolmoistutkinnon suorittamista ei tällä hetkellä tilastoida erikseen, mutta kaksois- ja kolmoistutkinnon suorittajamääriä voidaan tilastoista arvioida samanaikaisten tai peräkkäisten tutkinnon suoritusajankohtien perusteella. Seuraavassa taulukossa on kuvattu vuosina 2019—2020 kolmen lukukauden aikana ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon suorittaneiden lukumäärät (viimeisimmäksi suoritettu tutkinto suoritettu vuoden 2020 aikana).

Taulukko 3. Kaksoistutkinnon suorittaneet, suoritus enintään kolmena lukukautena 2019—2020 (Lähde: Koski-tietovaranto ja ylioppilastutkintorekisteri)

Yhteensä	1419
Kevät	1140
Humanistiset ja taidealat	69
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	321
Luonnontieteet	1—4
Maa- ja metsätalousalat	24
Palvelualat	162
Tekniikan alat	264
Terveys- ja hyvinvointialat	219
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	81
Syksy	282
Humanistiset ja taidealat	15
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	69
Luonnontieteet	
Maa- ja metsätalousalat	1—4
Palvelualat	57
Tekniikan alat	69
Terveys- ja hyvinvointialat	45
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	24

Kolmoistutkinnon suorittaminen on kaksoistutkintoa harvinaisempaa. Vuonna 2020 kolmoistutkinnon suoritti 132 henkilöä siten, että suoritukset (ammatillinen perustutkinto, lukion oppi-

määrä ja ylioppilastutkinto) kertyivät kolmen peräkkäisen lukukauden aikana. Kolmoistutkinnon suorittaneet eivät ole mukana edeltävässä taulukossa, joten ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon mainitulla aikajaksolla suoritettiin yhteensä 1 551 opiskelijaa. Suorittajien vähäistä määrää selittää se, että kahden tutkinnon ja koko lukion oppimäärän suorittaminen rinnakkain on melko vaativa yhdistelmä ja kestää yleensä kauemmin kuin kaksoistutkinnon suorittaminen. Lisäksi korkeakoulujen todistusvalinnoissa hyödynnetään ainoastaan ammatillisen tutkinnon tutkintotodistusta tai ylioppilastodistusta, ei lukion oppimäärän suorittamisesta annettavaa todistusta. Kolmoistutkinnon suorittaminen ei näin ollen ole ammatillisen koulutuksen opiskelijan näkökulmasta yleensä tarkoituksenmukaista koulutuksen tehokkuuden, nopean valmistumisen tai jatko-opintoihin sijoittumisen näkökulmasta.

Kaksoistutkinnon suorittajat suorittavat vaihtelevan määrän lukion kursseja (opintopisteitä) ennen ylioppilastutkintoon osallistumista. Vuonna 2020 kaksoistutkinnon suorittaneista 1 419:stä opiskelijasta lähes puolet (48 %) suoritti opintojensa aikana 21—30 lukion kurssia. Keskimääräistä vähemmän eli alle 20 lukion kurssia suoritti 16 prosenttia kaksoistutkinnon suorittaneista. Vastaavasti keskimääräistä enemmän eli 31—40 lukion kurssia suoritti 20 prosenttia ja 41—50 kurssia vajaa kahdeksan prosenttia kaksoistutkinnon suorittaneista. Yli 50 lukion kurssia suoritti vain reilu prosentti kaksoistutkinnon suorittaneista, ja heistäkin valtaosa suoritti alle 55 kurssia. Yli 55 lukion kurssia suoritti enää yksittäisiä opiskelijoita, ja heidänkin suoritustensa maksimimäärä oli 75 lukion kurssia. Jos asiaa halutaan tarkastella lukion opintopisteinä, prosenttiosuudet säilyvät samana, mutta kurssimäärä kerrotaan kahdella. Reilulla kuudella prosentilla kaksoistutkinnon suorittaneista ei ollut taustalla lainkaan lukion kursseja.

Vuonna 2020 yleisimmät kaksoistutkinnon suorittajien ylioppilastutkintoaineet olivat:

- englannin pitkä oppimäärä (1 305 suorittajaa, 92 % kaikista kaksoistutkinnon suorittaneista)
- äidinkieli ja kirjallisuus, suomi (1 287, 91 %)
- matematiikan lyhyt oppimäärä (927, 65 %)
- ruotsin keskipitkä oppimäärä (570, 40 %)
- matematiikan pitkä oppimäärä (210, 15 %).

Reaaliaineista suosituimpia olivat terveystieto (627, 44 %), yhteiskuntaoppi (333, 23 %), psykologia (183, 13 %) ja fysiikka (162, 11 %). Muita ylioppilastutkintoaineita suoritettiin selkeästi vähemmän.

Alla olevasta taulukosta 4 käy ilmi, kuinka ammatillista perustutkintoa ja ylioppilastutkintoa suoritetaan rinnakkain eri koulutusaloilla ja eri tutkinnoissa ja kuinka kahden tutkinnon suorittajamäärät ovat kehittyneet vuosina 2011—2020. Taulukossa ei ole eroteltu toisistaan kaksoistutkinnon ja kolmoistutkinnon suorittajia, mutta kuten edellä on todettu, kolmoistutkintoja suoritetaan varsin vähän. Ammatillista perustutkintoa ja ylioppilastutkintoa suoritetaan selvästi eniten rinnakkain tekniikan aloilla, palvelualoilla, kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden aloilla sekä terveys- ja hyvinvointialoilla, jotka ovat muutoinkin opiskelijamäärältään suuria aloja. Kahden tutkinnon rinnakkain suorittaneiden opiskelijoiden kokonaismäärä oli 2010-luvun alussa noin 2 000 ja määrä lisääntyi jonkin verran vuosina 2012 ja 2013. Vuodesta 2014 alkaen ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon rinnakkain suorittaneiden määrä on vähentynyt tasaisesti aina vuoteen 2019 saakka, jolloin kahden tutkinnon suorittajia oli vajaa 1 600 opiskelijaa. Vuonna 2020 kahden tutkinnon suorittajien määrä on kääntynyt hienoiseen kasvuun. Suorittajamäärät ovat pysyneet jokseenkin vakaina kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden aloilla sekä terveys- ja hyvinvointialoilla. Suorittajamäärien väheneminen näyttäisi olevan suurinta tekniikan aloilla sekä palvelualoilla.

Taulukko 4. Ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samana tai peräkkäisinä vuonna suorittaneet (Lähde: Vipunen, Tilastokeskus)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Humanistiset ja taidealat	175	181	163	160	138	122	127	106	110	101
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	329	361	395	342	389	407	420	413	401	441
Luonnontieteet	2	6	11	10	7	7	3		2	2
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	66	129	157	114	131	116	127	117	119	119
Tekniikan alat	804	762	642	664	656	520	426	444	331	362
Maa- ja metsätalouseläät	90	93	86	79	89	79	65	64	26	30
Terveys- ja hyvinvointialat	259	281	328	347	307	308	359	342	316	315
Palvelualat	418	475	521	454	466	425	383	313	289	268
Yhteensä	2 143	2 288	2 303	2 170	2 183	1 984	1 910	1 799	1 594	1 638

Taulukkojen 3 ja 4 tiedot poikkeavat hieman toisistaan, mikä johtuu osin erilaisesta tilastointiajankohdan määrittelyyn tavasta ja osin siitä, että taulukossa 4 ovat mukana myös kolmoistutkinnon suorittajat.

2.2.5 Opintotuki- ja koulumatkatuki

Opintotukilain (65/1994) mukaan opintotukea myönnetään opiskelijalle, joka suorittaa ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyä koulutusta ja lukiolaissa säädettyä lukiokoulutusta. Opintotukea myönnetään myös ylioppilastutkinnon kokeiden suorittamiseen. Opintotuen myöntämisen edellytyksenä on opintojen päätoimisuus, josta säädetään opintotukilaissa.

Opintotukilain 5 a §:n 3 momentin mukaan päätoimista on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon suorittaminen. Lain 5 a §:n 2 momentin mukaan lukio-opinnot ovat päätoimisia, jos niiden oppimäärän mukainen laajuus on yhteensä vähintään 150 opintopistettä, joka vastaa nuorten oppimäärän mukaista laajuutta. Lukio-opinnoissa edellytetään lisäksi, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 20 opintopisteen laajuisiin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen. Aikuisten oppimäärän mukaiset lukio-opinnot eivät pääsääntöisesti ole opintotukeen oikeuttavia, mutta 5 a §:n 2 momentissa säädetään kahdesta tilanteesta, jolloin myös aikuisten oppimäärän mukaiset lukio-opinnot ovat päätoimisia: jos ne suoritetaan ammatillisen perustutkinnon yhteydessä aikuisille suunnatun oppimäärän mukaisina lukio-

opintoina tai jos niitä suorittaa oppivelvollisuuslain 16 §:n nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutettu opiskelija.

Opintotukilain 5 a §:n 2 momentin säännös lukio-opintojen suorittamisesta ammatillisen perustutkinnon yhteydessä koskee käytännössä kaksois- ja kolmoistutkintoa suorittavien opiskelijoiden opintojen päätoimisuutta ja opintotukioikeutta. Erillissäännös on tarpeellinen, koska kaksois- tai kolmoistutkintoa suorittava opiskelija voi ammatillisen perustutkinnon suorittuaan jatkaa lukio-opintojen suorittamista. Tyypillinen on esimerkiksi tilanne, jossa kaksois- tai kolmoistutkintoa suorittava opiskelija suorittaa ammatillisen perustutkinnon kolmessa vuodessa ja jatkaa tämän jälkeen lukio-opintojen suorittamista joko aikuisten oppimäärän suorittamiseen tähtäävinä opintoina tai lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuina aineopintoina. Ilman erillissäännöstä opiskelijan opintotukioikeus päättyisi kesken kaksois- tai kolmoistutkinnon suorittamisen, koska aikuisten oppimäärän tai aineopintojen suorittamista ei katsottaisi opintotukeen oikeuttaviksi päätoimisiksi opinnoiksi.

Vakiintuneen tulkinnan mukaan opintotukilain 5 a §:n 2 momentissa tarkoitetuiksi ammatillisen perustutkinnon yhteydessä suoritettaviksi aikuisten oppimäärän mukaisiksi lukio-opinnoiksi on katsottu ammatillisen perustutkinnon suorittamisen aikana aloitettujen lukio-opintojen jatkaminen ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen. Tällöin myös aikuisten oppimäärään perustuvien aineopintojen suorittaminen on katsottu opintotukeen oikeuttavaksi, vaikka muutoin aineopintojen suorittaminen ei ole opintotukeen oikeuttavaa koulutusta. Myös ylioppilastutkinnon kokeisiin osallistuminen tässä yhteydessä on opintotukeen oikeuttavaa. Edellytyksenä kuitenkin on opintotukilain 5 a §:n 2 momentissa säädetyn mukaisesti, että opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 20 opintopisteen laajuisiin opintoihin tai niitä vastaaviin opintoihin taikka kahteen ylioppilastutkintoon kuuluvaan kokeeseen.

Koulumatkatukilain (48/1997) mukaan koulumatkatukeen on oikeutettu Suomessa asuva opiskelija, joka opiskelee Suomessa päätoimisesti lukiolaisissa tarkoitetussa lukiokoulutuksessa tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetussa ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa. Koulumatkatukilain 2 §:n 3 momentin mukaan opiskelun päätoimisuudesta säädetään opintotukilaissa. Koulumatkatuen myöntämisessä noudatetaan edellä kuvattua opintotukilain sääntelyä ja sen tulkintoja opintojen päätoimisuudesta. Näillä perusteilla määräytyy myös kaksois- ja kolmoistutkintoa suorittavan opiskelijan oikeus koulumatkatukeen.

2.3 Ammatillisen koulutuksen määrällinen säätely ja rahoitusjärjestelmä

2.3.1 Säätely ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen ja valtionosuusrahoituksen saaminen edellyttävät opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvaa. Järjestämisluvassa määrätään tutkinnot, joita koulutuksen järjestäjällä on oikeus myöntää ja joihin se voi järjestää tutkintokoulutusta. Järjestämisluvassa määrätään myös oikeudesta järjestää tutkintoja ja koulutusta työvoimakoulutuksena. Järjestämisluvassa määrätään toiminta-alueesta, jonka osaamistarpeisiin koulutuksen järjestäjän toiminta ensisijaisesti vastaa. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus järjestää osaamistarpeen mukaisesti tutkintoja ja koulutusta järjestämisluvassa määrättyllä toiminta-alueella. Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa. Järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää 23 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkintoja sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa koulutusta sekä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa (1215/2020) tarkoitettua koulutusta jäljempänä 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä.

Järjestämisluvassa määrätään myös rahoituslain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä. Käytännössä järjestämislupiin sisältyy tällaisia määräyksiä sisäoppilaitosmuotoisesti järjestettävän koulutuksen osalta sekä vaativan erityisen tuen järjestämistehtävän osalta. Muutoin koulutuksen järjestäjä voi järjestämislupansa puitteissa päättää koulutustarjonasta eri tutkintojen, valmentavan koulutuksen ja koulutusmuotojen kesken.

2.3.2 Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä on budjettiperusteinen eli ammatillista koulutusta rahoitetaan valtion talousarvioon otettavan määrärahan puitteissa. Ammatillisen koulutuksen rahoitus jakaantuu perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen osuuksiin, joiden myöntämisperusteista säädetään rahoituslaissa sekä ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1244/2020), jäljempänä *laskentaperusteasetus*. Perusrahoituksen osuus on 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 15 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 15 prosenttia. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta. Perusrahoitusta myönnetään tavoitteellisten opiskelijavuosien perusteella, suoritusrahoitusta suoritettujen tutkintojen ja tutkinnon osien perusteella ja vaikuttavuusrahoitusta tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen sekä kerättävän opiskelijaja työelämäpalautteen perusteella. Ammatillisen koulutuksen rahoitus ei perustu ennalta määrättävään yksikköhintaan, vaan rahoitus määräytyy suhteellisesti sen mukaisesti, miten paljon koulutuksen järjestäjällä on rahoituksen perusteena huomioitavia suoritteita verrattuna kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteisiin.

Rahoituslain 32 c §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä siihen sisältyvän työvoimakoulutuksen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa, käytännössä varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyllä tehtävällä suoritepäätöksellä. Koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää, eli järjestämisluvan mukainen vähimmäismäärä määrittää myönnettävän perusrahoituksen minimitason. Suoritepäätöksellä voidaan kuitenkin päättää järjestämisluvan vähimmäismäärää suuremmasta tavoitteellisten opiskelijavuosien määrästä. Ministeriö voi myös lisätä koulutuksen järjestäjän tavoitteellista opiskelijavuosien määrää tai työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellista opiskelijavuosien määrää varainhoitovuoden aikana. Varainhoitovuoden aikana tehtävät lisäykset myönnetään lisäsuoritepäätöksellä.

Varainhoitovuodelle myönnettävä perusrahoitus määräytyy suoritepäätöksellä päätetyn tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella, jota on painotettu varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvalla painokertoimella. Painokertoimen laskennassa toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla: 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen sekä muun ammatillisen koulutuksen järjestämiskustannukset sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettujen opiskeluvaihtoehtoja tukevien opintojen järjestäminen, 2) koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle, 3) tutkintotyypit ja koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena, 4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen, 5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen ma-

joituksen järjestäminen, 5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestäminen, 6) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun työvoimakoulutuksen järjestäminen ja 7) vankilaopetuksen järjestäminen.

Suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella. Tutkinnon osien osaamispisteitä painotetaan seuraavilla perusteilla: 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset, 2) tutkintotyypit ja 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen. Tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla: 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset, 2) tutkintotyypit, 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen ja 4) tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeinen koulutus. Vaikuttavuusrahoitus puolestaan määräytyy tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtymisen, opiskelijapalautteen sekä koulutussopimus- ja oppisopimustyöpaikkojen antaman työelämäpalautteen perusteella.

Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä on osoitettu lisämäärärahaa ammatilliseen koulutukseen. Lisämäärärahaatarve koostuu oppivelvollisten opiskelijoiden oikeudesta maksuttomiin oppimateriaaleihin ja työvälineisiin, -asuihin ja -aineisiin sekä oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyviin ohjaus- ja valvontatehtäviin. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä perusrahoituksen painotusperusteeksi lisättiin opiskelijan oikeus maksuttomaan koulutukseen. Laskentaperusteasetuksen 6 §:n mukaan opiskelijavuosia painotetaan korotuskertoimella 0,06 niiden päivien ajalta, kun opiskelija on oikeutettu oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen. Korotuskertoimen kautta otetaan huomioon oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomien oppimateriaalien aiheuttamat korkeammat järjestämiskustannukset ja otetaan kuitenkin huomioon oppivelvollisuuskoulutuksen maksuttomien oppimateriaalien aiheuttamat korkeammat järjestämiskustannukset ja kohdennetaan oppivelvollisuuden laajentamisen määrärahalisäys niille koulutuksen järjestäjille, jotka toteutuneiden tietojen perusteella ovat järjestäneet koulutusta oppivelvollisille ja muille maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille opiskelijoille.

Järjestämisluvassa tai rahoituspäätöksissä ei määrätä siitä, miten suuren osan koulutustarjonnastaan järjestäjän tulee kohdistaa oppivelvollisille opiskelijoille. Lähtökohtana on, että koulutuksen järjestäjä tarjoaa koulutusta toiminta-alueellaan alueellisen koulutustarpeen mukaan, mutta ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä ei kuitenkaan nimenomaisesti varmista sitä, että koulutuksen järjestäjät tarjoavat koulutusta koko oppivelvollisen ikäluokan koulutustarpeen kattamiseksi.

Jos ikäluokkaan luetaan mukaan myös ne opiskelijat, jotka vuoden aikana täyttivät tietyn iän, vuonna 2020 korkeintaan 18-vuotiaiden opiskelijoiden opiskelijavuosia järjestettiin 66 710,06, mikä vastasi 37,7 prosenttia kaikesta ammatillisesta koulutuksesta. Korkeintaan 21-vuotiaiden opiskelijoiden opiskelijavuosia järjestettiin 73 509,42, mikä vastasi 41,5 prosenttia kaikesta ammatillisesta koulutuksesta. Jos mukaan luetaan ne opiskelijat, jotka olivat vuoden päättyessä alle 18-vuotiaita, vuonna 2020 alle 18-vuotiaiden opiskelijavuosia järjestettiin 30 649,65, mikä vastasi 17,3 prosenttia kaikesta ammatillisesta koulutuksesta. Vuoden 2020 aikana korkeintaan 20 vuotta täyttäneiden opiskelijavuosia järjestettiin 73 509,42, mikä vastasi 41,5 prosenttia kaikesta ammatillisesta koulutuksesta. Vuoden aikana ammatilliseen koulutukseen osallistui alle 18-vuotiaita opiskelijoita 49 152 ja korkeintaan 20-vuotiaita opiskelijoita 112 527.

2.3.3 Erityistilanteita

2.3.3.1 Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus

Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta säädetään tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa. TUVA-koulutus on uusi koulutuskokonaisuus, joka antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen, ohjaa jatko-opinto- ja työelämäsuunnitelman laadintaan sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto taikka ammatillinen tutkinto. TUVA-koulutuksen järjestäminen alkaa 1.8.2022 ja siihen yhdistetään nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus (VALMA). TUVA-koulutuksen kesto on pääsääntöisesti enintään yksi vuosi. Koulutus on tarkoitettu sekä oppivelvollisille opiskelijoille että muille jatko-opintovalmiuksia tarvitseville henkilöille, kuten maahanmuuttajille ja aikuisopiskelijoille.

TUVA-koulutusta voivat järjestää perusopetuksen järjestäjät, lukiokoulutuksen järjestäjät ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät. VALMA-järjestämisluvan saaneet ammatillisen koulutuksen järjestäjät siirtyvät 1.8.2022 lukien järjestämään TUVA-koulutusta. TUVA-koulutusta rahoitetaan kolmen erillisen rahoitusjärjestelmän puitteissa siitä riippuen, toimiiko TUVA-koulutuksen järjestäjänä perusopetuksen järjestäjä, lukiokoulutuksen järjestäjä tai ammatillisen koulutuksen järjestäjä. Jos TUVA-koulutuksen järjestäjänä toimii ammatillisen koulutuksen järjestäjä, TUVA-koulutusta rahoitetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän puitteissa vastaavasti kuin VALMA-koulutusta on rahoitettu. Laskentaperusteasetuksella säädetään TUVA-koulutuksen painokertoimesta ja TUVA-koulutusta rahoitetaan pelkästään perusrahoitusosuuden puitteissa. Järjestämisluvissa ei erikseen määrätä TUVA-koulutuksen opiskelijavuosimäärästä, vaan järjestäjä voi järjestää TUVA-koulutusta tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän puitteissa.

Vuonna 2020 VALMA-koulutusta järjestettiin 3 480,37 opiskelijavuotta, mikä vastasi 1,97 prosenttia kaikesta ammatillisesta koulutuksesta. Vuoden aikana opiskelijoita osallistui VALMA-koulutukseen 9 645, joista 59,4 prosenttia oli tilastointivuoden lopussa enintään 20-vuotiaita. Siirtyminen TUVA-koulutuksen järjestämiseen tulee todennäköisesti jonkin verran kasvattamaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien kyseisen nivelvaiheen koulutuksen opiskelijamääriä. TUVA-koulutuksen rahoitusta koskeneen hallituksen esityksen mukaan (HE 147/2021 vp, s. 28) vuoden 2019 tiedoilla arvioituna perusopetuksen osalta noin 400 ja LUVA-koulutuksen osalta noin 100 opiskelijaa siirtyisi perusopetuksen tai lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmän piiristä ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän piiriin.

2.3.3.2 Vaativa erityinen tuki

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Lain 65 §:ssä säädetään vaativasta erityisestä tuesta, johon on säännöksen mukaan oikeus opiskelijalla, jolla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista 64 §:ssä tarkoitettua erityistä tukea.

Kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat velvollisia järjestämään ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitettua erityistä tukea siihen oikeutetuille opiskelijoille, eikä tähän tukimuotoon kohdistu mitään määrällistä säätelystä. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvassa voidaan määrätä koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta järjestää ammatillisia tutkintoja ja valmentavaa koulutusta lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille sekä huolehtia erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä. Vaativan erityisen tuen tehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien tehtävänä on järjestää koulutusta opiskelijoille, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi opiskelija tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

TUVA-koulutuksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäminen vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille edellyttää, että järjestämisluvassa on määrätty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 2 momentissa tarkoitettua järjestäjän velvollisuudesta järjestää koulutusta tällaisille opiskelijoille. TUVA-lain 21 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan oikeuteen vaativaan erityiseen tukeen sovelletaan, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetään. Vaativaa erityistä tukea voidaan siis antaa sekä tutkintotavoitteisen koulutuksen että valmentavan koulutuksen opiskelijoille. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädetty TELMA-koulutus on kohdennettu yksinomaan vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille.

Vaativan erityisen tuen tehtävän mukaista tutkintokoulutusta, TUVA-koulutusta ja TELMA-koulutusta järjestää yhteensä 11 ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Viisi ammatillisen koulutuksen järjestäjää, niin sanotut ammatilliset erityisoppilaitokset, järjestävät järjestämislupansa mukaisesti koulutusta ainoastaan vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Ammatilliset erityisoppilaitokset vastaavat kaikkein vaativinta tukea tarvitsevista opiskelijoista ja tarjoavat myös erityisen tuen järjestämisen tukea muille ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Lisäksi kuudella ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on järjestämisluvassaan rajattu tehtävä vaativan erityisen tuen opiskelijavuosimäärän osalta. Rajatulla tehtävällä vastataan vaativan erityisen tuen tarpeeseen alueellisesti ja täydennetään ammatillisten erityisoppilaitosten koulutus- tarjontaa.

Erityisen tuen ja vaativan erityisen tuen järjestämistä käytetään perusrahoituksen ja suoritusrahoituksen painotusperusteena. Laskentaperusteasetuksen 7 §:ssä säädetään erityisen tuen korotuskertoimista. Korotuskertoimet on määritelty erikseen koulutuksen erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille. Lisäksi vaativan erityisen tuen järjestämisen korotuskertoimet on luokiteltu kolmeen luokkaan tuen tarpeen perusteella. Asetuksella määritellään vaativan erityisen tuen niin sanottu peruskorotuskerroin, vaikeasti vammaisten opiskelijoiden korotuskerroin sekä kerroin sille, jos koulutuksen järjestäminen edellyttää, että opiskelijalla on henkilökohtainen koulunkäyntiavustaja. Kertoimet on määritelty lisäksi erikseen tutkintotavoitteiseen koulutukseen sekä TUVA- ja TELMA-koulutukseen, koska jälkimmäisiä koulutuksia rahoitetaan ainoastaan perusrahoituksen puitteissa.

Vuonna 2020 vaativaa erityistä tukea järjestettiin 4 824,12 opiskelijavuotta, mikä vastasi 2,72 prosenttia kaikesta ammatillisesta koulutuksesta. Vaativan erityisen tuen koulutuksesta järjestettiin tutkintokoulutuksessa 3 041,63 opiskelijavuotta (63 %), VALMA-koulutuksessa 706,57 opiskelijavuotta (15 %) ja TELMA-koulutuksessa 1 075,92 opiskelijavuotta (22 %). Vuoden aikana vaativan erityisen tuen opiskelijoita osallistui ammatilliseen koulutukseen 7 581, joista tilastointivuoden lopussa 69 prosenttia oli enintään 20-vuotiaita.

2.3.3.3 Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:n mukaan osana tutkintokoulutusta voidaan tutkinnon perusteissa määrätyn lisäksi järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tarkoituksena on, että opiskelija hankkii sellaista yksilöllisiin tarpeisiinsa perustuvaa osaamista, joka antaa hänelle edellytykset osallistua tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamisensa näytössä tai muulla tavoin. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tavoitteena on tutkintokoulutuksessa edellytettävien opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien vahvistaminen taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen harjaannuttaminen. Opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja ei tarvitse järjestää yhtäjaksoisena tai erillisenä jaksena, vaan ne voidaan järjestää tutkinnon perusteiden mukaisen tutkintokoulutuksen aikana tai osana. Vuonna 2020 opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja järjestettiin 941,71 opiskelijavuotta, mikä vastasi 0,5 prosenttia kaikesta ammatillisesta koulutuksesta.

Perusrahoituksen painotusperusteena käytetään myös oppimisvalmiuksia tukevia opintoja. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen on katsottu perustelluksi ottaa huomioon opiskelijavuosien erillisenä painotusperusteena, koska näistä opinnoista ei kerry suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksessa huomioon otettavia suoritteita. Jos opiskelija osallistuu tutkintokoulutuksen yhteydessä opiskeluvalmiuksia tukeviin opintoihin, koulutuksen järjestäjä voi lähtökohdaisesti ilmoittaa kyseisen opiskeluajan joko tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijavuodeksi tai opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen opiskelijavuodeksi. Laskentaperusteasetuksen 3 §:n 4 momentin mukaan opiskelijavuosia painotetaan opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen painokertoimella siltä ajalta, kun opiskelija suorittaa pääasiassa opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Kunkin opiskelijan osalta opiskelijavuosia voidaan painottaa edellä mainitulla perusteella kuitenkin enintään 0,5 opiskelijavuoden ajalta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vahvistaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja luoda nykyistä paremmat mahdollisuudet näiden koulutusmuotojen opintojen yhdistämiseen sekä ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samanaikaiseen suorittamiseen. Tavoitteena on myös lisätä opiskelijoiden oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta yhdistelmäopinnoissa sekä ammatillista perustutkintoa ja ylioppilastutkintoa samanaikaisesti suorittaessa. Ammatillisen perustutkinnon suorittamisen tavoitteena on antaa tutkinnon suorittajalle hyvät valmiudet siirtyä työelämään tai jatko-opintoihin. Esityksen tavoitteena on vahvistaa näitä ammatillisen perustutkinnon suorittamisen tavoitteita ja antaa opiskelijoille mahdollisuus suunnata osaamistaan yksilöllisten valintojen ja kiinnostuksen kohteiden perusteella.

Mahdollistamalla eri koulutusmuotojen opintojen nykyistä joustavampi ja laajempi yhdistäminen vastattaisiin työn muutokseen, vähennettäisiin sosiaalisen taustan vaikutusta nuorten opintovalinnoissa, vahvistettaisiin ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia ja elinikäisen oppimisen taitoja sekä edistettäisiin korkeakouluihin hakeutumista erityisesti ammatillisen tutkinnon suorittajien osalta. Esityksen tavoitteena on myös ehkäistä epätarkoituksemukaisten pitkien koulutuspolkujen muodostumista ja tehostaa näin koulutusjärjestelmää. Tavoitteena tulee olla, että jatko-opintoihin korkeakouluihin siirrytään ensimmäisen toisen asteen tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen jälkeen jokaisella alle 18-vuotiaalla on velvollisuus osallistua myös perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Tämä tarkoittaa toisaalta myös sitä, että jokaisella oppivelvollisella on oikeus opiskelupaikkaan ja toisen asteen tutkinnon suorittamiseen.

Esityksen tavoitteena on uudistaa ammatillisen koulutuksen säätely- ja rahoitusjärjestelmää siten, että ne nykyistä paremmin tukisivat oppivelvollisuuden laajentamiseen sisältyvää tavoitetta koko ikäluokan kouluttamisesta. Tavoitteena on varmistaa, että toimintaan kohdentuvat resurssit vastaavat väestön alueellista sijoittumista. Kansalaisiin kohdistuva velvollisuus edellyttää, että toimintoon on tasapuolisesti olemassa riittävät resurssit maan kaikissa osissa.

Tavoitteena on kannustaa koulutuksen järjestäjiä laadun kehittämiseen oppivelvollisten koulutuksessa ja samalla tukea oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden toteutumista ja koko ikäluokan toisen asteen tutkinnon suorittamista. Tavoitteena on myös korostaa ammatillisen koulutuksen kasvatustehtävää nuorten opiskelijoiden osalta. Suoritepainotteisuuden vähentäminen mahdollistaisi opetuksen nykyistä joustavamman suunnittelun opiskelijan yksilöllisten tuen tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Opintojen yhdistäminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämistä ja kaksoistutkinnon suorittamista koskevia säännöksiä sekä lukiolaissa että ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahoituslakiin sisältyviä ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen perusteita siten, että ne nykyistä paremmin vastaisivat oppivelvollisille suunnatun koulutuksen tarpeisiin.

Lukiolaissa ehdotettaisiin otettavaksi käyttöön uusi ”yhdistelmäopintojen aineopiskelijan” määritelmä. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijalla tarkoitettaisiin opiskelijaa, joka suorittaa ammatillisen perustutkintokoulutuksen yhteydessä yhden tai useamman nuorten tai aikuisten lukio-koulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja. Määritelmä selkeyttäisi lukio-opintoja osana ammatillista perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden oikeudellista asemaa ja rajanvetoa lukiolain mukaiseen tavanomaiseen aineopiskelijaan. Vakiintuneen käytännön mukaisesti yhdistelmäopintojen aineopintojen järjestäminen ja suorittaminen perustuisi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön ja sopimiseen sekä edellyttäisi asiasta sopimista opiskelijan HOKS:issa. Näitä periaatteita ei ehdoteta muutettaviksi.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi kaksoistutkinnon määritelmä. Ehdotettu määritelmä vastaisi käytännössä muodostunutta kaksoistutkinnon järjestämistapaa. Vakiintuneesti kaksoistutkinnolla tarkoitetaan ammatillisen perustutkinnon ja lukiokoulutuksen yhdistämistä siten, että opiskelijan tavoitteena on suorittaa ammatillinen perustutkinto, ammatilliseen perustutkintoon sisällytettäviä lukio-opintoja sekä ylioppilastutkinto. Kaksoistutkinto-käsitettä ei ole aiemmin käytetty lainsäädännössä. Välillisesti kaksoistutkintoon liittyvää sääntelyä on kuitenkin opintotukilaissa ja oppivelvollisuuslaissa. Jatkossakaan kaksoistutkinto ei olisi erillinen tutkintomuoto, vaan se olisi opintojen suoritustapa, jonka kautta suoritetaan samanaikaisesti ammatillinen perustutkinto ja ylioppilastutkinto.

Lainsäädäntöön ehdotetaan myös lisättäväksi mahdollisuus hakeutua kaksoistutkinnon opiskelijaksi valtakunnallisten hakumenettelyiden eli yhteishaun kautta. Samassa yhteydessä ehdotetaan myös lisättäväksi asetuksenantovaltuus säätää yhdistelmäopintojen aineopintojen valinta-perusteista kaksoistutkintoon valinnan yhteydessä. Tämä olisi tarpeen, jotta yhteishaun yhteydessä voitaisiin arvioida myös hakijan edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lisäksi mahdollisuudesta laajentaa ammatillista perustutkintoa yksilöllisesti yli 180 osaamispisteen. Ehdotetun sääntelyn mukaan ammatillista perustutkintoa voisi laajentaa enintään 30 osaamispisteen laajuisesti. Näihin laajentaviin tutkinnon osiin voisi sisältyä lukio-opintoja, korkeakouluopintoja ja ammatillisia tutkinnon osia. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi esimerkiksi nykyistä laajempien lukio-opintojen sisällyttämisen osaksi ammatillista perustutkintoa. Kyseessä olisi mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon yksilölliseen laajentamiseen opiskelijan tavoitteiden perusteella. Tutkinnon laajentaminen ei olisi opiskelijalle subjektiivinen oikeus, vaan koulutuksen järjestäjä päättäisi, miten se mahdollistaa laajentavien tutkinnon osien suorittamisen. Laajentavien tutkinnon osien suorittamisesta sovittaisiin opiskelijan HOKS:issa.

Tarkoituksena olisi luoda opiskelijalle valinnanmahdollisuudet nykyistä laajempiin ja syvällisempiin yleissivistäviin opintoihin, korkeakouluopintoihin tai ammatillisen perustutkinnon nimellislaajuutta laajempiin ammatillisiin opintoihin. Tavoitteena ei kuitenkaan ole, että jokainen opiskelija suorittaisi jatkossa ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen perustutkinnon nimellislaajuutta laajemman tutkinnon. Ammatillisen perustutkinnon nimellislaajuuden mukainen jatko-opinto- ja työelämäkelpoisuus on tarkoitus säilyttää, mutta toisaalta mahdollistaa yksilöllisesti laajemmat valinnanmahdollisuudet opiskelijan valmiuksien ja kiinnostuksen kohteiden mukaisesti.

Esityksessä ehdotetaan myös selkeytettäväksi oppivelvollisuuslaissa säädetyn maksuttoman koulutuksen kestoa koskevaa sääntelyä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhdistämisen osalta.

4.1.2 Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä

Ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen määräraha ehdotetaan jaettavaksi kahteen erilliseen rahoitusväylään: 1) oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen ja 2) jatkuvan oppimisen rahoitukseen. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa otettaisiin huomioon oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämän TUVA-koulutuksen opiskelijoiden suoritteet. Muiden kuin edellä mainittujen opiskelijaryhmien suoritteet otettaisiin huomioon jatkuvan oppimisen rahoituksessa.

Ehdotettu jakaminen toteutettaisiin nykyisen ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän puitteissa. Rahoitus myönnettäisiin jatkossakin perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksena, mutta jatkossa kahden erillisen rahoitusväylän sisällä. Perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuuksien myöntämisperusteisiin ehdotettaisiin joitakin muutoksia ja niitä eriytettäisiin kummassakin rahoitusväylässä. Esityksellä pyritään myös yksinkertaistamaan ammatillisen koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteita ja ehdotetaan poistettavaksi eräitä tarpeettomia tai vähämerkityksisiä painotus- ja määräytymisperusteita.

Määrärahan jakamisesta oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen välillä päätettäisiin vuosittain valtion talousarviossa. Ehdotettu muutos on tarkoitus ensivaiheessa toteuttaa kustannusneutraalisti ammatilliseen koulutukseen nykyisin varattujen määrärahojen puitteissa. Jatkossa oppivelvollisille ja muille oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille tarkoitetun koulutuksen määräraha määriteltäisiin oppivelvollisuusikäisten ikäluokkien suuruuden perusteella. Oppivelvollisten eriyttäminen mahdollistaisi jatkossa myös jatkuvan oppimisen osalta resurssien tarkoituksenmukaisen kohdentamisen.

misen alueellisten elinkeinojen ja elinkeinoissa tapahtuvien muutosten mukaisesti. Kun oppivelvollisiin kohdentuvat opiskelijavuodet määräytyisivät velvollisten ikäluokan mukaan, voitaisiin muuta resurssia kohdentaa nimenomaisesti jatkuvan oppimisen tarpeiden perusteella.

Rahoituksen jakaminen kahteen erilliseen väylään mahdollistaisi rahoitukseen liittyvien kannusteiden asettamisen kohderyhmien tarpeiden ja kohderyhmiin liittyvien tavoitteiden mukaisesti. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa ehdotetaan vahvistettavaksi perusrahoituksen osuutta sekä otettavaksi suoritusrahoituksen myöntämisperusteena huomioon vain suoritettut tutkinnot, ei enää yksittäisten tutkinnon osien osaamispisteitä. Ehdotuksen mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoituksen osuus nousisi 70 prosentista 80 prosenttiin, suoritusrahoituksen osuus laskisi 20 prosentista 10 prosenttiin ja vaikuttavuusrahoituksen osuus olisi nykytilaa vastaavasti 10 prosenttia. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa säilytettäisiin nykyiset rahoitusosuuksien prosenttiosuudet ja otettaisiin suoritusrahoituksessa nykytilaa vastaavasti huomioon sekä suoritettut tutkinnot että tutkinnon osien osaamispisteet. Myös vaikuttavuusrahoituksen määräytymisperusteita ehdotetaan muutettavaksi siten, että oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa otettaisiin huomioon ainoastaan tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa puolestaan tutkinnon osia suorittaneiden.

Hallituksen esityksen valmistelussa on otettu huomioon samaan aikaan käynnissä oleva jatkuvan oppimisen uudistuksen valmistelu siltä osin, kun sillä on kytkentöjä toisen asteen koulutuksen uudistushankkeeseen. Parlamentaarisisessa työssä on korostunut jatkuvan oppimisen edistäminen mahdollistamalla ja tukemalla koulutuksen järjestäjien toimia työikäisen väestön osaamisen kehittämiseksi. Rahoituksen eriyttäminen loisi jatkossa edellytykset myös jatkuvan oppimisen rahoituksen perusteiden uudistamiselle siten, että ne nykyistä paremmin ottaisivat huomioon työikäiselle väestölle suunnatun koulutuksen tavoitteet ja elinkeinoelämän tarpeet. Jatkossa on tarkoituksenmukaista arvioida, onko tässä kohderyhmässä nykyistä enemmän syytä painottaa tuloksellisuutta rahoituksen kriteerinä, jolloin suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen osuutta voitaisiin nostaa ja perusrahoituksen osuutta laskea.

Esityksessä ehdotetaan osittain purettavaksi ammatillisen koulutuksen järjestämislupiin perustuvaa määrällistä säätelyä. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvista ehdotetaan poistettavaksi oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutetuille tarkoitetun koulutuksen sekä TUVA-koulutuksen määrällinen säätely. Jatkossa ammatillisen koulutuksen järjestämislupien mukainen vähimmäismäärä kattaisi ainoastaan jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluvan koulutuksen. Vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävän koulutuksen osalta puolestaan ehdotetaan järjestämisluvissa määrättäväksi opiskelijavuosien enimmäismäärästä, joka toimisi perusrahoituksen enimmäismääränä. Ehdotetut muutokset merkitsisivät tarvetta järjestämislupien muuttamiseen. Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaisi järjestämisluvat hakemukset ja maksutta koulutuksen järjestäjiä kuultuaan.

Määrällisen säätelyn purkamisen myötä oppivelvollisuuskoulutuksen perusrahoituksen myöntämisperusteena käytettäisiin jatkossa toteutuneita opiskelijavuosia ja samalla luovuttaisiin tavoitteellisista opiskelijavuosista päättämisestä tältä osin. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa puolestaan säilytettäisiin nykytilaa vastaava suoritepäätösmenettely, jossa ministeriö päättää varainhoitovuotta edeltävän vuoden syksyllä perusrahoituksen myöntämisperusteena käytettävän koulutuksen järjestäjän tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän sekä siihen mahdollisesti sisältyvän työvoimakoulutuksen opiskelijavuosien tavoitteellisen määrän.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

4.2.1.1 Vaikutukset opiskelijoiden taloudelliseen asemaan

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä suoria vaikutuksia opiskelijoiden taloudelliseen asemaan. Ehdotetut muutokset selkeyttäisivät kaksoistutkintoa suorittavan oppivelvollisen opiskelijan oikeutta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen molempien tutkintojen eli ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon suorittamisen ajalta. Mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen lisäisi jonkin verran opiskelijan oikeutta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen, koska myös ammatilliseen perustutkintoon sisältyvät laajentavat tutkinnon osat kuuluisivat maksuttomuuden piiriin, jos kyseinen tutkinto kuuluu maksuttomuuden piiriin. Opiskelijalla olisi tällöin oikeus oppivelvollisuuslain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin oppimateriaaleihin sekä laajempaan koulumatkatukioikeuteen myös laajennettuihin tutkinnon osiin kuuluvien opintojen osalta.

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia opiskelijan tuleviin jatko-opinto- ja työllistymismahdollisuuksiin. Koulutuspolun kokonaiskeston lyhentymisen ja ammattitaidon vahvistumisen nopeuttaisivat opiskelijan siirtymistä työelämään ja pidentäisivät työuraa, jolloin myös työuran aikaiset tulot kasvaisivat.

Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutuksia opiskelijan opintotuki- tai koulumatkatukioikeuteen. Yhdistelmäopintoina suoritettavat aineopinnot ja myös laajennetut tutkinnon osat sisältyisivät ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen, joten opiskelijalla olisi nykytilaa vastaavasti opintotuki- ja koulumatkatukioikeus myös näihin opintoihin. Mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen vähentäisi jonkin ammatillisen perustutkinnon yhteydessä suoritettavien lukio-opintojen päätoimisuutta koskevan opintotukilain 5 a §:n 2 momentin säännöksen soveltamistilanteita, koska nykyistä useampi opiskelija voisi suorittaa lukio-opinnot loppuun ammatillisen perustutkinnon aikana. Opintotukilain päätoimisuuden määritelmää ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa, joten säännös mahdollistaisi nykytilaa vastaavasti opintotuki- ja koulumatkatukioikeuden jatkumisen säännöksen tarkoittamissa tilanteissa myös ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen, jos opiskelija jatkaisi lukion oppimäärän tai aineopintojen suorittamista.

4.2.1.2 Vaikutukset julkiseen talouteen

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei olisi merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Ehdotetut muutokset toteutettaisiin ammatilliseen koulutukseen julkisen talouden suunnitelmassa varattujen määrärahojen puitteissa, eivätkä ehdotetut muutokset edellyttäisi määrärahalisäyksiä.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjä päättäisi nykytilaa vastaavasti resurssiensa allokoinnista ja opiskelijoille tarjottavista yksilöllistä valinnanmahdollisuuksista myös opintojen yhdistämisen ja ammatillisen perustutkinnon laajentamisen osalta. Jos laajentavina tutkinnon osina suoritettaisiin ammatillisia tutkinnon osia, korvaisivat laajentavat tutkinnon osat tutkinnon suorittamisen jälkeen erikseen suoritettavia tutkinnon osia. Jos laajentavina tutkinnon osina suoritettaisiin lukio-opintoja tai korkeakouluopintoja, merkitsisi tämä vähäisessä määrin nykytilaa enemmän lukio- ja korkeakouluopintojen suorittamista ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoituksen puitteissa.

Nykyisinkin opiskelija voi ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen suorittaa lukio-opintoja lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksella, mutta jatkossa opiskelija voisi suorittaa nykyistä laajemmat lukio-opinnot myös ammatillisen perustutkinnon suorittamisen aikana ammatillisen koulutuksen rahoituksella. Ehdotetun muutoksen myötä opiskelijalla olisi mahdollisuus sisällyttää ammatilliseen perustutkintoon nykytilaan verrattuna 30 osaamispisteen laajuisesti enemmän lukio-opintoja, mikä tarkoittaisi 25 opintopisteen laajuisia lukio-opintoja. Vuonna 2022 lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on 7 157,74 euroa opiskelijaa kohden. Ehdotettu 30 osaamispisteen laajennus vastaisi noin puolen vuoden lukio-opintoja, joten keskimääräisen yksikköhinnan perusteella laskettuna puolen vuoden lukio-opintojen kustannus olisi 3578,87 euroa. Jos esimerkiksi 500 opiskelijaa suorittaisi vuosittain laajennettujen tutkinnon osien puitteissa 25 opintopisteen laajuiset lukio-opinnot, merkitsisi se noin 1,8 miljoonan euron suuruista lukio-opintojen hankintaa ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Tämä olisi noin 0,1 prosenttia ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Nykyisin vastaavat lukio-opinnot voidaan suorittaa erillisinä lukio-opintoina, joihin myönnetään valtionosuusrahoitusta lukiokoulutuksen järjestäjälle. Mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen lukio-opinnoilla olisi siis valtiontaloudellisesti kustannusneutraali.

Korkeakouluopintojen sisällyttämisen laajentaviin tutkintoon osiin arvioidaan olevan melko vähäistä. Koski-tietovarannon tietojen mukaan 1.1.2018 ja sen jälkeen ammatillista perustutkintoa suorittaneissa opiskeluoikeuksissa on ollut 3 972:ssa tunnustettuna korkeakouluopintoja. Voidaan arvioida, että laajentavien tutkinnon osien osalta tätä mahdollisuutta käyttäisi vuosittain korkeintaan muutama sata opiskelijaa.

Koulumatkatuen myöntämisedellytykset ja määrä poikkeavat sen perusteella, onko opiskelija oikeutettu oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen, sillä oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä laskettiin koulumatkatuen kilometriraja kymmenestä kilometristä seitsemään kilometriin ja poistettiin 43 euron kuukausittain omavastuu. Mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen ja siihen liittyvään maksuttomuuteen voisi lisätä vuositasolla koulumatkatukimenoja muutamalla kymmenellä tuhannella eurolla, sillä mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen lisäisi jonkin verran opiskelijan oikeutta oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen. Muutoin ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta opiskelijoiden opintotuki- ja koulumatkatukioikeuteen. Esityksellä ei olisi merkittävää vaikutusta opintotukietuuksien määräraharakenteeseen.

Eduskunta päättää talousarvion yhteydessä vuosittain ammatilliseen koulutukseen osoitettavasta määrärahasta. Ehdotetuilla muutoksilla tuettaisiin oppivelvollisuuden tavoitteiden toteutumista ja mahdollistettaisiin eduskunnan päätösvalta sekä oppivelvollisille että jatkuvaan oppimiseen kohdentuvan rahoituksen tason määrittämisessä. Jatkossa eduskunta päättäisi talousarvion yhteydessä myös ammatillisen koulutuksen rahoituksen jakamisesta oppivelvollisuus-koulutuksen rahoitukseen ja jatkuvan oppimisen rahoitukseen. Uudistuksen alkuvaiheessa ammatillisen koulutuksen rahoituksen jakaminen oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen ja jatkuvan oppimisen rahoitukseen olisi tarkoitus toteuttaa samassa suhteessa kuin rahoitus tällä hetkellä kohdentuu oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen piiriin kuuluville opiskelijaryhmille ja muille eli jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluville opiskelijoille. Jatkossa eduskunta arvioisi vuosittain valtion talousarvion laadinnan yhteydessä, kuinka suuri osa ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta kohdistetaan oppivelvollisten koulutukseen ja kuinka suuri osa jatkuvaan oppimiseen. Eduskunnan päätöksenteon tukena olisi tieto oppivelvollisten ikäluokan suuruuden kehityksestä sekä perusopetuksen päättävän ikäluokan jatko-opintovalinnoista lukion ja ammatillisen koulutuksen välillä. Lisäksi määrärahan tason oikeellisuutta eri toimintoihin voitaisiin arvioida suhteessa toteutuneisiin kustannuksiin. Ehdotettu muutos mahdollistaisi nykyistä paremmin resurssien riittävyyden arvioinnin sekä oppivelvollisille että jatkuvaan oppimiseen.

Määrällisen säätelyn purkamisella oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen koulutuksen ja TUVA-koulutuksen osalta ei olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia. Koulutuksen volyymin ei tältä osin säänneltäisi enää järjestämisluvilla tai suoritepäätöksillä, mutta koulutuksen järjestämiseen varattu määräraha olisi kuitenkin jatkossakin budjettiperusteinen. Koulutusvolyymin mahdollinen kasvu ei aiheuttaisi automaattisesti lisämääräraharaketta, vaan mahdollisista lisämäärärahoista tulisi päättää erikseen. TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 147/2021 vp, s. 53) todetaan, että opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan vuosittain TUVA-koulutuksen opiskelijamääriä ja järjestämisen kohdentumista eri rahoitusjärjestelmien välillä. Uudistuksen käynnistymisen yhteydessä ei ole katsottu perustelluksi tehdä eri rahoitusmuotojen talousarviomomenttien välisiä siirtoja, mutta myös määrärahasiirtojen tarvetta on arvioitava vuosittain, kun koulutuksen järjestämisen kohdentumisesta saadaan toteutuneita tietoja. Toteutuneiden tietojen perusteella tullaan myös arvioimaan TUVA-koulutuksen rahoituksen muita muutostarpeita sekä tarvetta yhtenäistä TUVA-koulutuksen rahoitusjärjestelmää.

Kuntataloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta kuntien rahoitusosuuteen ammatillisen koulutuksen rahoituksessa. Rahoituslain 9 a §:n 1 momentin mukaan kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa. Mainitussa 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu määräraha tarkoittaa ammatillisen koulutuksen kokonaismäärärahaa, joka jatkossa jaettaisiin oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen määrärahaan. Rahoituslain 9 a §:ssä tarkoitettu kuntien rahoitusosuus määriteltäisiin jatkossakin ammatillisen koulutuksen kokonaismäärärahan perusteella. Käytännössä kuntien rahoitusosuus määräytyy tällä hetkellä vuoden 2017 tasossa.

Rahoituslain 6 §:n mukaan kunnan omarahoitusosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksista on 52,21 prosenttia ja lukiokoulutuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen käyttökustannuksista 50 prosenttia euromäärästä, joka lasketaan siten, että 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla laskettu kuntien valtionosuuden perusteen euromäärä jaetaan koko maan asukasmäärällä ja näin saatu euromäärä kerrotaan kunnan asukasmäärällä. Edellä valtiontaloudellisten vaikutusten kohdalla on arvioitu, että mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen voisi vähäisessä määrin vähentää ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksella suoritettavien lukio-opintojen määrää. Tällä olisi vastaavasti vähäistä vaikutusta lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin, mutta muutoksen ei arvioida olevan merkittävä.

Kunnat ja kuntayhtymät toimivat myös koulutuksen järjestäjinä. Vaikutuksia koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan on kuvattu seuraavassa jaksossa 4.2.1.3.

4.2.1.3 Vaikutukset koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan

Opintojen yhdistäminen

Koulutusmuotojen opintojen yhdistämistä koskevilla muutoksilla ei olisi merkittäviä vaikutuksia koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan. Ammatillisen perustutkinnon nimellislaajuuteen eli 180 osaamispisteeseen sisällytettävien muiden koulutusmuotojen opintojen osalta ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan, vaan opintojen yhdistäminen toteutettaisiin nykytilaa vastaavasti koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön ja sopimusten perusteella koulutuksen järjestämiseen varattujen resurssien puitteissa.

Myös laajentavat tutkinnon osat toteutettaisiin ammatilliseen koulutukseen varattujen resurssien puitteissa. Eri koulutusmuotojen opintojen yhdistäminen ja ammatillisen perustutkinnon laajentaminen perustuisi opiskelijan HOKS:issa sovittuun. Kyseessä ei olisi opiskelijalle subjektiivinen oikeus yhdistellä opintoja tai suorittaa nimellislaajuutta laajempi perustutkinto, vaan koulutuksen järjestäjä voisi resurssiensa puitteissa päättää, missä laajuudessa se tarjoaa opiskelijoilleen näitä yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia.

Mahdollisuus sisällyttää ammatilliseen perustutkintoon laajentavia tutkinnon osia laajentaisi yksittäisen opiskelijan ammatillisen perustutkinnon laajuutta ja todennäköisesti myös hieman opintojen kestoa. Pidempi opiskeluaika kerryttäisi toteutuneiden opiskelijavuosien kautta perusrahoitusta nykytilaan verrattuna pidemmältä ajalta, mutta samalla jossain määrin viivästyttäisi tutkinnon suorittamista. Jos opiskelija tutkinnon laajentamisen sijaan suorittaisi erillisen ammatillisen tutkinnon osan perustutkinnon suorittamisen jälkeen, ei eroa opiskelijavuosi-ker-tymään käytännössä kuitenkaan olisi.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa nimellislaajuuden ja laajentavia tutkinnon osia sisältävän tutkinnon painoarvo suoritusrahoituksessa olisi yhtäläinen. Jos tutkinnon laajentamisen sijaan ammatillinen tutkinnon osa suoritettaisiin erillisenä tutkinnon osana jatkuvan oppimisen rahoituksen puitteissa, myönnettäisiin suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden perusteella suoritusrahoitusta. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa suoritusrahoitusta puolestaan kertyisi sekä suoritettujen tutkinnon että tutkinnon osien osaamispisteiden perusteella, jolloin laajennetusta tutkinnosta kertyisi nimellislaajuista tutkintoa enemmän suoritusrahoituksessa huomioitavia tutkinnon osien osaamispisteitä.

Mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen vähentäisi jonkin verran niiden opiskelijoiden määrää, jotka ammatillisen perustutkinnon suorittamisen aikana tai jälkeen siirtyvät suorittamaan lukion oppimäärää tai aineopintoja lukiokoulutuksen opiskelijoina. Ehdotettu muutos todennäköisesti vähentäisi jonkin verran päällekkäisiä opiskeluoikeuksia ja selkeyttäisi valtionosuusrahoituksen myöntämisen liittyviä kysymyksiä, koska opiskelijan suoritteet voidaan lukea samanaikaisesti rahoituksen perusteena olevaksi suoritteeksi vain yhdessä rahoituslain soveltamisalaan kuuluvassa koulutuksessa.

Määrällisen säätelyn purkaminen

Määrällisen säätelyn purkaminen oppivelvollisten osalta tarkoittaisi sitä, että oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitusväylässä varattaisiin riittävät määrärahat kulloisenkin oppivelvollisuusikäisen ikäluokan kouluttamiseen. Tällä varmistettaisiin, että kullakin koulutuksen järjestäjällä olisi oikeansuuruiset resurssit suhteessa oppivelvollisten opiskelijoiden määrään. Koulutuksen järjestäjät voisivat nykytilaa paremmin kasvattaa koulutustarjontaa oppivelvollisikäisille ilman, että samanaikaisesti tulisi vastaavasti vähentää koulutustarjontaa muille kohderyhmille. Toisaalta tavoitteellisten opiskelijavuosien käyttämisestä luopuminen ja siirtyminen toteutuneeseen opiskelijavuosimäärään merkitsisi sitä, että muutokset opiskelijavolyymissa vaikuttaisivat koulutuksen järjestäjän saamaan perusrahoitukseen kahden vuoden viiveellä. Suoritusrahoituksen osalta vastaava viive on jo nykytilassa.

Määrällinen säätely ehdotettaisiin purettavaksi myös TUVA-koulutuksen osalta, johon osallistuu myös muita kuin oppivelvollisia opiskelijoita. Oppivelvollisuuskoulutuksen määrärahan mitoituksessa otettaisiin huomioon myös arvioitu TUVA-koulutuksen volyyymi ja määrärahararve. Määrällisen säätelyn purkaminen merkitsisi kuitenkin sitä, että jos koulutuksen järjestäjät mer-

kittävästi kasvattaisivat TUVA-koulutuksen volyyymia, vähentäisi tämä muuhun oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kohderyhmänä olevaan koulutukseen myönnettävän rahoituksen määrää.

Vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävän koulutuksen osalta määrällistä säätelyä ei ehdoteta purettavaksi. Esityksessä ehdotetaan järjestämisluvuissa päätettäväksi uudenlaisesta vaativan erityisen tuen koulutuksen enimmäisopiskelijavuosimäärästä. Tämä enimmäisopiskelijavuosimäärä toimisi jatkossa vaativan erityisen tuen koulutuksen perusrahoituksen enimmäismäärää ja samalla opiskelijavolyymia määrittävänä tekijänä.

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa opetus- ja kulttuuriministeriö voisi nykytilaa vastaavasti rahoituslain 32 c §:ssä säädetyllä tavalla lisätä koulutuksen järjestäjän tavoitteellista opiskelijavuosien määrää myös varainhoitovuoden aikana sekä rahoituksen kohdentamiseksi päättää tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista tavoitteellisista opiskelijavuosien määristä. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa tämä ei olisi tavoitteellisten opiskelijavuosien myöntämisen kautta mahdollista, koska rahoitus myönnettäisiin toteutuneiden suoritteiden perusteella. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa mahdolliset varainhoitovuoden aikana myönnettävät lisämäärärahat olisi tarkoitus myöntää perusrahoituksen harkinnanvaraisina korotuksina. Lisäksi vaativan erityisen tuen koulutuksen osalta olisi opiskelijamäärien ja rahoituksen tason kasvattamiseksi mahdollista muuttaa järjestämislupien mukaisia enimmäisopiskelijamääriä.

Rahoitusjärjestelmän yksinkertaistaminen

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen sisällä rahoituksen myöntämisperusteita ehdotetaan yksinkertaistettavaksi siten, että suoritusrahoitusosuus myönnettäisiin ainoastaan suoritettujen tutkintojen perusteella. Tämä merkitsisi sitä, että jos opiskelija keskeyttäisi opintonsa tai siirtyisi jatkamaan opintojaan toiselle koulutuksen järjestäjälle, suoritusrahoitusta kyseisen opiskelijan perusteella myönnettäisiin vain sille koulutuksen järjestäjälle, jonka opiskelijana tutkinto suoritetaan. Ehdotetulla muutoksella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan, sillä kaikkien oppivelvollisten opiskelijoiden lähtökohtaisena tavoitteena on koko tutkinnon suorittaminen, vaikka erisuuntaisia siirtymiä koulutuksen järjestäjien välillä tapahtuukin opintojen aikana.

Oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisen opiskelijan tulisi suorittaa ammatillista perustutkintoa tai ammattitutkintoa. Käytännössä oppivelvollisuuden suorittamiseksi voidaan kuitenkin katsoa myös tutkinnon osien suorittaminen, jos opiskelijan henkilökohtaisten valmiuksien perusteella koko tutkinnon suorittaminen ei ole perusteltua ja asiasta on sovittu opiskelijan HOKS:issa. Tällainen tilanne voi olla tyypillisesti vaativan erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla. Jos oppivelvollisen opiskelijan tavoitteena on vain tutkinnon osien suorittaminen, ei kyseisen opiskelijan suoritteiden perusteella olisi jatkossa mahdollisuutta saada suoritusrahoitusta. Tarkoitus on, että vaativan erityisen tuen osalta tämä kuitenkin kompensoitaisiin ottamalla asia huomioon vaativan erityisen tuen korotuskertoimissa. Vuonna 2020 vaativan erityisen tuen tutkinto-opiskelijoiden opiskelijavuosista 10,5 prosenttia oli sellaisten opiskelijoiden suorittamia, joiden tavoitteena oli koko tutkinnon sijaan vain tutkinnon osien suorittaminen.

TUVA- ja TELMA-koulutusten rahoitus myönnettäisiin jatkossakin ainoastaan perusrahoitusosuuden puitteissa. Tämä otettaisiin nykyisiä periaatteita vastaavasti huomioon kyseisten koulutusten painokertoimissa. Opiskelija voi suorittaa ammatillisia tutkinnon osia myös TUVA- tai TELMA-koulutuksen aikana. Nykyisen käytännön mukaan näitä suoritettuja tutkinnon osia ei ole suljettu pois suoritusrahoituksen perusteena. Esityksessä ehdotettu tutkinnon osien huo-

miotta jättäminen suoritusrahoituksen myöntämisperusteena merkitsisi kuitenkin sitä, että jatkossa TUVA- tai TELMA-koulutuksen opiskelijoiden suorittamia yksittäisiä tutkinnon osia ei otettaisi huomioon suoritusrahoituksen perusteena. Tämä muutos olisi kuitenkin perusteltu, koska kyseisiä koulutusmuotoja rahoitetaan kokonaisuudessaan perusrahoituksen puitteissa. Tutkinnon osia suoritetaan näiden koulutusten puitteissa melko vähän, joten muutoksella ei olisi merkittävää vaikutusta koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan.

TUVA-koulutukseen ja vaativan erityisen tuen koulutukseen osallistuisi sekä oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomuuteen oikeutettuja että muita opiskelijoita. Oppivelvollisuuden korotuskertoimen poiston myötä näistä opiskelijoista myönnettäisiin jatkossa rahoitusta yhtäläisin perustein. Näissä koulutuksissa enintään 20-vuotiaiden opiskelijoiden osuus on tällä hetkellä 60—70 prosenttia ja oppivelvollisuuden laajentamisen myötä tämän kohderyhmän osuus tulee jatkossa todennäköisesti nousemaan. Muutoksella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan, jos koulutuksen järjestäjän opiskelijoiden ikäjakauma näissä koulutuksissa on melko tasainen.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen ehdotetaan poistettavaksi perusrahoituksen painotusperusteista. Ehdotettu muutos ei vaikuttaisi merkittävästi näiden opintojen rahoitukseen tai järjestämisedellytyksiin, mutta olisi rahoitusjärjestelmää selkeyttävä muutos. Opiskelijavalmiuksia tukevia opintoja on järjestetty rahoituksessa huomioitavana erillisinä opintojaksoina varsin vähän, esimerkiksi vuonna 2020 noin 940. Opintojen sisältö on vaihteleva, joten rahoituksen kustannusvastaavuutta on ollut vaikea luotettavasti määritellä. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettyjä oppimisvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisedellytyksiä ei muutettaisi, joten koulutuksen järjestäjät voisivat järjestää kyseisiä opintoja nykyiseen tapaan.

Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen painotusperusteen poistaminen tarkoittaisi sitä, että jatkossa opiskelijavuosien painokerroin määräytyisi aina tutkinnon kustannuskertoimen mukaisesti, vaikka tutkintokoulutuksen aikana suoritettaisiin myös opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Tällä hetkellä opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen painokerroin on vastannut VALMA-koulutuksen kustannuserointia, joten suoritettavasta tutkinnosta riippuen opintojen rahoitustaso voisi tapauskohtaisesti nousta tai laskea. Erillisellä painokertoimella on kompensoitu myös sitä, että opiskeluvalmiuksia tukevista opinnoista ei kerry suoritusrahoituksessa huomioitavia suoritteita. Voimassa olevan laskentaperusteasetuksen mukaan opiskelijavuosia painotetaan opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen painokertoimella siltä ajalta, kun opiskelija suorittaa pääasiassa opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja ja kunkin opiskelijan osalta opiskelijavuosia voidaan painottaa edellä mainitulla perusteella enintään 0,5 opiskelijavuoden ajalta. Näin ollen opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja on jo nykyään rahoitettu osin tutkintokoulutuksen kustannuskertoimen perusteella ja ilman suoritusrahoituksen puuttumiseen perustuvaa kompensatiota. Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot tukevat tutkinnon ja tutkinnon osien suorittamista ja näin ollen myös suoritusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden muodostumista.

Ehdotetut muutokset osaltaan yksinkertaistaisivat ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen osalta poistuisi perusrahoituksesta opiskeluvalmiuksia tukevan koulutuksen kerroin, oppivelvollisuuserroin ja tutkintotyypikerroin. Lisäksi poistuisivat muun ammatillisen koulutuksen, henkilöstökoulutuksen ja työvoimakoulutuksen kertoimet. Oppivelvollisuuskoulutuksen suoritusrahoituksesta poistuisi tutkinnon osien lisäksi myös tutkintotyypikerroin ja perusopetuksen jälkeisen koulutuksen painokerroin. Jatkuvan oppimisen rahoituksen osalta poistuisi perusrahoituksesta opiskeluvalmiuksia tukevan koulutuksen kerroin ja oppivelvollisuuserroin sekä valmentavien koulutusten kertoimet. Jatkuvan oppimisen rahoituksen perus- ja suoritusrahoituksesta kummastakin poistuisivat vaativan erityisen

tuen korotuskertoimet. Myös vaikuttavuusrahoitusosuuden määräytymisperusteita olisi tarkoitus yksinkertaistaa. Tältä osin muutoksia on kuvattu tarkemmin esityksen jaksossa 8.3.

Rahoituksen tason muutokset

Rahoituslain perusteella jaettu ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitus olisi jatkossakin yleiskatteellista, kuten muidenkin koulutusmuotojen valtionosuusrahoitus. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät voisivat suunnata saamansa resurssin nykyiseen tapaan parhaaksi katsomallaan tavalla riippumatta siitä, onko rahoituksen perusteena oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitus tai jatkuvan oppimisen rahoitus.

Siirtyminen nykyisestä rahoitusmallista eriytettyyn malliin näyttäisi simulaatiolaskelmien perusteella aiheuttavan vain hyvin pieniä järjestäjäkohtaisia ja alueellisia muutoksia. Sama pätee myös omistajatyypin ja eri kielisten järjestäjien välisiin muutoksiin. Varainhoitovuodelle 2022 varsinaisella suoritepääöksellä jaetusta 1,883 miljardista eurosta vain 12,8 miljoonaa euroa kohdentuisi eriytettyllä mallilla eri tavalla kuin miten rahoitus kohdentui nykyisellä mallilla tehdyssä päätöksessä. Uudelleenkohdentuva euromäärää vastaa 0,7 prosenttia kokonaisrahoituksesta.

Vain neljällä järjestäjällä rahoitus laskisi yli 10 prosenttia, enimmillään 16 prosenttia. Kaikki nämä järjestäjät ovat hyvin pieniä järjestäjiä, joiden rahoitus yhteensä on ollut alle 3 miljoonaa euroa, ja eriytetyn mallin aiheuttama vähennys olisi vajaat 350 000 euroa. Tilanne ei muutu oleellisesti, jos tarkastellaan yli 5 prosenttia menettäviä. Edelliseen verrattuna menettäjiä tulisi seitsemän lisää, jotka kaikki myöskin pieniä järjestäjiä ja joista kunkin rahoitus alle 1,7 miljoonaa euroa. On huomattavaa, että edellä todettuja suurempia muutoksia tapahtuu jo nykyisin vuosittain järjestäjien suoritemäärien vaihdellessa. Vastaavia vuosittaisia muutoksia tapahtuu myös muiden rahoitusjärjestelmässä tapahtuvien muutosten ja tarkistusten myötä, jotka ovat olleet seurausta siirtymäajasta sekä viimeisimpänä kustannusryhmien sisällön ja kertoimien päivityksestä. Rahoitusjärjestelmämuutosten aiheuttamiin merkittäviin järjestäjän rahoituksen tason muutoksiin on voinut hakea harkinnanvaraista korotusta, minkä on tarkoitus olla mahdollista myös jatkossa.

Rahoitus nousisi yli kymmenen prosenttia 21:llä koulutuksen järjestäjällä, enimmillään 20 prosenttia ja 328 000 euroa. Myös nämä järjestäjät kaikki ovat pienehköjä järjestäjiä. Suuria, yli 50 miljoonaa euroa rahoitusta saavia, järjestäjiä on kymmenen. Näillä suurilla järjestäjillä muutosten vaihteluväli olisi -2—+1 prosenttia. Suurten järjestäjien kesken rahoitusta kohdentuisi uudelleen runsaat kolme miljoonaa euroa, mikä on 0,5 prosenttia näiden järjestäjien runsaan 670 miljoonan euron rahoituksesta.

Maakuntien kesken rahoitusta kohdentuisi uudelleen noin 4,8 milj. euroa, mikä on 0,3 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Enimmillään rahoitus vähenisi yksittäisellä maakunnalla vajaan prosentin ja kasvaisi runsaat kaksi prosenttia. Kymmenellä maakunnalla rahoitus hieman kasvaisi ja kahdeksalla vähenisi. Muutoksissa ei ole maakunnan koon mukaista korrelaatiota. Pienehköjä maakuntia on sekä niissä, joissa rahoitus hieman laskisi, että niissä, joissa rahoitus hieman nousi. Myöskään maakunnan maantieteellisellä sijainnilla ei ollut vaikutusta muutoksen suuntaan eikä suuruuteen.

Omistusmuodon mukaan rahoitus jakautuisi mallista riippumatta hyvin saman kaltaisesti yksityisten ja kunta- sekä kuntayhtymäpohjaisten kesken. Kuntajärjestäjien osalta olisi vajaa prosentti vähennyistä ja yksityisten ja kuntayhtymien osalta puolestaan vajaa 0,3 prosenttia kasvua. Suomenkielisillä järjestäjillä rahoitus laskisi runsaat 700 000 euroa ja ruotsinkielisillä nousisi

runsaat 700 000 euroa. Suomenkielisten järjestäjien kohdalla tämä tarkoittaisi 0,04 prosentin suuruista rahoituksen vähentymistä ja ruotsinkielisten osalta puolestaan 1,2 prosentin suuruista rahoituksen kasvua. Kahden ruotsinkielisen järjestäjän rahoitus hieman laskisi, prosentteina enimmillään -7,1 prosenttia ja 110 000 euroa. Vastaavasti viidellä järjestäjällä rahoitus nousisi, enimmillään 14,6 prosenttia ja 370 000 euroa.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.2.2.1 Vaikutukset koulutuksen järjestäjiin

Opintojen yhdistäminen

Eri koulutusmuotojen opintojen yhdistäminen toteutettaisiin nykytilaa vastaavasti koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön ja sopimusten perusteella. Kyseessä ei olisi opiskelijalle subjektiivinen oikeus yhdistellä opintoja tai suorittaa nimellislaajuutta laajempi perustutkinto, vaan koulutuksen järjestäjä voisi resurssiensa puitteissa päättää, missä laajuudessa se tarjoaa opiskelijoilleen näitä yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia. Ehdotetut muutokset selkeyttäisivät opintojen yhdistämiseen ja kaksoistutkinnon suorittamiseen liittyviä menettelyitä sekä laajentaisivat yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia. Ehdotetut muutokset todennäköisesti lisäisivät koulutuksen järjestäjien valmiutta ja halukkuutta tarjota nykyistä laajempia ja monipuolisempia mahdollisuuksia opintojen yhdistelemiseen.

Mahdollisuus ammatillisen perustutkinnon laajentamiseen vähentäisi jonkin verran perustutkinnon suorittamisen jälkeen suoritettavia yksittäisiä ammatillisia tutkinnon osia. Tämä vähentäisi myös ammatillisen koulutuksen järjestäjien hallinnollisen työn määrää, koska tutkinnon laajentamisesta voitaisiin sopia henkilökohtaistamisen yhteydessä ilman uutta haku- ja valintaprosessia ja laajentavat tutkinnon osat voitaisiin kirjata tutkintotodistukseen. Aiemmin opiskelijalle tuli antaa tutkintotodistus, kun 180 osaamispisteen laajuinen tutkinto oli suoritettu, ja lisäksi erillinen todistus tutkinnon suorittamisen jälkeen suoritetuista tutkinnon osista.

Ammatillisen perustutkinnon laajentamisella voisi olla vähäinen kokonaisopiskelijamäärää pienentävä vaikutus, koska perustutkintoa laajentavilla opiskelijoilla keskimääräinen tutkinnon suorittamisaika olisi todennäköisesti hieman pidempi. Nykyisin ammatillisen perustutkinnon suorittamisen aloittaneista merkittävällä osalla on aiempi perustutkinto, ja laajentavien tutkinnon osien suorittamismahdollisuus todennäköisesti vähentäisi osalla näistä opiskelijoista uuden tutkinnon aloittamistarvetta. Tämä lyhentäisi koulutuspolkuja ja toisaalta myös vähentäisi kokonaisopiskelijamäärää, jos laajentavilla tutkinnon osilla korvattaisiin kokonainen uusi tutkinto tai 30 osaamispistettä suurempi määrä tutkinnon osia. Etenkin nuorimpien opiskelijoiden osalta on selvää, että uusi tutkinto on usein aloitettu peräkkäin aiemman tutkinnon kanssa. Vuonna 2019 aloittaneista 19–20-vuotiaista perustutkinto-opiskelijoista 1 200:lla (20 %:lla) oli aiempi tutkinto, ja näistä noin 20 prosentilla aloitettu tutkintokoulutus oli samalta alalta (Tilastokeskuksen koulutusala 2 tasolla) kuin aiempi tutkinto. Tätä vanhemmilla ikäluokilla aiemman tutkinnon suorittaneiden osuus on suurempi, noin 30–40 prosenttia, mutta siitä ei ole tietoa, kuinka moni suorittaa tutkinnot peräkkäin ja kuinka monella on pidempi aika koulutusten välillä. Voidaan arvioida, että vuosittain 1 000–2 000 opiskelijaa valitsisi ammatillisen tutkinnon laajentamisen uusien opintojen aloittamisen sijaan.

Vuonna 2020 yli 25 lukion kurssia suoritti 795 kaksoistutkinnon suorittajaa. Mainittu 25 kurssia vastaa 60 osaamispisteen laajuisia opintoja, eli sitä määrää, joka nykytilassa on mahdollista sisällyttää ammatilliseen perustutkintoon. Voidaan arvioida, että vuosittain noin 500–1 000

opiskelijaa voisi sisällyttää laajentaviin tutkinnon osiin lukio-opintoja. Mahdollisuutta sisällyttää laajentaviin tutkinnon osiin korkeakouluopintoja käyttäisi arvion mukaan vuosittain korkeintaan muutama sata opiskelijaa. Jos esimerkiksi 1 000 opiskelijaa suorittaisi vuosittain 30 osaamispisteen laajuisesti laajentavia tutkinnon osia, kohdentuisi tähän karkeasti arvioiden vuosittain noin 500 opiskelijavuotta.

Esityksessä ehdotetaan myös, että kaksoistutkinnon suorittajaksi voitaisiin valita suoraan yhteishaun yhteydessä. Tämä jossain määrin muuttaisi kaksoistutkinnon opiskelijavalintaan liittyviä menettelyitä, mutta samalla keventäisi kaksoistutkinnon suorittamiseen liittyvää opiskelijavalintaprosessia, kun opiskelijavalinta myös lukio-opintojen osalta voitaisiin suorittaa yhteishaun kautta. Lisäksi valinta yhteishaussa mahdollistaisi sen, että sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen järjestäjät saisivat nykyistä aiemmin tiedon kaksoistutkinto-opiskelijoiden määrästä ja näin ollen pystyisivät paremmin suunnittelemaan tulevan lukuvuoden toiminnan sekä varmistamaan opetuksen ja ohjauksen laadun. Yhteishaun rinnalla säilyisi kuitenkin mahdollisuus jatkuvan haun käyttämiseen sekä suunnitelmien joustavaan muuttamiseen HOKS:in päivittämisen kautta.

Ehdotettu yhdistelmäopintojen aineopiskelijan -määritelmän käyttöönotto selkeyttäisi koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön kautta opintoja yhdistelevien ja toisaalta varsinaisten aineopiskelijoiden välistä oikeusasemaa. Nykytilassa myös ammatillisen koulutuksen rahoituksella lukio-opintoja suorittavat opiskelijat on otettu lukiokoulutuksen aineopiskelijoiiksi, mutta toisaalta heihin ei ole sovellettu aineopiskelijoihin muutoin sovellettavaa valtionosuusrahoitusta ja opiskelijamaksujen perimistä koskevaa sääntelyä.

Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaa, kaksoistutkintoa ja ammatillisen perustutkinnon laajentamista koskevia ehdotettuja muutoksia sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin. Tämä tarkoittaisi sitä, että koulutuksen järjestäjien tulisi lain voimaantuloon eli 1.8.2024 mennessä päivittää opiskelijoiden HOKS:eihin tieto kaksoistutkinnon suorittamistavoitteesta. Lisäksi opintohallintojärjestelmissä tulisi tarvittavilta osin muuttaa aineopiskelijoiden opiskeluoikeus yhdistelmäopintojen aineopiskelijan opiskeluoikeudeksi sekä lisätä tieto kaksoistutkinnon suorittamistavoitteesta. Muutoksia edellytettäisiin myös siltä osin, että edellä mainitut tiedot olisivat siirrettävissä rajapinnan kautta tai muutoin koulutuksen järjestäjän opintohallintojärjestelmästä Opetushallituksen ylläpitämään Koski-tietovarantoon ja eHOKS:iin. Jos opintonsa ennen 1.8.2024 aloittaneet opiskelijat haluaisivat suorittaa laajentavia tutkinnon osia, tulisi opiskelijoiden HOKS:ija päivittää myös tältä osin.

Rahoitusmuutosten vaikutukset toiminnan suunnitteluun

Uudistuksen myötä ammatillisen koulutuksen rahoitus jakaantuisi kahteen osioon, mikä jonkin verran muuttaisi koulutuksen järjestäjän koulutustarjonnan suunnittelua. Toisaalta ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä myös yksinkertaistuisi, koska osioiden sisällä painotusperusteiden lukumäärä vähenisi. Jatkossa oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitus myönnettäisiin perusrahoituksen harkinnanvaraista korotusta lukuun ottamatta ilman koulutuksen järjestäjän hakemusta aiempien vuosien toteutuneiden tietojen perusteella, mikä vähentäisi koulutuksen järjestäjän hallinnollisen työn määrää. Jatkuvan oppimisen rahoituksen perusrahoitus myönnettäisiin nykytilaa vastaavasti ennen suoritepäätöstä tehtävän koulutuksen järjestäjien kuulemismenettelyn perusteella.

Uuden oppivelvollisuuslain myötä koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu oppivelvollisen opiskelijan opintojen etenemisestä ja koulutuspolun jatkumosta on kasvanut. Perusrahoituksen kasvattamisella otettaisiin nykyistä paremmin huomioon oppivelvollisen ikäluokan

kouluttamisen tarpeet ja tavoitteet. Vahvemman perusrahoituksen turvin koulutuksen järjestäjä voisi jatkossa keskittyä nykyistä paremmin myös nuorten opiskelijoiden kasvatustehtävään ja ottaa paremmin huomioon erilaisten oppijoiden tapa ja edellytykset edetä ilman, että järjestäjän saama rahoitus olisi liiaksi riippuvainen tutkinnon osittain etenevästä nopeasta oppimisesta ja siitä myönnettävästä rahoituksesta.

Määrällisen säätelyn purkaminen mahdollistaisi resurssien joustavan kohdentamisen oppivelvollisuusikäisten tutkintotavoitteisen koulutuksen ja TUVA-koulutuksen välillä. Muiden kuin oppivelvollisuusikäisten TUVA-koulutuksen opiskelijavolyymien kasvattaminen sen sijaan ei olisi yhtä joustavasti mahdollista, vaan siihen ohjattavat lisäresurssit vähentäisivät muusta oppivelvollisuuskoulutuksen kohderyhmään kuuluvasta koulutuksesta myönnettävää rahoitusta. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämismahdollisuus säilyisi myös jatkossa ja sillä voitaisiinkin todennäköisesti osittain korvata TUVA-koulutuksen järjestämistarvetta jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluvien opiskelijoiden osalta.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen eriyttäminen tukisi myös koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia kouluttaa TUVA-koulutukseen oppivelvollisuuslain 15 §:n mukaisesti osoitettuja oppivelvollisia. Nykymallissa koulutuksen järjestäjien tulee varautua osoitettaviin oppivelvollisiin tavoitteellisten opiskelijavuosien puitteissa. Määrällisen säätelyn poistumisen myötä rahoitusjärjestelmä reagoisi nykyistä paremmin myös osoitettavien oppivelvollisten koulutuspaikkojen tarpeeseen, koska oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen määrässä otettaisiin huomioon koko oppivelvollisuusikäluokan kouluttamistarve.

Vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden koulutusmääriä säänneltäisiin nykytilaa vastaavasti järjestämisluvilla. Tältä osin esitys ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia koulutuksen järjestäjien toimintaan. Vaativan erityisen tuen koulutuksen opiskelijavolyymia ei voitaisi enää jatkossa kasvattaa lisäsuoritepäätöksillä myönnettävien tavoitteellisten opiskelijavuosien kautta, mutta tarvittaessa opiskelijamäärää voitaisiin kasvattaa perusrahoituksen harkinnanvaraisen korotuksen turvin taikka pysyväisluonteisemmassa tarpeessa järjestämislupaa muuttamalla.

Perusrahoituksen korkea osuus turvaa koulutuksen laatua, mutta toisaalta ei välttämättä kannusta koulutuksen järjestäjiä toteuttamaan koulutusta siten, että opiskelijat valmistuisivat mahdollisimman nopeasti. Jatkossakin myös oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen sisältyisi 10 prosentin suoritusrahoitusosuus ja 10 prosentin vaikuttavuusrahoitusosuus. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuudet muodostavat koulutuksen järjestäjille kannusteet koulutuspolkujen ja tutkintojen sujuvaan suorittamiseen sekä koulutustarjonnan ohjaamiseen eri alojen välillä työvoimatarpeen mukaisesti. Jatkuvan oppimisen rahoituksen perusteena olisivat jatkossakin sekä suoritettut tutkinnot että tutkinnon osat ja suoritusrahoitusosuus olisi suurempi kuin oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa. Tämä voisi jossain tilanteessa kannustaa koulutuksen järjestäjää epätarkoituksenmukaiseen opintojen pitkittämiseen, koska jos opiskelijan oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi, hän siirtyisi opintojen loppuvaiheessa jatkuvan oppimisen rahoituksen puolelle.

Vaikutukset opettajiin ja ohjaajiin

Laajennettu ammatillinen perustutkinto ja kaksoistutkinto edellyttävät niiden huomioon ottamista kunkin opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa. Opettajilla ja ohjaajilla tulee olla riittävästi tietoa uudistuksesta, jotta he kykenevät tarjoamaan opiskelijalle säädösten, tutkinnon perusteiden ja koulutuksen järjestäjän tarjonnan mahdollistamia monipuol-

lisiä mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen. Mikäli opiskelijan tavoitteena on tutkinnon laajentaminen tai kaksoistutkinnon suorittaminen, tulee asia ottaa huomioon HOKS:n laadinnassa ja suunnitella ammatillinen perustutkinto siten, että se vastaa opiskelijan kokonaistavoitteita ja urasuunnitelmaa. Muutoksella ei ole vaikutuksia siihen, miten opetus ja ohjaus koulutuksen järjestäjällä organisoidaan.

Perusrahoituksen osuuden kasvattaminen ja tutkinnon osien poistaminen rahoituksen perusteista oppivelvollisilla helpottaisivat opettajien mahdollisuuksia keskittyä koko tutkinnon suorittamisen edistämiseen kunkin opiskelijan tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti ilman, että koulutuksen järjestäjän rahoitus olisi liiaksi riippuvainen suoritetuista tutkinnon osista. Suoriteperusteisuuden vähentäminen parantaisi mahdollisuuksia suunnitella opintoja pitkäjänteisesti ja yksilöllisesti sekä keskittyä ammatissivistyksen ohella tarvittaessa aiempaa vahvemmin myös kasvatustehtävään sekä oppivelvollisten ohjaukseen ja valvontaan.

4.2.2.2 Vaikutukset kuntiin

Esityksellä ei arvioida olevan suoria kuntavaikutuksia muutoin kuin siltä osin, jos kunta toimii koulutuksen järjestäjänä. Edellä jaksossa 4.2.1.3 on kuvattu esityksen vaikutuksia koulutuksen järjestäjien taloudelliseen asemaan ja jaksossa 4.2.2.1 vaikutuksia koulutuksen järjestäjien asemaan muutoin.

4.2.2.3 Vaikutukset muihin viranomaisiin

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Yhdistelmäopintojen aineopiskelijan –opiskeluoikeuskategorian käyttöönotto ja kaksoistutkinnon suorittamistavoitteen kirjaaminen opiskelijan HOKS:iin parantaisivat viranomaisten seuranta mahdollisuuksia. Jatkossa tiedot yhdistelmäopintojen aineopintojen ja kaksoistutkinnon suorittamisesta saataisiin Koski-tietovarannosta. Lisäksi pystyttäisiin yksiselitteisesti luokittelemaan ne opiskelijat, jotka suorittavat kaksoistutkintoa tai lukio-opintoja järjestäjien välisen yhteistyön perusteella. Tällä hetkellä näitä tietoja ei ole suoraan saatavilla, vaan tiedot joudutaan päättelämään opiskeluoikeuksien ja suoritusajankohtien perusteella.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen eriyttäminen valtion talousarviossa edellyttäisi, että talousarviovalmistelun yhteydessä laskettaisiin ja arvioitaisiin jatkossa rahoituksen tarve oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kohderyhmälle ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmälle. Tämä aiheuttaisi muutoksia talousarvion valmisteluprosessiin.

Jatkossakin ammatillisen koulutuksen rahoituksen kohdentaminen tapahtuisi varainhoitovuotta edeltävänä syksynä tehtävällä varsinaisella suoritepäätöksellä ja varainhoitovuoden aikana tehtävillä mahdollisilla lisäsuoritepäätöksillä. Varsinaisella suoritepäätöksellä opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaisi nykyiseen tapaan seuraavan varainhoitovuoden perusrahoituksen järjestäjäkohtaisen painokertoimen sekä suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän, mutta jatkossa nämä vahvistettaisiin erikseen oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmän osalta. Lisäksi uudeksi vahvistettavaksi suoritteeksi tulisivat oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen perusrahoituksen perusteena käytettävät toteutuneet opiskelijavuodet. Sekä oppivelvollisuuskoulutuksen että jatkuvan oppimisen rahoituksen suoritteet voitaisiin vahvistaa yhdellä yhteisellä suoritepäätöksellä. Ehdotetut muutokset eivät merkittävästi vaikuttaisi ministeriön suoritteiden vahvistamiseen liitty-

viin tehtäviin. Käytännössä perus- ja suoritusrahoituksen suoritteet otetaan huomioon koulutuksen järjestäjien Koski-tietovarantoon tallentamien tietojen ja Arvo-palvelussa kerättyjen tietojen perusteella.

Varsinaisen suoritepäätöksen yhteydessä päätetään myös rahoituslain 32 c §:ssä tarkoitetuista tavoitteellisista opiskelijavuosista. Ennen varsinaisen suoritepäätöksen tekemistä opetus- ja kulttuuriministeriö kuulee koulutuksen järjestäjiä suoritepäätöksen hakukirjeellä, ja tässä yhteydessä koulutuksen järjestäjät esittävät ehdotuksensa myönnettävistä tavoitteellisista opiskelijavuosista. Jatkossa tavoitteellisia opiskelijavuosia käytettäisiin vain jatkuvan oppimisen rahoituksessa, mikä vähentäisi jossain määrin suoritepäätöksen valmisteluun liittyvää ministeriön hallinnollisen työn määrää.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan perusrahoituksen euromäärästä voidaan jättää osa jaettavaksi varainhoitovuoden aikana 32 c §:ssä tarkoitettuihin tavoitteellisiin opiskelijavuosiin, perusrahoituksen harkinnanvaraisiin korotuksiin ja mahdollisiin oikaisuihin ja korjauksiin. Samoin varainhoitovuoden aikana voidaan jakaa tavoitteellisina opiskelijavuosina tai perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena lisätalousarvioon perustuvia määrärahoja. Jatkossa oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa ei olisi mahdollista jakaa varainhoitovuoden aikana tavoitteellisia opiskelijavuosia, vaan mahdolliset varainhoitovuoden aikana jaettavaksi jätettävät määrärahat tai lisämäärärahat myönnettäisiin perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa myös mahdolliset varainhoitovuoden aikana tehtävät opiskelijavolyymien lisäykset tehtäisiin jatkossa perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena. Tämä muuttaisi jonkin verran ministeriön rahoituksen myöntämiseen liittyviä menettelyitä. Rahoitus voitaisiin kuitenkin vahvistaa samalla lisäsuoritepäätöksellä molemmille kohderyhmille, mikäli niille molemmille oltaisiin samanaikaisesti kohdentamassa rahoitusta.

Pääsääntöisesti lisäsuoritepäätöksiä käytettäisiin oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kohderyhmän osalta vain, mikäli tälle kohderyhmälle haluttaisiin kohdentaa rahoitusta lisätalousarvioilla, koska rahoituksen jakamatta jättäminen varainhoitovuoden aikana kohdennettaviksi opiskelijavuosiksi ei olisi tässä rahoitusväylässä enää perusteltua. Lisäsuoritepäätöksellä myönnettävän harkinnanvaraisen korotuksen perusteena voisi kuitenkin olla myös tiettyyn tarkoitukseen myönnettävä rahoitus, jota ei ole mahdollista jakaa varainhoitovuoden aikana, esimerkkinä viime vuosina opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen kohdennettu määräaikainen rahoitus.

Varainhoitovuoden aikana jaettavia tavoitteellisia opiskelijavuosia on käytetty myös tietyn tutkimuksen, kuten lähihoitajien, koulutusmäärien lisäämiseen varattujen lisämäärärahojen kohdentamiseen. Oppivelvollisuusikäisten koulutuksessa ei ole käytännössä mahdollista lisätä opiskelijamäärää kesken varainhoitovuoden myönnettävän lisärahoituksen kautta, koska oppivelvollisuusikäinen ikäluokka ei normaalitilanteessa kasva kesken varainhoitovuoden.

Nykytilaa vastaavasti määrärahasta tulisi jättää osa jaettavaksi mahdollisiin oikaisuihin ja korjauksiin. Jatkossa oikaisuihin ja korjauksiin varattava osuus tulisi jättää jakamatta erikseen sekä oppivelvollisuuskoulutuksen että jatkuvan oppimisen perusrahoitusosuuksista. Jos jakamatta jätetty euromäärä ei varainhoitovuoden aikana tulisi kokonaan käytetyksi oikaisuihin ja korjauksiin, jaettaisiin tämä osuus varainhoitovuoden lopussa lisäsuoritepäätöksellä jatkuvan oppimisen rahoituksen osalta mahdollisesti tavoitteellisina opiskelijavuosina tai laskennallisesti varsinaisen suoritepäätöksen alkuperäisessä suhteessa. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa olisi mahdollista käyttää näistä vain jälkimmäistä vaihtoehtoa.

Ehdotettujen muutosten myötä opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi tarkistaa kaikkien ammatillisen koulutuksen järjestäjien järjestämisluvut vähimmäisopiskelijamäärän osalta. Tällä hetkellä

voimassa oleva ammatillisen koulutuksen järjestämislupa on 138:lla valtionosuusrahoitusta saavalla ammatillisen koulutuksen järjestäjällä sekä Saamelaisalueen koulutuskeskuksella. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi tarkistaa niiden koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat, joille on myönnetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 2 momentin nojalla vaativan erityisen tuen järjestämistehtävä. Kyseinen tehtävä on yhteensä 11:llä ammatillisen koulutuksen järjestäjällä. Uudenlaisen opiskelijavuosien enimmäismäärän käyttöönotto edellyttäisi muutoksia myös Opetushallinnon ohjaus- ja säätelypalveluun Oivaan.

Opetushallitus

Ehdotetut muutokset edellyttäisivät muutoksia Opetushallituksen ylläpitämiin tietojärjestelmiin: Koski-tietovarantoon, oppivelvollisten seurannan ja valvonnan Valpas-palveluun sekä opiskelijavalinnan osalta Opintopolku-palveluun. Koski-tietovarannossa kehittämistyötä vaatisi uuden yhdistelmäopintojen aineopiskelijan kategorian lisääminen lukion opiskeluoikeudeksi. Lisäksi muutoksia aiheuttaisi kaksoistutkinnon määritelmän käyttöönotto, kaksoistutkinnon suorittamistavoitteen tallentaminen eHOKS:iin sekä kaksoistutkinnon maksuttomuuteen liittyvät tarkennukset. Tietovarantoon tallennettaviin ammatillisen tutkinnon suorituksiin tulisi lisätä myös laajentavat tutkinnon osat. Opetushallituksen tulisi tehdä muutoksia myös Opintopolku-palveluun, jotta koulutuksen järjestäjät voisivat käyttää kaksoistutkintoa hakukohteena.

Opetushallitus kerää rahoitukseen määrittämiseksi tarvittavia tietoja Koski-tietovarannossa, eHOKS-tietovarannossa ja Arvo-palautejärjestelmässä. Ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittäviä vaikutuksia tietovarantoihin, koska rahoituksen tarvitsemat tiedot sisältyvät jo tällä hetkellä tietosisältöihin. Muutoksilla olisi pieniä vaikutuksia rahoituksen laskennassa tarvittavien tietojen raportointiin Vipunen-palvelussa ja Arvo-järjestelmässä, koska jatkossa tiedot eriteltäisiin rahoituksen laskennassa oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmiin. Kohderyhmille tulisi myös soveltamaan erilaisia painokertoimia rahoitusosuuksien erilaisten prosenttiosuuksien ja laskennassa käytettävien tietojen eroavaisuuksien vuoksi. Opetushallituksen kustannustietojen keruuseen rahoituksen jakautumisella kahteen kohderyhmään ei olisi vaikutuksia.

Rahoituksen maksatus Opetushallituksen Valos-järjestelmässä perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön suoritepäätöksiin. Maksatustiedot siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön suoritepäätöksistä Valos-rekistereihin tällä hetkellä tiedostosiirtoina ja tähän toimintatapaan ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta. Opetushallituksen maksatusjärjestelmään tulisi todennäköisesti lisätä uusia tilejä määrärahan jakautumisen vuoksi. Tilimuutokset vaatisivat vastaavat lisäykset rahoitusrekistereihin, mutta vastaavia muutoksia tapahtuu säännöllisesti rahoituksen lakimuu-
tosten ja valtion talousarvion muutosten yhteydessä, eikä näillä muutoksilla olisi suuria vaikutuksia nykyiseen Valos-tietojärjestelmään ja rahoitustietojen raportointiin.

4.2.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.3.1 Vaikutukset opiskelijan asemaan (lapsivaikutukset)

Ehdotetut opintojen sisältöä koskevat muutokset laajentaisivat ja tukisivat opiskelijan yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia opintojen sisällön ja koulutuspolun muodostumisen osalta. Nykyistä laajempi valinnan mahdollistaminen ammatillisissa perustutkinnoissa monipuolistaisi opiskelijoiden ammattitaitoa ja parantaisi valmiuksia uudistaa osaamista myöhemmin työuran aikana. Samalla se tarjoaisi mahdollisuuden suunnata opintoja yksilöllisesti jo perustutkinto-

koulutuksen aikana joko yleissivistäviin opintoihin tai polkuna korkeakouluopintoihin. Opiskelija voisi tavoitella myös tutkinnon rajat ylittävää ammatillista osaamista tai vahvistaa ammatitaitoaan saman tutkinnon sisällä jollakin toisella osaamisalalla.

Osa ammatillista reittiä korkeakouluopintoihin siirtyvistä kaipaa syvällisempiä yleissivistäviä opintoja kuin mitä ammatilliseen perustutkintoon on nykytilassa mahdollista sisällyttää. Tosi-asiallisten opiskeluvalmiuksien puutteellisuus korkea-asteella voi johtaa korkeakouluopintojen pitkittymiseen tai keskeyttämiseen. Laajennettu ammatillinen perustutkinto ja kaksoistutkinto vahvistaisivat näitä jatko-opintovalmiuksia ja parantaisivat koulutusjärjestelmän toimivuutta. Lisäksi kaksoistutkinto antaa opiskelijalle mahdollisuuden hyödyntää jompaakumpaa tutkintotodistusta korkeakouluvalinnoissa sen mukaan, kumpi todistus on opiskelijan kannalta parempi. Uudistuksella tuettaisiin myös väestön koulutustason nostamisen tavoitetta.

Tutkimuksissa³ on havaittu perusopetuksen päättävän nuoren valintojen perustuvan hyvin moiniin erilaisiin tekijöihin. Nuoren valintoihin liittyy paljon epävarmuutta, ja aikuisia suppeampi elämäkokemus saattaa johtaa valintoihin, jotka eivät perustu rationaaliseen harkintaan. Nuorille oman polun rationaalinen valinta ei usein ole edes realistinen tavoite. Tällaisessa kehityksessä vaikuttavat suuresti esimerkiksi perhetausta ja ystäväpiiri. Sosiaalisen taustan vaikutus valintaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen välillä on jopa kasvanut, kun verrataan esimerkiksi vuosina 1960 ja 1985 syntyneitä. Koulutusrakenteen alueellisen eriytymisen lisäksi vanhempien koulutustausta vaikuttaa yhä voimakkaasti nuoren koulutuspolkuun, vaikka perhetaustan vaikutusta koulutusvalintoihin on pyritty vähentämään useilla toimenpiteillä. Perhetaustan yhteys kouluttautumiseen on lisääntynyt erityisesti siirtymässä peruskoulusta lukioon ja lukiota yliopistoon. Suhtautuminen lukioon ja ammatilliseen koulutukseen on syvällä kulttuuri-issa rakenteissa, eikä siihen vaikuttaminen tapahdu nopeasti.⁴

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2021 toteuttaman kouluterveyskyselyn mukaan kohtalaisia tai vaikeaa ahdistuneisuutta kokeneiden ammattiin opiskelevien tyttöjen osuus on ollut kasvussa vuodesta 2013 lähtien ja kääntynyt jyrkkään nousuun koronapandemian myötä. Vuonna 2021 ahdistuneisuutta koki jo kolmannes ammattiin opiskelevista tytöistä. Pojillakin ahdistuneisuus on kasvanut, mutta ei yhtä voimakkaasti kuin tytöillä. Pojilla vastaava osuus on selvästi alle kymmenen prosenttia. Saman kyselyn mukaan yksinäisyyden kokemukset ammattiin opiskelevilla ovat kasvaneet vuosien 2019—2021 välillä. Vuonna 2019 pojista yksinäiseksi itsensä koki kuusi prosenttia vastaajista ja vuonna 2021 kymmenen prosenttia. Vastaavat luvut tytöillä olivat 18 prosenttia vuonna 2019 ja 26 prosenttia vuonna 2021.

Tieto nykyistä laajemmista valinnan mahdollisuuksista ammatillisen perustutkintokoulutuksen aikana helpottaisi nuoren valintoihin liittyvää stressiä, koska opintojen sisältöä ja koulutuspolkua olisi mahdollisuus muokata vielä opintojen aikana. Samalla vähennettäisiin yhteishaun valintoihin liittyviä paineita ja epävarmuuden kokemuksia. Myös ammatillisen koulutuksen valitsemiseen liittyvät mielikuvat saattaisivat muuttua ja näyttäytyä nuorelle nykyistä monipuolisempina. Valinnanmahdollisuuksien laajentaminen vähentäisi myös perhetaustan vaikutusta koulutusvalintoihin. Valinnan mahdollisuuksien laajeneminen vaikuttaisikin todennäköisesti positiivisesti ammatillisen koulutuksen vetovoimaan.

³ Esim. Hoikkala 2019, teoksessa Lahtinen Jenni (toim.). ”Mikä ois mun juttu” – nuorten koulutusvalinnat sosialisaatiomaisemien kehyksissä.

⁴ Härkönen Juho, Simiö Outi (2020). Koulutuksen ylisukupolvinen eriarvoisuus on kasvanut. Tackling Inequalities in Time of Austerity (TITA) Policy Brief 3/2020.

Ammatillisen perustutkinnon laajentamisen myötä useimpiin ammatillisiin perustutkintoihin voisi jatkossa sisällyttää enimmillään 90 osaamispisteen laajuiset lukio-opinnot, mikä vastaisi 75 opintopisteen laajuisia opintoja. Nämä opinnot voisivat muodostua erilaisista oppiaineyhdistelmistä ja pakollisista sekä valinnaisista opinnoista. Jos opiskelija kirjoittaisi ylioppilastutkinnoissa viisi ainetta ja suorittaisi pakolliset opinnot sekä lisäksi kustakin kirjoitettavasta aineesta kahden opintopisteen laajuiset valtakunnalliset valinnaiset opinnot esimerkiksi yhdistelmällä äidinkieli ja kirjallisuus (12+2, aikuisilla 10+2), A-englanti (12+2), lyhyt matematiikka (12+2), terveystieto (2+2) ja psykologia (2+2), opintopistemääräksi kertyisi yhteensä 50 (aikuisilla 48). Jos opiskelija kirjoittaisi B-ruotsin (10+2) toisen reaaliaineen sijaan, olisi opintopistemäärä 58 (aikuisilla 56). Sama määrä eli 58 opintopistettä kertyisi myös silloin, jos opiskelija suorittaisi reaaliaineena fysiikan ja opiskelisi sen kaikki valtakunnalliset valinnaiset opinnot. Lisäksi on huomattava, että opiskelija voi mahdollisesti opiskella valtakunnallisia valinnaisia kaikissa aineissa myös enemmän kuin esimerkkitapauksien kaksi opintopistettä.

Jos opiskelija kirjoittaisi lyhyen matematiikan sijaan pitkän matematiikan, kertyisi opintopisteitä vähintään 10 enemmän kuin edellisen kappaleen ensimmäisessä esimerkkitalanteessa eli 60 opintopistettä. Jos mukana olisi toisen reaaliaineen sijaan ruotsi tai toisena reaaliaineena fyysiikka, kertyisi pitkän matematiikan kanssa yhteensä 68—72 opintopistettä ja vielä suurempi määrä siinä tapauksessa, että opiskelija opiskelisi pitkän matematiikan kaikki valtakunnalliset valinnaiset opinnot. Edellä olevat esimerkit osoittavat, että 90 osaamispisteen laajuisten lukio-opintojen puitteissa on mahdollisuus suorittaa hyvinkin laajat viiden kirjoitettavan aineen opinnot. Vertailuna voidaan todeta, että aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 88 opintopistettä eli vain 12 opintopistettä enemmän kuin mitä olisi mahdollista suorittaa laajennetun ammatillisen perustutkinnon puitteissa.

Ehdotetut yhdistelmäopintojen aineopintoja ja kaksoistutkintoa koskevat säädösmuutokset vahvistaisivat myös opiskelijan oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta. Kaksoistutkinnon käyttäminen yhteishaun hakukohteena mahdollistaisi sen, että hakija voisi jo opinnot aloittaessaan olla varma siitä, että hänellä on oikeus myös kaksoistutkinnon suorittamiseen. Toisaalta yhteishaun rinnalla säilyisi mahdollisuus päättää kaksoistutkinnon suorittamisesta myös opintojen jo alettua. Lisäksi säilyttäisiin mahdollisuus suunnitelmien joustavaan muuttamiseen HOKS:in päivittämisen kautta. Myös mahdollisuus säätää yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen valintaperusteista opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella varmistaisi hakijoiden yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa.

Esitys tukisi sekä opintojen sisältöä että rahoituksenjärjestelmän muutoksia koskevilta osin myös oppivelvollisuuslain ja oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteita. Ehdotettujen muutosten myötä rahoituksen perusteet tukisivat aiempaa paremmin oppivelvollisuuttaan suorittavien opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden ja kasvatus tehtävän huomioon ottamista, sillä tuloksellisuus ei olisi rahoituksessa niin määräävä tekijä kuin aiemmin. Rahoitus kannustaisi koulutuksen järjestäjiä varmistamaan, että perusopetuksen jälkeen ammatillisen koulutuksen valitsevalla nuorella on mahdollisuudet suorittaa ammatillinen tutkinto ja että nuorta tuetaan riittävästi tämän tavoitteen saavuttamisessa. Oppivelvollisten kohderyhmässä pelkästään koko tutkinnon ottaminen suoritusrahoituksen sekä vaikuttavuusrahoituksen työllistyminen ja jatko-opiskelu-osion kriteeriksi vahvistaisivat myös osaltaan tätä tavoitetta. Toisen asteen tutkinnon on katsottu olevan edellytys eheän työuran muodostamiselle ja yhteiskunnassa menestymiselle. Riittävä perusrahoitus mahdollistaisi nykyistä paremmin myös panostamisen opiskelijaryhmien yhteisöllisyyteen sekä opiskelijoiden henkilökohtaisten elämäntilanteiden ja haasteiden huomioon ottamisen. Samalla koulutuksessa huomioitaisiin nuoren kehittyminen ihmisenä, kansalaisena ja työntekijänä.

4.2.3.2 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon

Ehdotetut muutokset koskisivat yhtäläisesti suomen ja ruotsin kielellä järjestettävää koulutusta. Kaksoistutkinnon vuonna 2020 suorittaneista 89,9 prosentilla äidinkieli oli suomi, 5,5 prosentilla ruotsi ja 4,7 prosentilla muu kieli kuin suomi tai ruotsi. Kolmoistutkinnon suorittaneista vastaavat osuudet olivat suomi 88,6 prosenttia, ruotsi 9,1 prosenttia ja muu äidinkieli 2,3 prosenttia. Vuonna 2020 ammatillisen perustutkinnon 19–21-vuotiaana suorittaneista 89,4 prosentilla äidinkieli oli suomi, 4,8 prosentilla ruotsi ja 5,8 prosentilla muu äidinkieli. Vuonna 2020 ylioppilastutkinnon suorittaneista 88,2 prosentilla äidinkieli oli suomi, 6,5 prosentilla ruotsi ja 5,4 prosentilla muu äidinkieli. Ruotsinkielisten osuus kaksoistutkinnon ja erityisesti kolmoistutkinnon suorittaneista on siis jonkin verran suurempi kuin pelkän ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden kohdalla.

Vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden koulutusta rahoitettaisiin oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen puitteissa, jossa korostettaisiin perusrahoituksen osuutta ja vähennettäisiin suoritepainotteisuutta. Tämä tukisi myös vammaisille opiskelijoille suunnatun koulutuksen järjestämisedellytyksiä, koska tämän kohderyhmän koulutuksessa ei välttämättä ei kerry suoritteita samaan tapaan kuin muussa koulutuksessa tai niitä kertyy tavanomaista hitaammin. TUVAn ja TELMAN koulutusta rahoitettaisiin nykytilaa vastaavasti ainoastaan perusrahoituksen puitteissa. Lisäksi nykytilaa vastaavasti opiskelijan erityisen tuen tai vaativan erityisen tuen tarve otettaisiin huomioon perus- ja suoritusrahoituksen korotuserusteena. Erityisen tuen tarve säilyisi korotuserusteena nykytilaa vastaavasti myös jatkuvan oppimisen rahoituksessa. Tutkinnon osien suorittamisen poistaminen oppivelvollisuuskoulutuksen suoritusrahoituksen myöntämisperusteena toisaalta vähentäisi suoritusperusteisuutta, mutta merkitsisi samalla sitä, että jos opiskelijan tavoitteena on vain tutkinnon osien suorittaminen, ei hänen suoritusensa perusteella tulisi ollenkaan kertymään suoritusrahoitusta. Tätä olisi kuitenkin tarkoitus kompensoida perusrahoituksen korotuskertoimen kautta siten, että asetuksella säädettävää korotuserointia nostettaisiin suoritusrahoitusmahdollisuuden vajetta vastaavasti.

Maahanmuuttajataustaisia henkilöitä osallistuu suhteellisesti paljon tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Vuoden 2020 aikana äidinkieleltään vieraskielisiä opiskelijoita oli VALMA-koulutukseen osallistuneista 40 prosenttia, kun vieraskielisten osuus kaikista ammatilliseen koulutukseen osallistuneista oli 15 prosenttia. TUVAn koulutuksen järjestäminen irrotettaisiin määrällisen sääntelyn piiristä, mikä tukisi kyseisen koulutuksen järjestämismahdollisuuksia. Toisaalta esityksellä ei kuitenkaan ole tarkoitus merkittävästi kasvattaa TUVAn koulutuksen volyymia nykytilaan verrattuna, vaan volyymin kasvattaminen edellyttäisi erillisiä lisämäärärahoja.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen irrottaminen ja siihen liittyvä suoriteperusteisuuden väheneminen tukisi erityisesti sellaisten henkilöiden kouluttautumismahdollisuuksia, joilla on haasteita opintojen etenemisessä. Tyypillisesti tällaisia henkilöitä voivat olla vasta maahan muuttaneet henkilöt, jotka tarvitsevat opintojen rinnalla kielitaidon vahvistamista, taikka vammaiset tai muut erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat.

Edellä jaksossa 4.2.3.1 on kuvattu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2021 toteuttaman kouluterveyskyselyn tuloksia, jonka mukaan ahdistuneisuutta ja yksinäisyyttä esiintyi selvästi enemmän ammattiin opiskelevien tyttöjen kuin poikien joukossa. Ehdotetut muutokset vähentäisivät opiskeluvaihtoihin ja opintojen suorittamiseen liittyvää painetta ja stressiä sekä tukisivat koulutuksen yhteisöllistä ja kasvatuksellista tehtävää, millä todennäköisesti olisi myös ahdistusta ja yksinäisyyttä vähentävää vaikutusta.

Ehdotetut muutokset tukisivat osaltaan myös oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteita. Oppivelvollisuuden laajentamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 173/2020 vp) on sukupuolivaikutusten osalta arvioitu oppivelvollisuuden laajentamisen tukevan varsinkin miesten perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamista.

4.2.3.3 Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

Osaamistarpeiden ennakointitulosten mukaan⁵ työelämässä tarvitaan yhä enemmän geneerisiä taitoja, digitaitoja ja yleisiä työelämävalmiuksia. Tuloksissa korostuvat muun ohella osaamisklustereiden muodostuminen, joissa erilaiset ammattialat muodostavat uusia kokonaisuuksia. Geneerisen osaamisen kasvattaminen parantaisi kansalaisten valmiuksia siirtyä työtehtävistä ja ammatista toiseen. Näin kynnys uuden työn löytämiselle työttömyyden uhatessa tai sen alettua olisi nykyistä pienempi ja valmiudet osaamisen uudistamiseen omassa työssä kasvaisivat. Yleisten valmiuksien lisääntyminen tukisi työelämän positiivista muutosta ja loisi myös yksittäisen yrityksen tasolla edellytyksiä uudistaa toimintaa ja kasvattaa kilpailukykyä.

Yleisten työelämävalmiuksien lisäksi käytännössä kaikilta työmarkkinoille tulevilta edellytetään ammatillisesti eriytynyttä tutkintoa. Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä tavoitteena on, että kaikki työmarkkinoille tulevat nuoret suorittaisivat vähintään toisen asteen tutkinnon. Ehdotettujen muutosten myötä rahoituksen myöntämisperusteet olisivat nykyistä paremmin linjassa oppivelvollisuuslain tavoitteiden kanssa ja tukisivat kokonaisen tutkinnon myötä syntyviä työllistymisen edellytyksiä.

Positiivisia työllisyysvaikutuksia saavuttaisiin myös peräkkäisten toisen asteen tutkintojen suorittamisen vähentyessä. Tarve hakeutua nopeasti ensimmäisen tutkinnon jälkeen suorittamaan toista saman tasoista tutkintoa vähenisi, kun esityksen mukaan mahdollistettaisiin ammatillisen perustutkinnon laajentaminen yli 180 osaamispisteen ja täsmennettäisiin opintojen yhdistämistä ja kaksoistutkintoa koskevia säännöksiä. Keskimääräisten koulutuspolkujen ajallinen lyheneminen pidentäisi osaltaan työuria. Toisaalta yksilölliset valinnanmahdollisuudet ja sitä myötä opiskelijoiden laajempi osaaminen vaikuttaisivat myönteisesti osaavan työvoiman saatavuuteen.

⁵ Esim. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, S. Leveälahti 2022 ja Opetushallitus S. Leveälahti et al. 2019.

teen. Kansantaloudellisten vaikutusten ja työllisyysvaikutusten voidaan katsoa olevan myönteisiä sekä lyhentyvien keskimääräisten koulutuspolkujen että tutkinnon suorittaneiden monipuolisemman ja laajemman osaamisen myötä.

4.2.3.4 Aluekehitysvaikutukset

Ammatillisten perustutkintojen laajentaminen yli 180 osaamispisteen antaisi mahdollisuuden suunnata ja laajentaa osaamista alueen työelämän tarpeiden mukaisesti. Tämä parantaisi opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia ja tuottaisi samalla aiempaa osaavampaa työvoimaa alueen tarpeisiin. Eri koulutusmuotojen ja -asteiden opintojen yhdistämismahdollisuuksien lisääminen tiivistäisi ja monipuolistaisi alueen koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä ja koulutustarjontaa. Tiivistynyt yhteistyö synnyttäisi uusia ja eri koulutusmuotojen ja -asteiden tarjoaa yhdisteleviä alueen työelämän tarvitsemia osaamiskokonaisuuksia, mikä parantaisi koko alueen ja siellä sijaitsevien yritysten kilpailukykyä. Lisäksi yhteistyön avulla voitaisiin tuoda opetusta fyysisesti lähemmäs opiskelijoita tai tarjota opiskelijoille aiempaa laajempia valinnan mahdollisuuksia myös digitalisuutta hyödyntämällä.

Vaikutusta opetuksen järjestämisen edellytyksiin ja koulutuksen saatavuuteen voidaan arvioida esimerkiksi koulutuksen järjestäjien yhteishakuun osoittamien aloituspaikkojen ja paikan vastaanottaneiden välisellä suhteella. Koko maan tasolla vuonna 2021 noin 74 prosenttia aloitti koulutuksessa suhteessa aloituspaikkoihin. Vaihteluväli maakunnittain oli 62 prosentista 92 prosenttiin. Valtakunnan tasolla noin 10 800 aloituspaikkaa jäi yhteishaussa täyttämättä, mutta ammatillisen koulutuksen järjestäjät hyödyntävät täyttämättä jääneitä paikkoja myöhemmin jatkuvassa haussa. Uudistuksella ei voida katsoa olevan koulutuksen saavutettavuutta heikentävää vaikutusta. Vaikka ammatillisen perustutkinnon laajentaminen ja kaksoistutkinto saattavat vähäisessä määrin lisätä yksittäisen opiskelijan opintoihin kohdentuvaa opiskelijavuosimäärää, on tarjontaa tällä hetkellä niin paljon, että tämä ei heikentäisi koulutuksen saatavuutta.

Alueellisten vaikutusten arvioimiseksi rahoituksen alueellisesta kehityksestä on tehty skenaarioita vuosille 2030 ja 2040. Skenaarioissa on hyödynnetty Tilastokeskuksen uusinta väestöennustetta. Skenaarioiden tulkinnassa on huomattava, että ennustejakso on erittäin pitkä ja alueiden lopulliseen valtiosuusrahoitukseen tulevat todennäköisesti vaikuttamaan myös sellaiset kehityskulut, joita tässä vaiheessa ei ole mahdollista ennakoita. Yllättäviä väestö- tai muita muutoksia, kuten mittavaa maahanmuuttoa tai alueellisen elinkeinorakenteen äkillisiä muutoksia, skenaarioissa ei ole arvioitu.

Taulukossa 5 on esitetty skenaario 1, joissa väestömuutos kokonaisuutena siirtyisi maakuntiin kohdentuvaan ammatillisen koulutuksen valtiosuusrahoitukseen. Skenaariossa väestömuutoksen vaikutus rahoitukseen on laskettu samassa suhteessa kuin alueilla vuonna 2020 on ollut erikäisiä opiskelijoita. Tämä tarkoittaisi sitä, että opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaisi ammatillisen koulutuksen järjestämislupia niiden jatkuvaa oppimista koskevien vähimmäismäärien osalta samassa suhteessa kuin opintoja suorittavan työikäisen väestön määrä muuttuu, ja tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä myönnettäisiin myös samassa suhteessa. Käytännössä tällainen päätöksenteko ei kuitenkaan olisi todennäköistä, vaan harkinnassa otettaisiin huomioon myös muita näkökohtia. Oppivelvollisten osalta valtiosuusrahoitus siirtyisi skenaariossa auto-

maattisesti väestökehityksen mukana. Tarkastelun tarkoituksena on arvioida sitä, jakaisiko esityksen mukainen kahden rahoitusväylän malli valtionosuuksia maakuntien välillä toisin kuin nykyinen rahoitusmalli.

Taulukko 5. Skenaario 1: maakuntien väliset erot ammatillisen koulutuksen valtionosuuksissa vuonna 2030 nykyisellä rahoitusmallilla ja eriytettyllä rahoitusmallilla, jos väestömuutokset siirtäisivät täysimääräisinä rahoitukseen.

Maakunta	Nyky malli		Eriytetty malli		Erotus mallien välillä	
	€	%	€	%	€	%
Uusimaa	39 868 710 €	6,0 %	41 777 143 €	6,3 %	1 908 433 €	0,3 %
Pirkanmaa	7 724 571 €	4,7 %	4 987 166 €	3,0 %	-2 737 405 €	-1,6 %
Pohjois-Pohjanmaa	2 153 493 €	1,8 %	1 777 782 €	1,5 %	-375 711 €	-0,3 %
Varsinais-Suomi	-455 976 €	-0,4 %	-2 569 189 €	-2,0 %	-2 113 213 €	-1,6 %
Keski-Suomi	-661 523 €	-0,8 %	-298 007 €	-0,4 %	363 516 €	0,4 %
Pohjanmaa	-519 038 €	-0,9 %	912 305 €	1,7 %	1 431 342 €	2,6 %
Keski-Pohjanmaa	-372 444 €	-1,3 %	-195 180 €	-0,7 %	177 264 €	0,6 %
Lappi	-1 254 286 €	-2,1 %	-999 915 €	-1,7 %	254 371 €	0,4 %
Pohjois-Savo	-4 053 601 €	-5,0 %	-4 984 605 €	-6,1 %	-931 003 €	-1,1 %
Päijät-Häme	-3 461 368 €	-5,5 %	-3 227 240 €	-5,2 %	234 128 €	0,4 %
Etelä-Pohjanmaa	-4 158 990 €	-6,0 %	-3 924 021 €	-5,6 %	234 968 €	0,3 %
Pohjois-Karjala	-3 407 571 €	-6,2 %	-3 559 402 €	-6,4 %	-151 830 €	-0,3 %
Etelä-Karjala	-2 265 972 €	-7,7 %	-2 486 996 €	-8,5 %	-221 024 €	-0,8 %
Kanta-Häme	-5 781 599 €	-8,0 %	-5 073 641 €	-7,0 %	707 957 €	1,0 %
Satakunta	-6 167 569 €	-8,1 %	-6 394 766 €	-8,4 %	-227 197 €	-0,3 %
Kainuu	-2 384 134 €	-8,7 %	-1 616 256 €	-5,9 %	767 878 €	2,8 %
Kymenlaakso	-7 344 886 €	-13,9 %	-7 599 798 €	-14,3 %	-254 912 €	-0,5 %
Etelä-Savo	-7 457 816 €	-16,2 %	-6 525 379 €	-14,2 %	932 436 €	2,0 %

Taulukosta ilmenee, että väestömuutos tulisi laskennallisesti vaikuttamaan väkiluvultaan pieneeneviin maakuntiin. Näin tulisi käymään riippumatta rahoitusmallista. Rahoitusmallin uudistamisen tuottama ero on hyvin pieni ja vaihtelee Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen -1,6 prosenttiyksiköstä Kainuun + 2,8 prosenttiyksikköön.

Kun vastaava tarkastelu tehdään vuodelle 2040, on johtopäätös sama, eli rahoitusmallin uudistaminen ei tuota maakuntien välille kuin vähäisiä muutoksia. Muutokset ovat niin pieniä, että tarkasteluajanjaksolla vuoteen 2040 mennessä vastaavia muutoksia aiheutuisi myös tavanomaisen vuosittaisen vaihtelun puitteissa.

Vaikutusten arvioimiseksi on laskettu myös skenaario 2, jossa alueellisiin muutoksiin vaikuttaisi vain 16–20-vuotiaiden määrällisen säätelyn purkaminen. Alla olevasta taulukosta ilmenee, miten rahoitus muuttuisi, mikäli väestörakenne muuttuisi Tilastokeskuksen tuoreimman väestöennusteen mukaisesti. Kanta-Hämeen osalta on otettava huomioon vaativan erityisen tuen vahva osuus maakunnassa. Kyseiseen koulutukseen tulee runsaasti opiskelijoita maan eri osista ja maakunnan rahoitusmuutos ei siten olisi alla kuvatun suuruisia. Tarkastelussa on kuitenkin otettu huomioon ainoastaan maakunnassa asuvien nuorten määrä.

Taulukko 6. Skenaario 2: maakuntien väliset erot ammatillisen koulutuksen valtionosuuksissa vuonna 2030, jos oppivelvollisten määrällinen säätely otetaan huomioon ja muiden opiskelija-vuosien suhteellinen osuus maakuntien välillä säilyy vuoden 2020 tasolla.

Maakunta	2020		2030	
Uusimaa	-1 752 967 €	-0,3 %	23 531 477 €	3,5 %
Pirkanmaa	-693 733 €	-0,4 %	967 200 €	0,6 %
Pohjanmaa	755 022 €	1,4 %	1 518 080 €	2,8 %
Varsinais-Suomi	-949 483 €	-0,7 %	-3 145 031 €	-2,4 %
Päijät-Häme	736 225 €	1,2 %	-1 497 617 €	-2,4 %
Keski-Suomi	587 377 €	0,7 %	144 151 €	0,2 %
Pohjois-Savo	-93 069 €	-0,1 %	-3 071 130 €	-3,8 %
Lappi	311 578 €	0,5 %	22 554 €	0,0 %
Pohjois-Pohjanmaa	-417 044 €	-0,4 %	931 871 €	0,8 %
Keski-Pohjanmaa	663 752 €	1,0 %	-1 770 115 €	-2,5 %
Etelä-Pohjanmaa	-262 967 €	-0,9 %	387 138 €	1,3 %
Pohjois-Karjala	-407 872 €	-0,5 %	-3 126 587 €	-4,1 %
Satakunta	4 887 €	0,0 %	-2 136 838 €	-3,9 %
Kainuu	494 795 €	1,8 %	-429 422 €	-1,6 %
Etelä-Karjala	-335 801 €	-1,1 %	-1 582 968 €	-5,4 %
Etelä-Savo	1 158 976 €	2,5 %	-2 950 229 €	-6,4 %
Kymenlaakso	52 249 €	0,1 %	-4 279 602 €	-8,1 %
Kanta-Häme	148 077 €	0,2 %	-3 512 932 €	-4,9 %

Muutoksen myötä tarve oppivelvollisiin kohdentuvaan valtionosuusrahoitukseen kasvaisi vuoteen 2030 mennessä viidessä maakunnassa. Muissa maakunnissa tarve oppivelvollisiin kohdentuvaan rahoitukseen olisi laskeva.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijapohja tulee väestömuutoksen takia voimakkaasti eriytymään alueellisesti. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen eriyttäminen ja rahoitusperusteiden osittainen muuttaminen eivät kuitenkaan kohtelisi alueita eri tavoin kuin nykyiset rahoituksen perusteet, vaan muutokset maakuntien välillä olisivat hyvin pieniä ja vastaisivat tavanomaisia rahoitustason vaihteluita.

Oppivelvollisten määrällisen säätelyn purkaminen ammatillisen koulutuksen järjestämisluvista ja suoritepäästösten laatiminen toteutuneen oppivelvollisiin kohdentuneiden opiskelijavuosien perusteella, kohdentaisi resursseja ennakoitun tarpeen mukaisesti. Resurssien osittainen uudelleenkohdentuminen olisi kuitenkin niin maltillista ja tapahtuisi niin pitkän aikavälin kuluessa, että se ei vaarantaisi laadukkaan koulutuksen järjestämistä maan kaikissa osissa.

4.2.3.5 Vaikutukset perusoikeuksiin

Esityksellä turvattaisiin perustuslain mukaisia sivistyksellisiä oikeuksia ja perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaista oppivelvollisten oikeutta maksuttomaan perusopetukseen. Nykyistä selkeämpi ja laajempi mahdollisuus opintojen yhdistelemiseen tukisi yksilöllisten opintopolkujen rakentamista ja perustuslain 16 §:n 2 momentissa todettua julkisen vallan tehtävää turvata jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Sääntelyn selkeyttäminen vahvistaisi myös opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa.

Esityksellä vahvistettaisiin vaikeimmin vammaisille suunnatun koulutuksen rahoituksen perusrahoitusosuutta ja vähennettäisiin suoriteperusteisuutta. Nämä muutokset tukisivat vaikeimmin vammaisille suunnatun koulutuksen järjestämisedellytyksiä ja turvaisivat vammaisten henkilöiden yhdenvertaista kohtelua ja oikeutta päästä koulutukseen.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1 Opintojen yhdistelemisen sääntely

Esityksen valmistelun aikana käytiin keskustelua siitä, miten tarkkaan sääntelyyn ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämisen ja kaksoistutkinnon osalta on tarkoituksenmukaista siirtyä, koska opintojen yhdistäminen ja kaksois- ja kolmoistutkinnon suorittaminen ovat mahdollisia jo nykyisen voimassa olevan sääntelyn puitteissa. Yhtenä vaihtoehtona olisikin ollut nykytilan säilyttäminen. Valmistelun aikana päädyttiin kuitenkin siihen, että sääntelyä olisi tarpeen selkeyttää erityisesti opiskelijan oikeusturvan näkökulmasta. Perusteltuna myös pidettiin vakiintuneeksi muodostuneen kaksoistutkinnon –käsitteen tuomista lainsäädäntöön sekä kaksoistutkinnon mahdollistamista yhteishaun hakukohteena. Lisäksi nähtiin tarpeelliseksi ottaa käyttöön yhdistelmäopintojen aineopiskelijan –määritelmä, joka erottaisi koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön perustuvan opiskelumuodon lukio-koulutuksen tavanomaisesta aineopiskelijasta.

Valmistelun aikana keskusteltiin myös ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja lukiokoulutuksen opintojen yhdistämisen nykyistä tiukemmasta velvoittavasta sääntelystä. Tällä hetkellä mahdollisuus yhdistellä eri koulutusmuotojen opintoja perustuu yleiseen koulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteeseen, joka ei ota tarkemmin kantaa siihen, minkälaista ja miten laajaa yhteistyön tulisi käytännössä olla. Velvoittavaa sääntelyä ei kuitenkaan nähty tarkoituksenmukaiseksi, koska se olisi merkinnyt koulutuksen järjestäjille uusia laajentuvia tehtäviä, joihin ei tässä yhteydessä ole varattu lisämäärärahoja. Vaihtoehtona pohdittiin myös kaksoistutkinnon aikana suoritettavien lukio-opintojen tarkemman sisällön tai laajuuden määrittämistä. Valmistelun aikana käytyjen keskustelujen perusteella todettiin kuitenkin tarpeelliseksi säilyttää opintojen yhdistämisessä ja kaksoistutkinnon järjestämisessä nykyinen joustavuus, joka mahdollistaa erilaiset paikalliset koulutuksen järjestäjien väliset yhteistyömallit. Keskeisenä säilytettävänä periaatteena pidettiin myös sitä, että koulutuksen järjestäjällä säilyy päätösvalta päättää yhteistyön laajuudesta. Tärkeänä pidettiin myös opiskelijavalintaan liittyvien joustavien menettelyiden säilyttämistä sekä sitä, että koulutuksen järjestäjä ja opiskelija voisivat jatkossakin sopia opintojen yhdistämisestä ja niihin liittyvistä muutoksista mahdollisimman kevyin hallinnollisin menettelyin HOKS:in laadinnan yhteydessä.

Ammatillisen koulutuksen yleissivistävien opintojen ja jatko-opintovalmiuksien vahvistamisen osalta pohdittiin vaihtoehtoa, jossa muutettaisiin ammatillisten perustutkintojen muodostumista ja tutkinnon muodostumissääntöjä siten, että lisättäisiin ammatillisten perustutkintojen yhteis-

ten tutkinnon osien osuutta 180 osaamispisteen laajuisen tutkinnon sisällä. Jos yhteisten tutkinnon osien osuutta lisättäisiin, ammatillisten tutkinnon osien osuus vähenisi vastaavasti. Valmistelun aikana kuitenkin todettiin, että ammatillisten tutkinnon osien määrää ei ole mahdollista ainakaan merkittävästi vähentää, jos halutaan varmistaa, että ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla on kaikilla aloilla työllistymisen edellyttämä ammattiosaaminen ja riittävät työelämävalmiudet. Yhteisten tutkinnon osien laajentaminen voisi olla mahdollista vähentämällä valinnaisten ammatillisten tutkinnon osien osuutta tutkinnossa. Tämä kaventaisi kuitenkin opiskelijoiden valinnan mahdollisuuksia ja vähentäisi tutkintojen joustavuutta, mikä puolestaan heikentäisi ammatillisen koulutuksen kykyä vastata joustavasti työelämän, yhteiskunnan ja yksilöiden muuttuviin osaamistarpeisiin. Tästä syystä päädyttiin esittämään ammatillisen perustutkinnon laajentamismahdollisuutta yksilöllisesti yli 180 osaamispisteen. Perustutkinnon yksilöllinen laajentaminen mahdollistaisi sen, että perustutkinto-opiskelija voisi halutessaan suorittaa nykyistä laajemmin yleissivistäviä ja jatko-opintovalmiuksia vahvistavia opintoja osana tutkinto-koulutusta ilman, että perusammattitaito vaarantuisi.

Ammatillisen perustutkinnon laajentamisen osalta pohdittiin erilaisia laajennettavien tutkinnon osien osaamispistemääriä. Valmistelussa päätettiin ehdottaa 30 osaamispisteen eli ajallisesti noin puolen vuoden mittaista laajennusmahdollisuutta. Tätä laajemmat opinnot voisivat pitkitää tutkinnon suoritusaikaa ja aiheuttaa myös merkittävämpiä taloudellisia vaikutuksia. Tutkinnon laajentamisen sijasta tai lisäksi henkilöllä olisi nykytilaa vastaavasti mahdollisuus suorittaa ammatillisia tai lukio-opintoja erillisinä opintoina, mikä puoltaa laajentamismahdollisuuden rajaamista ehdotetulla tavalla. Valmistelun aikana pohdittiin myös sitä, millaisilla opinnoilla tai tutkinnon osilla ammatillista perustutkintoa voisi laajentaa. Alusta saakka oltiin yksimielisiä siitä, että sivistyksellisten opintojen ja jatko-opintovalmiuksien vahvistamisen näkökulmasta on tarkoituksenmukaista mahdollistaa perustutkinnon laajentaminen lukio-opinnoilla ja korkeakouluopinnoilla. Myöhemmin valmistelun aikana todettiin, että työelämän osaamistarpeisiin vastaamisen näkökulmasta olisi hyvä mahdollistaa perustutkinnon laajentaminen myös ammatillisilla tutkinnon osilla. Tämä mahdollistaisi ammattitaidon syventämisen omalla alalla tai laajentamisen rajapinta-aloille, mikä parantaisi työllistymismahdollisuuksia.

Valmistelun aikana esille nousi vaihtoehtona myös ammatillisen perustutkinnon laajentamisen rahoitusmalli, jossa perustutkinnon nimellislaajuutta laajempien lukio-opintojen osalta opiskelija siirtyisi lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen piiriin, käytännössä eräänlaiseksi aineopiskelijaksi. Tässä vaihtoehdossa ammatillisen koulutuksen rahoitusvastuu ei olisi miltään osin kasvanut, mutta toisaalta mallin nähtiin huomattavasti monimutkaistavan järjestelmää. Rahoitusmallin toteuttamiseksi olisi pitänyt pystyä erottelemaan, mitkä lukio-opinnot kuuluvat erillISRahoituksen piiriin ja mahdollistaa näiltä osin päällekkäisen rahoituksen maksaminen ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen opiskeluoikeuden perusteella. Malli olisikin monimutkaistanut rahoitusjärjestelmää ja aiheuttanut monimutkaisten päätelysääntöjen rakentamista sekä lainsäädäntöön että tietojärjestelmiin. Näistä syistä esityksessä päädyttiin ehdottamaan mallia, jossa myös laajennettujen tutkinnon osien osalta rahoitusta myönnettäisiin ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän puitteissa.

5.2 Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen erottelu

Oppivelvollisuuskoulutukseen ei käytännössä liity valtakunnan tasolla määrällistä säätelyä, koska oppivelvollisuuden laajentaminen merkitsee yhteiskunnalle velvoitetta koko ikäluokan kouluttamiseen. Nykyisen käytännön mukaan koulutuksen järjestäjät toteuttavat tätä velvoitetta järjestämisluopiensa ja valtionosuusrahoituksen suoritepäätösten määrällisen säätelyn puitteissa. Myös nykyisen mallin mukaisesti jatkaminen olisi mahdollista, mutta esityksen valmistelussa on kuitenkin päädytty siihen, että oppivelvollisuuskoulutuksen osalta määrällisestä säätelystä

luopuminen ja erillisen rahoitusväylän luominen tukisivat paremmin oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteita ja koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia koko ikäluokan kouluttamiseen.

Kahden erillisen rahoitusväylän käyttöönoton vaihtoehtona voisi olla oppivelvollisuuskoulutuksen perusrahoituksen vahvistaminen ja suoriteperusteisuuden vähentäminen erillisten kertoi-
mien kautta nykyisen rahoitusmallin puitteissa. Tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan nähty tarkoituk-
senmukaiseksi rahoitusmallin yksinkertaistamisen tavoitteen näkökulmasta. Lisäksi yhden ra-
hoitusmallin puitteissa toimittaessa ei olisi mahdollista luopua oppivelvollisuuskoulutuksen
määrällisestä säätelystä.

Kahden erillisen rahoitusväylän luomisessa nousi esille kolme erilaista vaihtoehtoa. Rahoituk-
sen jakamisesta oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen ja muun koulutuksen rahoituksen vä-
lillä oltaisiin voitu päättää suoraan lainsäädännössä säätämällä kyseisten rahoitusväylien pro-
senttiosuudet ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoituksesta. Tämä malli olisi kuitenkin edel-
lyttänyt aina lainmuutosta, jos prosenttiosuuksia olisi ollut tarpeellista muuttaa. Prosenttiosuu-
det olisi voitu säätää myös opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Asetuksen muuttaminen
olisi lainsäädäntöteknisesti kevyempää, mutta tällöin prosenttiosuuksista päättäminen olisi kuu-
lunut ministeriön eikä eduskunnan päätösvaltaan. Eduskunnan päätösvalan turvaamiseksi ja
tarvittavien muutosten joustavan mahdollistamisen kannalta parhaimpana vaihtoehtona nähtiin-
kin rahoituksen jakautumisesta päättäminen vuosittain valtion talousarvioesityksessä.

Talousarvioesityksessä ammatillisen koulutuksen rahoitus olisi mahdollista jakaa kahdelle eril-
liselle talousarviomomentille tai suorittaa osuuksien jako yhden momentin sisällä. Näistä tar-
koituksenmukaisemmaksi vaihtoehdoksi katsottiin jälkimmäinen. Ammatillisen koulutuksen
määrärahaan sisältyy myös strategiarahoituksen osuus, jota ei ole perusteltua jakaa kahdelle
erilliselle momentille.

TUVA-koulutuksessa sekä vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen koulutuksessa opiskelee
sekä oppivelvollisuusikäisiä että tätä vanhempia opiskelijoita. Vaihtoehtona olisi ollut jakaa
näiden koulutusmuotojen rahoitus sekä oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen että jatkuvan
oppimisen rahoitukseen opiskelijoiden iän perusteella. Valmistelussa päädyttiin kuitenkin sel-
keyden vuoksi säilyttämään näiden koulutusmuotojen rahoitus yhden väylän mukaisena. Ky-
seisten koulutusten opiskelijavolyymi painottuu oppivelvollisuusikäisiin opiskelijoihin. TUVA-
koulutuksen rahoitusta myönnetään ainoastaan perusrahoituksena, joten kyseisen koulutuksen
rahoittaminen oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen puitteissa on perusteltua, koska kysei-
sessä rahoitusväylässä muutoinkin painotetaan perusrahoitusta. Myös vaativan erityisen tuen
kohderyhmän koulutuksessa on perusteltua painottaa perusrahoituksen riittävää osuutta. Näiden
seikkojen vuoksi kyseiset koulutusmuodot sopivat luonteeltaan paremmin oppivelvollisuuskou-
lutuksen rahoitukseen, vaikka suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen puuttumista onkin mahdol-
lista kompensoida myös perusrahoituksen painokertoimen kautta, kuten nyt ehdotetussa mallis-
sakin tehdään.

6 Lausuntopalaute

Täydentyy myöhemmin.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Lukiolaki

20 §. Opiskelijaksi ottaminen. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 kohta, jossa
säädetäisiin yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan

opiskelija otettaisiin suorittamaan ammatillisen perustutkintokoulutuksen yhteydessä suoritettavia yhden tai useamman nuorten tai aikuisten lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja (yhdistelmäopintojen aineopiskelija). Ehdotettu säännös selkeyttäisi lainsäädäntöä erottelemalla yhdistelmäopintojen aineopiskelijan ja 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettun tavanomaisen aineopiskelijan. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijalla tarkoitettaisiin opiskelijaa, joka suorittaa lukio-opintoja lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön perustuen. Opintojen sisältö olisi sama kuin tavanomaisissa aineopinnoissa, mutta muut oikeusvaikutukset eroaisivat jossain määrin näiden kahden aineopiskelijan kategorian välillä. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijan suorituksia ei otettaisi huomioon lukiokoulutuksen valtiosuusrahoituksen myöntämisessä, eikä yhdistelmäatutkinnon aineopiskelijalta voitaisi periä opiskelijamaksuja.

Lukiolain 19 §:n 1 momentin mukaan laissa tarkoitettuun koulutukseen pyrkivällä on oikeus hakeutua haluamaansa oppilaitokseen. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ei kuitenkaan olisi samanlaista vapaata hakeutumisoikeutta kuin 20 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin opintoihin, vaan hakeutumisoikeus perustuisi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien väliseen sopimukseen. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamiseen sovellettaisiin voimassa olevan lain 21 §:ssä säädettyjä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että opintojen suorittamisesta olisi sovittu ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa, mitä koskeva säännös ehdotetaan lisättäväksi 21 §:ään. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista säädettäisiin 22 §:n uudessa 5 momentissa.

Suoritettavien opintojen määrästä sovittaisiin opiskelijan HOKS:issa. Yhdistelmäopintojen aineopiskelija voisi suorittaa vain yksittäisiä lukio-opintoja, vähimmillään yhden kurssin, tai laajimmillaan hänen tavoitteenaan voisi olla kaksoistutkinnon suorittaminen. Ehdotettu ammatillisen tutkinnon laajentaminen mahdollistaisi enintään 90 osaamispisteen laajuisten lukio-opintojen (75 opintopistettä) sisällyttämisen ammatilliseen perustutkintoon.

Vakiintuneen käytännön mukaisesti koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön perustuen opiskelijat ovat voineet suorittaa aineopintoja joko aikuisten tai nuorten oppimäärään perustuen. Tämä vakiintunut käytäntö ehdotetaan säilytettäväksi. Lukiolain 22 §:n 4 momentin mukaan alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Tätä säännöstä ei kuitenkaan sovelleta aineopiskelijaksi ottamisen edellytyksenä, eikä sitä ole tarkoitus soveltaa myöskään yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen edellytyksenä.

21 §. Opiskelijaksi ottamisen edellytykset. Voimassa olevan säännöksen mukaan lukiolain mukaiseen koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän taikka sellaisen ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden lukiokoulutusta vastaaviin opintoihin. Opiskelijaksi voidaan painavasta syystä ottaa myös henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jonka myötä voimassa oleva säännös muuttuisi pykälän 1 momentiksi. Säännöstä ei ehdoteta muutoin muutettavaksi.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen edellytyksistä. Ehdotetun säännöksen mukaan yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen edellytyksenä olisi 1 momentissa säädetyin lisäksi, että opintojen suorittamisesta sovittaisiin am-

matillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettussa opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa. Lukio-opintojen suorittaminen ammatillisen perustutkinnon yhteydessä perustuu koulutuksen järjestäjien väliseen sopimukseen, joten yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottaminen olisi mahdollista vain tämän sopimuksen puitteissa. Sopimuksella esimerkiksi määriteltäisiin tarjolla olevien lukio-opintojen laajuus tai lukiokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden määrä.

22 §. Opiskelijaksi ottamisen perusteet. Pykälässä säädetään opiskelijaksi ottamisen perusteista. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi eräitä sanamuotoja tarkentavia ja selkeyttäviä muutoksia sekä lisättäväksi säännös yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista.

Ehdotettu *1 momentti* vastaisi voimassa olevaa säännöstä. Voimassa olevan säännöksen mukaan opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Voimassa olevan *2 momentin* mukaan nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään hakijoiden aiempaa opintomenestystä ja hakutoiveita. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista ja muista lisänäyöistä. Valintaperusteista ja niiden painottamisesta opiskelijavalinnassa säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Momentin ensimmäiseen virkkeeseen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että säännös koskisi nimenomaan oppimäärän opiskelijaksi ottamisen perusteita. Muutoin ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa säännöstä. Kyseessä olisi selkeyttävä sanamuodon tarkennus, koska käytännössä 2 momentissa säädettyjä opiskelijaksi ottamisen perusteita on käytetty nimenomaan 20 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisessa opiskelijavalinnassa eli nuorille tarkoitettun lukiokoulutukseen oppimäärän opiskelijaksi ottamisessa. Lain 22 §:n 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä päättää yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin opiskelijaksi ottamisen perusteista eli aineopiskelijaksi ottamisen perusteista.

Ehdotettu *3 momentti* vastaisi voimassa olevaa säännöstä. Voimassa olevan säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista otettaessa opiskelijoita suorittamaan 6 §:ssä tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa ja siihen valmistavia opintoja, ellei 2 momentissa tarkoitettussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa toisin säädetä.

Voimassa olevan *4 momentin* mukaan koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen sekä yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Lisäksi momentissa säädetään, että alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Nykyisen sääntelyn perusteella on kuitenkin tulkinnanvaraista, tuleeko 18 vuoden ikärajaa soveltaa myös aineopiskelijaksi ottamisessa.

Aineopinnot järjestetään pääsääntöisesti aikuisten oppimäärään perustuvina opintoina, mutta käytännössä alle 18-vuotiaat suorittavat aineopintoja vain harvoin. Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä jokaisen alle 18-vuotiaan oppivelvollisen tulee osallistua oppivelvollisuuden suorittamiseksi hyväksyttävään koulutukseen, ja pelkkiä lukion aineopintoja ei katsota hyväksyttäväksi oppivelvollisuuskoulutukseksi. Sen sijaan aineopintojen suorittaminen voi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi ammatillista perustutkintoa suorittavalle alle 18-vuotiaalle opiskelijalle, joka haluaa suorittaa lukio-opintoja laajemmin kuin mitä koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö mahdollistaa. Tällöin opiskelija voi hakeutua lukiolain 20 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi aineopiskelijaksi. Tällaisessa tilanteessa ei ole perusteltua edellyttää, että aikuisten

oppimäärään perustuvien opintojen aineopiskelijaksi ottamiselle tulisi olla säännöksessä säädetty perusteltu syy.

Pykälän 4 momentin sääntelyä ehdotetaan selkeytettäväksi. Momentin ensimmäisen virkkeen mainintaa aikuisille tarkoitettua koulutuksesta tarkennettaisiin siten, että säännös koskisi nimenomaan oppimäärän opiskelijaksi ottamisen perusteita. Säännös aineopiskelijaksi ottamisen perusteista päättämisestä ehdotetaan siirrettäväksi 4 momentista uuteen 5 momenttiin. Ehdotettujen muutosten myötä olisi jatkossa yksiselitteistä, että voimassa olevan 4 momentin mukaista vaatimusta alle 18-vuotiaan opiskelijaksi ottamisen perustellusta syystä sovellettaisiin vain otettaessa opiskelijaksi suorittamaan koko oppimäärää, ei aineopintoja.

Pykälän uudessa 5 momentissa säädettäisiin aineopiskelijaksi ja yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista. Ehdotetun säännöksen mukaan koulutuksen järjestäjä päättäisi aineopiskelijaksi ja yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista. Aineopiskelijoita koskeva vastaava säännös on voimassa olevan lain 4 momentissa, josta se edellä 4 momentin perusteluiden yhteydessä todetusta syystä siirrettäisiin 5 momenttiin. Samalla maininta yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin opiskelijaksi ottamisen perusteista ehdotetaan korvattavaksi maininnalla aineopiskelijaksi ottamisen perusteista, koska aineopiskelijaa koskeva määritelmä on lain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa.

Lukiolain 19 §:n 2 momentin mukaan lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä, joten lukiolain voimassa oleva sääntely mahdollistaa myös yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisessa käytettävän valtakunnallisia hakumenettelyitä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kaksoistutkinnon opiskelijaksi ottamisessa voitaisiin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Yhdessä nämä säännökset mahdollistaisivat kaksoistutkinnon käyttämisen yhteishaun hakukohteena. Sekä lukiolain että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 5 momentissa olisi myös säännös, jonka mukaan yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista voitaisiin säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, jos opiskelija otettaisiin suorittamaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettua kaksoistutkintoa. Säännös olisi tarpeen, jos kaksoistutkintoa käytettäisiin yhteishaun hakukohteena, mutta mahdollistaisi valintaperusteista säätämisen myös jatkuvan haun yhteydessä. Asetuksen sisältöä kuvataan tarkemmin esityksen jaksossa 8.

Ehdotetun säännöksen mukaan yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista voitaisiin säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella vain silloin, jos opiskelija otetaan suorittamaan kaksoistutkintoa. Jos opiskelija otettaisiin suorittamaan vain yksittäisiä lukio-opintoja siten, että hänen tavoitteenaan ei olisi kaksoistutkinnon suorittaminen, päättäisi opiskelijaksi ottamisen perusteista koulutuksen järjestäjä, eikä niistä voitaisi säätää asetuksella.

39 §. Todistukset. Pykälän 2 momentin mukaan aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi, että vastaava todistus annettaisiin myös yhdistelmäopintojen aineopiskelijalle. Ehdotettu muutos olisi teknisluonteinen, sillä nykyisen käytännön mukaan todistus annetaan aineopiskelijaa koskevan säännöksen perusteella.

7.2 Laki ammatillisesta koulutuksesta

10 §. Tutkintojen mitoitusperusteet ja laajuus. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin ammatillisen perustutkinnon laajentamisesta. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen perustutkinnon laajuus voisi olla enintään 30 osaamispistettä 2 momentissa tarkoitettua enemmän, jos opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa olisi sovittu 13 §:n 4 momentissa tarkoitettujen laajentavien tutkinnon osien osaamisen hankkimisesta ja suorittamisesta.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan ammatillisten perustutkintojen laajuus on 180 osaamispistettä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan kuitenkin säätää ammatillisen perustutkinnon tai osaamisalan laajuudeksi yli 180 osaamispistettä, jos ammattialaa koskeva sääntely sitä edellyttää. Tällä hetkellä asetuksella ei ole säädetty 180 osaamispisteen ylittävistä tutkinnoista. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen perustutkinnon laajuus voisi siis ylittää ammatillisen perustutkinnon osaamispistemäärän enintään 30 osaamispisteellä, jolloin laajuus voisi olla enintään 210 osaamispistettä. Tämä laajennettu enimmäislaajuus olisi ehdoton. Käytännössä ammatillisen perustutkinnon laajuus on voinut jo nykyisellään ylittää 180 osaamispistettä, jos opiskelijan tutkintoon on sisällynyt sellainen valinnainen tutkinnon osa, jonka laajuus on ylittänyt valinnaiselle tutkinnon osalle tutkinnon perusteissa varatun osaamispistemäärän. Jos ammatillisen perustutkinnon nimellislaajuus ylittyisi edellä mainitusta syystä, vähentäisi tämä ehdotettua laajentavien tutkinnon osien 30 osaamispisteen kiintiötä. Laajennetun ammatillisen perustutkinnon 210 osaamispisteen määrää ei voisi ylittää myöskään valitsemalla sellaisia tutkinnon osia tai muita opintoja, joita ei ole mahdollisuutta sisällyttää 30 osaamispisteen laajentavien tutkinnon osien kiintiöön.

Ehdotetun säännöksen mukaan laajentavien tutkinnon osien osaamisen hankkimisesta ja suorittamisesta sovittaisiin opiskelijan HOKS:issa. Säännös tarkoittaisi sitä, että laajentavia tutkinnon osia ei voisi suorittaa aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kautta ilman osaamisen hankkimiseen osallistumista. Tämä olisi perusteltua, koska laajentavien tutkinnon osien suorittamisen tavoitteena olisi nimenomaan opiskelijan osaamisen laajentaminen. Jos laajentavina tutkinnon osina suoritettaisiin muita kuin ammatillisia tutkinnon osia, tunnustettaisiin nämä opinnot osaksi laajennettua ammatillista perustutkintoa soveltaen lain 47 §:n säännöksiä aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisesta, mutta tällöinkin opiskelijan tulisi osallistua osaamisen hankkimiseen.

13 §. Ammatillisten tutkintojen muodostuminen. Voimassa olevan sääntelyn mukaan ammatilliset tutkinnot muodostuvat pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista. Ammatilliseen perustutkintoon sisältyy myös yhteisiä tutkinnon osia. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin laajentavista tutkinnon osista. Ehdotetun säännöksen mukaan ammatilliseen perustutkintoon voisi sisältyä lisäksi laajentavia tutkinnon osia.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin laajentaviin tutkinnon osiin kuuluvista opinnoista. Asetuksella olisi tarkoitus säätää, että laajentavat tutkinnon osat voisivat sisältää ammatillisia tutkinnon osia, lukio-opintoja ja korkeakouluopintoja.

19 §. Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon. Pykälän viittaus lukiolakiin ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä viittaukseksi ylioppilastutkinnosta annetun lain 7 §:ään.

19 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 19 a §, joka sisältäisi kaksoistutkintoa koskevaa sääntelyä. Vakiintuneen käytännön mukaan kaksoistutkinnolla tarkoitetaan ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon samanaikaista suorittamista siten, että opintojen suorittaminen perustuu lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön, jossa ammatillisen koulutuksen järjestäjä hankkii ammatilliseen perustutkintoon sisällytettäviä lukio-opintoja lukiokoulutuksen järjestäjältä.

Ehdotetun *1 momentin* mukaan koulutuksen järjestäjä voisi tarjota mahdollisuuden kaksoistutkinnon suorittamiseen. Säännös vastaisi nykyistä käytäntöä. Koulutuksen järjestäjä päättäisi myös nykytilaa vastaavasti kaksoistutkinnon suorittamisen yhteydessä tarjottavien lukio-opintojen laajuudesta ja valinnanmahdollisuuksista. Lukio-opintojen tarjonnan tulisi kuitenkin olla siinä laajuudessa riittävää, että se mahdollistaisi opiskelijalle ylioppilastutkinnon suorittamisen.

Ehdotetussa *2 momentissa* säädettäisiin kaksoistutkinnon määritelmästä. Ehdotetun säännöksen mukaan kaksoistutkinnolla tarkoitettaisiin koulutusta, jossa opiskelijan tavoitteena olisi suorittaa ammatillinen perustutkinto (*1 kohta*) ja lukiolain 20 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja opintoja eli yhdistelmäopintojen aineopintoja, jotka sisällytettäisiin ammatilliseen perustutkintoon siten kuin opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitaisiin (*2 kohta*). Käytännössä lukio-opinnot sisällyttäisiin nykytilaa vastaavasti ammatillisen perustutkinnon yhteisiin tutkinnon osiin tai valinnaisiin tutkinnon osiin aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kautta. Lisäksi jatkossa lukio-opintoja voitaisiin sisällyttää esityksen mukaisiin laajentaviin tutkinnon osiin.

Ehdotetun säännöksen mukaan kaksoistutkinnon tunnusmerkkinä olisi myös se, että opiskelijan tavoitteena olisi ylioppilastutkinnon suorittaminen (*3 kohta*). Ehdotettu 3 kohta erottaisi kaksoistutkinnon suorittamisen siitä tilanteesta, että opiskelijan tavoitteena on sisällyttää ammatilliseen perustutkintoon joitakin lukio-opintoja, mutta tarkoituksena ei kuitenkaan ole ylioppilastutkinnon suorittaminen. Ehdotettu 2 momentin 3 kohta merkitsisi myös sitä, että kaksoistutkinnon yhteydessä opiskelijalle tulisi tarjota mahdollisuus ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Käytännössä lukiokoulutuksen järjestäjä vastaa ylioppilastutkinnon kokeisiin liittyvistä järjestelyistä, mutta kaksoistutkintoa suorittavien opiskelijoiden kohdalla koulutuksen järjestäjien tulisi yhteistyösopimuksessaan sopia myös ylioppilastutkinnon suorittamismahdollisuudesta ja siihen liittyvistä menettelyistä.

Ylioppilastutkinnosta annetun lain mukaan ammatillista perustutkintoa suorittava opiskelija voi suorittaa ylioppilastutkinnon myös ilman lukio-opintojen suorittamista. Ehdotettu kaksoistutkinnon määritelmä ei kattaisi tätä tilannetta, sillä ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan tunnusmerkkinä olisi nimenomaan myös lukio-opintojen suorittaminen.

Ehdotetun pykälän *3 momentissa* olisi informatiivinen säännös, jonka mukaan opiskelijaksi ottamisesta lukiolain 20 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin opintoihin eli yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisesta säädettäisiin lukiolaissa. Kaksoistutkinnon opiskelijaksi ottamista ja opintoja koskevaa sääntelyä olisi siis sekä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa että lukiolaissa, koska kaksoistutkinnon puitteissa suoritettaisiin molempien koulutusmuotojen opintoja.

Ehdotetun pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, että jos opiskelija on otettu suorittamaan kaksoistutkintoa, voitaisiin suoritettavista opinnoista sopia toisin henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa ilman uutta päätöstä ammatillisen perustutkinnon opiskelijaksi ottamisesta. Kun opiskelija otettaisiin suorittamaan kaksoistutkintoa, hänet käytännössä otettaisiin suorittamaan sekä ammatillista perustutkintoa että yhdistelmäopintojen aineopintoja. Lukio-

opintojen suorittamisesta sovitaan tarkemmin HOKS:issa, jota voidaan opintojen aikana päivittää koulutuksen järjestäjän ja opiskelijan välillä sopimalla. Käytännössä esiintyy usein tilanteita, että kaksoistutkintoa suorittamaan alkanut opiskelija luopuukin ylioppilastutkinnon suorittamistavoitteesta ja suorittaa sen sijaan vain yksittäisiä lukio-opintoja. Ehdotetun säännöksen perusteella tästä voitaisiin nykytilaa vastaavasti sopia HOKS:ia päivittämällä. Kaksoistutkinnon suorittamistavoitteesta luopuminen ei siis edellyttäisi eronneeksi katsomista ja uutta opiskelijavalintaa. Opiskelijalla säilyisi sekä ammatillisen perustutkinnon että yhdistelmäopintojen aineopiskelijan opiskeluoikeus, mutta lukio-opintojen suorittamissuunnitelmaa muutettaisiin HOKS:ia päivittämällä.

26 §. Opiskelijavuodet. Pykälässä säädetään järjestämisluvassa määrättävistä opiskelijavuosia koskevista asioista. Voimassa olevan pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Järjestämisluvan mukainen vähimmäismäärä vaikuttaa rahoituksen myöntämiseen, sillä rahoituslain 32 c §:n 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön suoritepäätöksellä päättämä koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää. Jatkokossa tavoitteellisia opiskelijavuosia käytettäisiin vain jatkuvan oppimisen rahoituksen perusrahoituksen myöntämisessä, joten säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi tältä osin.

Voimassa olevan pykälän toisen virkkeen mukaan järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä. Käytännössä tällaisina seikkoina on määrätty sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen enimmäisopiskelijavuosimäärästä ja vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän perusteella järjestettävän koulutuksen enimmäisopiskelijavuosimäärästä. Nämä molemmat enimmäismäärät sisältyvät järjestämisluvan mukaiseen opiskelijavuosien vähimmäismäärään, mutta rajaavat siis näiden tiettyjen koulutusmuotojen järjestämisen enimmäismäärää. Säännöksen sanamuotoa ei ehdoteta tältä osin muutettavaksi, mutta käytännössä vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän opiskelijavuosimäärää säädettäisiin jatkossa pykälän 2 momentin perusteella. Sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen osalta säännöksen soveltaminen säilyisi ennallaan, eli järjestämisluvassa voitaisiin nykytilaa vastaavasti määrätä sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärä koskisi sekä oppivelvollisuuskoulutuksen että jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluvaa koulutusta. Rajoitus olisi merkityksellinen perusrahoitusosuuden painokertoimen laskennassa. Rajoitusta koskevasta leikkurista säädettäisiin rahoituslain 32 d §:n 4 momentissa.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi *2 momentti*, jonka myötä nykyinen säännös muuttuisi pykälän 1 momentiksi. Uudessa 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että järjestämisluvassa määrättäisiin opiskelijavuosien enimmäismäärästä 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävän koulutuksen osalta. Enimmäismäärää koskeva määräys järjestämisluvissa olisi uudentyypinen ammatillisille erityisoppilaitoksille, mutta vaativan erityisen tuen rajatun tehtävän saaneiden järjestäjien osalta se käytännössä korvaisi edellä kuvatun sääntelyn tiettyä koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

Ehdotettu opiskelijavuosien enimmäismäärä toimisi rahoituksen myöntämisen rajoitteena ja määrittäisi myönnettävän perusrahoituksen enimmäistason. Esityksessä ehdotetun rahoituslain 32 d §:n 1 momentin mukaan vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden opiskelijavuosina otettaisiin huomioon enintään järjestämisluvan mukainen opiskelijavuosien enimmäismäärä. Enimmäismäärää käytettäisiin rahoituksen myöntämisen perusteena siis silloin, jos toteutunut opiskelijavuosien määrä ylittäisi järjestämisluvassa määrätyn enimmäismäärän.

Ehdotetut 26 §:n muutokset edellyttäisivät järjestämislupien tarkistamista. Lakiin ehdotettavaa järjestämislupien tarkistamista koskevaa siirtymäsäännöstä on kuvattu tarkemmin esityksen jaksossa 9.

37 §. Hakeutuminen ja hakumenettelyt. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että myös kaksoistutkinnon opiskelijaksi ottamisessa voitaisiin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä.

Voimassa olevan pykälän 2 momentissa säädetään myös jatkuvasta hausta, jossa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Kaksoistutkinnon suorittajaksi voitaisiin yhteishaun lisäksi hakeutua nykytilaa vastaavasti myös jatkuvan haun kautta. Tämä mahdollistaisi kaksoistutkinnon suorittajaksi hakeutumisen myös opintojen aikana, jos opiskelija vasta tässä vaiheessa kiinnostuu kaksoistutkinnon suorittamisesta.

50 §. Tutkinnon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen. Voimassa olevan pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti. Säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi laajennettujen tutkinnon osien käyttöönoton vuoksi. Ehdotetun säännöksen mukaan tutkinto olisi suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat ja henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitut laajentavat tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti. Jos HOKS:issa sovitaan laajentavien tutkinnon osien suorittamisesta, katsottaisiin tutkinto suoritetuksi vasta kun myös laajentavat tutkinnon osat on suoritettu. Jos opiskelija ei haluaisikaan suorittaa alun perin suunniteltuja laajentavia tutkinnon osia, tulisi HOKS:ia päivittää ja poistaa sieltä laajentavien tutkinnon osien suorittaminen. Tällöin tutkinto tulisi suoritetuksi, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

Voimassa olevan lain 57 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijalle tutkintotodistus, kun tutkinto on suoritettu 50 §:ssä säädetyllä tavalla. Jos opiskelijan tavoitteena olisi suorittaa laajentavia tutkinnon osia, annettaisiin tutkintotodistus vasta sen jälkeen, kun myös laajentavat tutkinnon osat on suoritettu.

7.3 Oppivelvollisuuslaki

16 §. Oikeus maksuttomaan koulutukseen. Pykälässä säädetään oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomuuteen oikeuttavasta ajasta. Pykälän 1 momentin mukaan oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot.

Pykälän 1 momentin kolmas virke sisältää kaksois- ja kolmoistutkinnon maksuttomuutta koskevan säännöksen. Voimassa olevassa säännöksessä säädetään, että jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon. Tässäkin tilanteessa maksuttomuus päättyy kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Säännöksen sanamuodossa puhutaan lukion oppimäärän suorittamisesta, mutta säännöskohtaisten perustelujen mukaan (HE 173/2020 vp, s. 177) säännöksen tarkoituksena on säätää myös kaksoistutkinnon maksuttomuudesta. Säännöksen tulkintaa onkin

selkeytetty opetus- ja kulttuuriministeriön nettisivuilla olevalla ohjeistuksella, jonka mukaan myös lukion oppimäärään kuuluvien opintojen suorittaminen samanaikaisesti ammatillisen perustutkinnon kanssa eli kaksoistutkinto kuuluu maksuttomuuden piiriin, koko lukion oppimäärän suorittamista ei siis edellytetä.

Kaksois- ja kolmoistutkintoa koskevan säännöksen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että siitä nykyistä selkeämmin kävisi ilmi säännöksen tarkoittavan myös kaksoistutkintoa. Kaksoistutkintoon kuuluvat lukio-opinnot sisältyvät ammatilliseen perustutkintoon, joten ne kuuluvat maksuttomuuden piiriin jo voimassa olevan 1 momentin ensimmäisen virkkeen pääsäännön mukaisesti. Säännöksen nykyinen sanamuoto kattaa myös tilanteet, joissa opiskelija suorittaa ammatillisen perustutkinnon aikana yksittäisiä ammatilliseen perustutkintoon sisällytettäviä lukio-opintoja, vaikka tavoitteena ei olisikaan kaksoistutkinnon eli myös ylioppilastutkinnon suorittaminen. Vastaavasti säännöksen sanamuoto kattaa myös ne tilanteet, joissa lukion oppimäärän suorittamisen aikana suoritetaan yksittäisiä ammatillisia opintoja.

Säännöksen sanamuodon tarkentaminen on kuitenkin tarpeen ylioppilastutkinnosta annetun lain 20 §:ssä säädetyn ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden maksuttomuuden osalta. Oikeus ylioppilastutkinnon kokeiden maksuttomuuteen voi jatkua myös ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen, jos opiskelija vielä tämän jälkeen osallistuu ylioppilastutkinnon kokeisiin. Säännöksen nykyisen sanamuodon perusteella on ollut epäselvää, koskeeko maksuttomuus myös ammatillisen perustutkinnon jälkeen suoritettavia ylioppilastutkinnon kokeita, koska maksuttomuuteen oikeuttava aika on sidottu opiskeluoikeuteen.

Ehdotetun 1 momentin kolmannen virkkeen mukaan oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyisi, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon, jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettua kaksoistutkintoa. Säännökseen ehdotetaan siis lisättäväksi maininta kaksoistutkinnosta. Ehdotetun muutoksen jälkeen olisi yksiselitteistä, että jos opiskelija suorittaa kaksoistutkintoa, maksuttomuus koskisi myös ammatillisen perustutkinnon suorittamisen jälkeen mahdollisesti suoritettavia ylioppilastutkinnon kokeita, koska ammatillisesta koulutuksesta annetun lain uuden 19 a §:n määritelmän mukaan kaksoistutkinnon suorittamiseen sisältyisi myös ylioppilastutkinnon suorittaminen. Säännös ei sanamuotonsa perusteella koskisi kuitenkaan jatkossakaan tilanteita, joissa ammatillisen perustutkinnon suorittanut henkilö osallistuu ylioppilastutkinnon kokeisiin täysin ilman lukio-opintojen suorittamista, koska kyseessä ei ole tällöin säännöksessä tarkoitettu ammatillisen koulutuksen ja lukion oppimäärän samanaikainen suorittaminen tai kaksoistutkinto. Tällaisessa tilanteessa maksuttomuus koskisi vain niitä kokeita, jotka suoritetaan maksuttomuuteen oikeuttavan ajan eli ammatillisen perustutkinnon suorittamisen aikana.

Voimassa olevan säännöksen perusteella on ollut myös epäselvää, mitä tarkoitetaan ammatillisen koulutuksen ja lukion oppimäärän samanaikaisella suorittamisella. Opiskelija voi hakeutua suorittamaan ammatillista perustutkintoa ja lukion oppimäärää itsenäisesti vapaan hakeutumisoikeuden kautta. Koska molemmat koulutusmuodot ovat oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettua koulutusta, koskee lain 16 §:n 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä todettu maksuttomuuden pääsääntö näitä molempia koulutuksia, kunnes ammatillinen tutkinto tai ylioppilastutkinto on suoritettu. Opiskelija voi suorittaa lukion koko oppimäärää myös koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön perustuvan järjestelyn kautta. Koko lukion oppimäärää ei ole mahdollista suorittaa ammatillisen perustutkinnon laajuuden puitteissa, eikä myöskään ehdotetun laajennuksen puitteissa. Tällaisessa tilanteessa opiskelija suorittaa ensin ammatillisen perustutkinnon ja sisällyttää siihen mahdollisen määrän lukio-opintoja. Tämän jälkeen opiskelija siirtyy jatkaamaan lukion oppimäärän suorittamista lukiokoulutuksen opiskelijana.

Kun ensimmäinen toisen asteen tutkinto tulee edellisessä kappaleessa kuvatussa tilanteessa suoritetuksi, joudutaan arvioimaan, onko kyseessä säännöksessä tarkoitettu ammatillisen koulutuksen ja lukion oppimäärän samanaikainen suorittaminen. Jos opiskelija on suorittanut mainittuja koulutuksia samanaikaisesti, jatkuu säännöksen sanamuodon perusteella maksuttomuus sen koulutusmuodon osalta, joka hänellä vielä on kesken. Maksuttomuus koskee tällöin myös lukion oppimäärän yhteydessä suoritettavia ylioppilastutkinnon kokeita. Pelkkä lukion oppimäärän suorittaminen ei säännöksen sanamuodon mukaisesti päättä oikeutta maksuttomaan koulutukseen.

Maksuttomuutta koskeva säännös ei kata tilanteita, joissa oppivelvollinen opiskelija on hakeutunut vapaan hakeutumisoikeuden kautta suorittamaan lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja aineopintoja. Tällöin lukio-opintojen suorittaminen ei perustu koulutuksen järjestäjien väliseen yhteistyöhön ja näitä opintoja arvioidaan maksuttomuuden kannalta itsenäisesti. Oppivelvollisuuslain mukaan pelkkien aineopintojen suorittamista ei katsota hyväksyttäväksi oppivelvollisuuden suorittamiseksi ja näin ollen lukiolain 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja aineopinnot jäävät myös maksuttomuuden ulkopuolelle. Lukiolain 34 §:n 2 momentin mukaan aineopinnoista ei voida kuitenkaan periä opiskelijamaksuja oppivelvolliselta. Maksuttomuuden ulkopuolelle jääminen merkitsee siis käytännössä sitä, että opiskelijan tulee näiden opintojen osalta itse vastata oppimateriaaleista aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 4 momentissa säädetään maksuttomuuden pidentämisen päätösmenettelystä. Voimassa olevan säännöksen mukaan maksuttomuuden pidentämisestä päättää opiskelijan hakemuksesta se koulutuksen järjestäjä, jonka opintojen aikana opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä. Maksuttomuutta näissä opinnoissa pidennetään kuitenkin ilman hakemusta, jos koulutuksen järjestäjä on tehnyt oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä tai opintojen väli-aikaista keskeyttämistä koskevan päätöksen. Parhailaan eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä (HE 54/2022 vp) ehdotetaan kyseistä säännöstä muutettavaksi siten, että maksuttomuutta pidennettäisiin aina hakemuksesta ja pidentämisestä päättäisi hakemuksesta tällöin se koulutuksen järjestäjä, jonka opiskelijana hakija on viimeksi ollut, jos hänellä ei ole voimassa olevaa opiskeluoikeutta.

Maksuttomuus päättyy pääsäännön mukaisesti ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon suorittamiseen taikka kaksois- tai kolmoistutkinnossa näiden molempien tutkintojen suorittamiseen. Lakiin ei kuitenkaan sisälly säännöstä siitä, miltä taholta maksuttomuuden pidentämistä haetaan siinä tilanteessa, että opiskelija on jo suorittanut lukion oppimäärän tai kaksoistutkintoa suorittava opiskelija ammatillisen perustutkinnon, mutta ylioppilastutkinnon suorittaminen on vielä kesken, sillä momentin ensimmäisen virkkeen mukaan maksuttomuuden pidentämisen hakeminen on sidottu voimassa olevaan opiskeluoikeuteen. Pykälän 4 momenttiin ehdotetaankin lisättäväksi säännös, jonka mukaan maksuttomuuden pidentämisestä päättäisi hakemuksesta tällöin se koulutuksen järjestäjä, jonka opiskelijana hakija on viimeksi ollut, jos hänellä ei ole voimassa olevaa opiskeluoikeutta.

7.4 Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä

9 §. Ammatillista koulutusta koskevat tiedot. Pykälän 2 momentissa säädetään opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan sisältyvien tietojen tallentamisvelvoitteesta eHOKS:iin. Voimassa olevan 2 momentin 2 kohdan mukaan koulutuksen järjestäjän on tallennettava suoritettava tutkinto tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu muu ammatillinen koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet, mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat. Jatkossa olisi tarkoitus, että opiskelijan HOKS:iin tallennettaisiin myös tieto kaksoistutkinnon

suorittamistavoitteesta sekä laajentavien tutkinnon osien sisällyttämisestä ammatilliseen perustutkintoon. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että eHOKS:in tallentamisvelvoitteen piiriin säädettäisiin myös kaksoistutkinto ja laajentavat tutkinnon osat.

7.5 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

9 §. *Ammatillisen koulutuksen määräraha.* Voimassa olevan säännöksen 1 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää ammatillisen koulutuksen järjestäjille rahoitusta ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa ja oppivelvollisuuslaissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi valtion talousarvioon otettavan määrärahan ja 9 a §:n 1 momentissa säädetyn kuntien rahoitusosuuden rajoissa (ammatillisen koulutuksen määräraha). Rahoituksena myönnetään laskennallisin perustein perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta. Lisäksi myönnetään strategiarahoitusta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *4 momentti*, jossa säädettäisiin ammatillisen koulutuksen määrärahan jakamisesta oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen (*1 kohta*) ja jatkuvan oppimisen rahoitukseen (*2 kohta*). Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen koulutuksen määrärahan jakamisesta oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kesken päätettäisiin valtion talousarviossa. Oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmistä säädettäisiin lain 10 a §:ssä.

Ehdotetun säännöksen mukaan ammatillisen koulutuksen määrärahaan sisältyvää strategiarahaa ei jaettaisi rahoitusväyliin. Rahoituslain 32 h §:n mukaan strategiarahoituksen osuus on enintään neljä prosenttia ammatillisen koulutuksen määrärahasta. Strategiarahoituksen osuudesta päätetään valtion talousarviossa ja näin olisi tarkoitus tehdä myös jatkossa.

10 a §. *Oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmät.* Ehdotetun pykälän *1 momentissa* säädettäisiin ne opiskelijaryhmät, joiden suoritteet otettaisiin huomioon oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa. Ehdotetun *1 kohdan* mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen suoritteina otettaisiin huomioon oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden suoritteet. Ehdotetun *2 kohdan* mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen suoritteina otettaisiin huomioon ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden suoritteet. Ehdotetun *3 kohdan* mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen suoritteina otettaisiin huomioon ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettujen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijat. Ehdotettujen 2 ja 3 kohtien mukaiset suoritteet otettaisiin huomioon myös niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ole oikeutettuja oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomaan koulutukseen. Ehdotettuun 1 kohtaan sisältyvä opiskelija voisi kuulua myös ehdotettujen kohtien 2 ja 3 opiskelijaryhmiin, esimerkiksi oppivelvollisen opiskelijan suorittaessa vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille tarkoitettua TUVÄ-koulutusta.

Ehdotetun pykälän *2 momentin* mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa otettaisiin huomioon muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijoiden suoritteet. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa otettaisiin siis huomioon muiden kuin oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen tutkintokoulutuksen opiskelijoiden suoritteet, lukuun ottamatta vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden suoritteita. Lisäksi jatkuvan oppimisen rahoituksessa otettaisiin huomioon ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettujen muun ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden suoritteet. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa otettaisiin huomioon myös niiden nuorempien, lähtökohtaisesti alle 21-vuotiaiden,

opiskelijoiden suoritteet, jotka eivät kuulu oppivelvollisuuslaissa tarkoitetun maksuttomuuden piiriin. Alle 21-vuotias opiskelija rajautuu maksuttomuuden ulkopuolelle, jos hän ei ole oppivelvollisuuslaissa tarkoitettu oppivelvollinen tai jos hän on jo suorittanut toisen asteen tutkinnon. Jos opiskelijan oikeus oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen päättyy kesken opintojen, siirtyisivät nämä opiskelijat maksuttomuuden päättymisajankohdasta lukien jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin.

32 a §. Rahoitusosuudet. Pykälän 1 momentissa säädetään perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen prosenttiosuuksista. Jatkossa ehdotetaan säädettäväksi erilliset prosenttiosuudet oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa. Ehdotetun säännöksen mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoituksen osuus olisi 80 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 10 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa perusrahoituksen osuus olisi 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Jatkuvan oppimisen rahoitusosuudet vastaisivat voimassa olevan sääntelyn mukaisia rahoitusosuuksia.

Voimassa olevaa säännöstä vastaavasti pykälässä säädettäisiin, että ennen edellä mainittuihin rahoitusosuuksiin jakamista ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennettäisiin se talousarviossa päätettyjen määräaikaisten lisäysten euromäärä, joka myönnetään 32 e §:ssä tarkoitettuna perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena, sekä 32 h §:ssä tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä. Nykyisin nämä euromäärät vähennetään ammatillisen koulutuksen kokonaismäärärahasta. Jatkossa talousarviossa päätettyjen määräaikaisten lisäysten euromäärä vähennettäisiin joko oppivelvollisuuskoulutuksen tai jatkuvan oppimisen rahoituksen määrärahaosuudesta sen mukaisesti, kumpaan rahoitusväylään määräaikainen lisäys on talousarviossa päätetty kohdennettavaksi. Jos määräaikainen lisäys kohdentuu kumpaankin rahoitusväylään, vähennyksen euromäärä jaettaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän arvion perusteella rahoitusväylien kesken. Strategiarahoituksen euromäärä vähennettäisiin jatkossakin ammatillisen koulutuksen kokonaismäärärahasta.

Voimassa olevan rahoituslain 10 §:n 1 momentin mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjälle myönnetään ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta 32 a §:n mukaisesta kunkin rahoitusosuuden euromäärästä se osuus, joka vastaa koulutuksen järjestäjän suoritteiden suhteellista osuutta kaikkien koulutuksen järjestäjien suoritteista. Jatkossa suoritteiden suhteellista osuutta arvioitaisiin kummankin rahoitusväylän suoritteiden osalta erikseen.

Rahoituslain 10 §:n 1 momentin mukaan perusrahoitusosuuden 32 a §:n mukaisesta euromäärästä vähennetään ensin ennen varainhoitovuoden alkua tehtävällä päätöksellä jaettava 32 e §:ssä tarkoitettujen harkinnanvaraisten korotusten euromäärä. Perusrahoituksen harkinnanvaraisina korotuksina jaettava euromäärä vähennettäisiin jatkossakin ennen perusrahoitusosuuden jakamista suoritteiden perusteella. Harkinnanvaraisten korotusten euromäärä vähennettäisiin siitä rahoitusväylästä, jonka mukaiseen toimintaan harkinnanvarainen korotus on tarkoitus myöntää. Jos harkinnanvarainen korotus kohdistuisi kumpaankin rahoitusväylään, vähennyksen euromäärä jaettaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän arvion perusteella rahoitusväylien kesken.

Rahoituslain 10 §:n 3 momentin mukaan perusrahoituksen 32 a §:n mukaisesta euromäärästä voidaan jättää osa jaettavaksi varainhoitovuoden aikana 32 c §:ssä tarkoitettuihin tavoitteellisiin opiskelijavuosiin, 32 e §:ssä tarkoitettuihin perusrahoituksen harkinnanvaraisiin korotuksiin ja mahdollisiin oikaisuihin ja korjauksiin. Jatkossa kummastakin rahoitusväylästä voitaisiin jättää osa jaettavaksi edellä mainittuihin tarkoituksiin, tavoitteellisiin opiskelijavuosiin kuitenkin vain jatkuvan oppimisen rahoituksessa. Asiaa on kuvattu tarkemmin esityksen jaksossa 4.2.2.3.

32 c §. *Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen jatkuvan oppimisen rahoituksessa.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään ammatillisen koulutuksen rahoituksen tavoitteellisista opiskelijavuosista ja niihin sisältyvistä työvoimakoulutuksen opiskelijavuosista päättämisestä. Jatkossa rahoitus myönnettäisiin tavoitteellisten opiskelijavuosien perusteella jatkuvan oppimisen rahoituksessa, mutta ei oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa. Säännöksen *otsikkoa* ja *1 momentin* ensimmäisen virkkeen sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi tätä vastaavasti, jotta säännöstä sovellettaisiin jatkossa vain jatkuvan oppimisen rahoitukseen. Työvoimakoulutuksen tavoitteellisia opiskelijavuosia rahoitettaisiin vain jatkuvan oppimisen rahoituksen puitteissa.

Voimassa olevan pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää. Jatkossa järjestämisluvissa olisi tarkoitus määrätä vain jatkuvan oppimisen rahoituksen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä, joten käytännössä momentin toista virkettä sovellettaisiin jatkossa vain jatkuvan oppimisen rahoitukseen.

Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan ministeriö voi lisätä koulutuksen järjestäjän tavoitteellista opiskelijavuosien määrää tai työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen tavoitteellista opiskelijavuosien määrää varainhoitovuoden aikana. Pykälän 3 momentin mukaan ministeriö voi suorite- tai lisäsuoritepäätösten yhteydessä päättää myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista tavoitteellisista opiskelijavuosien määristä. Pykälän 4 momentissa säädetään koulutuksen järjestäjän sekä työ- ja elinkeinoministeriön kuulemisesta ennen tavoitteellisista opiskelijavuosista päättämistä. Jatkossa tavoitteellisista opiskelijavuosista päättämistä koskevia 2—4 momentin säännöksiä ja periaatteita sovellettaisiin käytännössä vain jatkuvan oppimisen rahoituksessa.

32 d §. *Perusrahoitus.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään ammatillisen koulutuksen perusrahoituksesta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon ammatillisen koulutuksen määrärahan jakautuminen oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen ja jatkuvan oppimisen rahoitukseen.

Ehdotetun *1 momentin* mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoitus määräytyisi varainhoitovuotta edeltävän vuoden toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella, mikä merkitsisi muutosta nykytilaan verrattuna. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa perusrahoitus puolestaan määräytyisi nykytilaa vastaavasti 32 c §:ssä tarkoitettujen tavoitteellisten opiskelijavuosimäärän perusteella.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden opiskelijavuosina otettaisiin huomioon enintään järjestämisluvan mukainen opiskelijavuosien enimmäismäärä. Järjestämisluvan mukaisena enimmäismääränä tarkasteltaisiin kyseisen varainhoitovuoden järjestämisluvan mukaista enimmäismäärää, vaikka toteumaa tarkasteltaisiinkin varainhoitovuotta edeltäneeltä vuodelta. Näin ollen esimerkiksi varainhoitovuoden 2024 rahoitusta myönnettäessä tarkasteltaisiin toteutuneita opiskelijavuosia varainhoitovuodelta 2022, mutta rahoitusta myönnettäisiin kuitenkin enintään vuoden 2024 alussa voimaan tulevan tarkistetun järjestämisluvan opiskelijavuosien enimmäismäärän mukaisesti.

Nykytilaa vastaavasti rahoituksen perusteena käytettäviä opiskelijavuosimääriä painotettaisiin varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustavalla painokertoimella. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa painokertoimella painotettaisiin varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneita opiskelijavuosia ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa puolestaan nykytilaa vastaavasti suoritepäätöksellä päätettäviä

tavoitteellisia opiskelijavuosia. Jatkossa painokerroin määriteltäisiin erikseen oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa siten kuin pykälän 2 ja 3 momenteissa säädettäisiin. Molemmissa tapauksissa painokerroin määriteltäisiin varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella. Painokertoimen laskennassa otettaisiin säännöksen sanamuodon mukaisesti huomioon toteutuneet opiskelijavuodet. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin kuitenkin tilanteista, jolloin kaikkia toteutuneita opiskelijavuosia ei otettaisi huomioon painokertoimen laskennassa.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin oppivelvollisuuskoulutuksen perusrahoituksen painotusperusteista. Ehdotetun 2 momentin 1 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämiskustannusten perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisia painotusperusteita siltä osin kuin voimassa olevassa säännöksessä mainittuja koulutusmuotoja rahoitettaisiin oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen puitteissa. Painotusperusteista poistettaisiin kuitenkin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettujen opiskelijavalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen.

Ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin oppisopimuskoulutuksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 2 kohdan sääntelyä. Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna painotusperusteena ei käytettäisi tutkintotyyppiä, koska oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kohderyhmän opiskelijat suorittavat valtaosin ammatillista perustutkintoa eikä tutkintotyyppien erottelu ole rahoituksen myöntämisen kannalta tarkoituksenmukaista.

Ehdotetun 2 momentin 3 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 3 kohdan sääntelyä.

Ehdotetun 2 momentin 4 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 4 kohdan sääntelyä.

Ehdotetun 2 momentin 5 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin vankilaopetuksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 7 kohdan sääntelyä.

Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna painotusperusteena ei enää käytettäisi koulutuksen järjestämistä oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle, koska tämä painotusperuste ei oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa ole tarpeellinen. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kohderyhmän opiskelijoille ei käytännössä järjestettäisi henkilöstökoulutusta eikä merkittävässä määrin myöskään työvoimakoulutusta, joten myöskään näitä painotusperusteita ei käytettäisi oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin jatkuvan oppimisen perusrahoituksen painotusperusteista. Ehdotetun 1 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetun muun ammatillisen koulutuksen järjestämiskustannusten perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisia painotusperusteita siltä osin kuin voi-

massa olevassa säännöksessä mainittuja koulutusmuotoja rahoitettaisiin jatkuvan oppimisen rahoituksen puitteissa. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan kuitenkin tarkennettavaksi siten, että muun ammatillisen koulutuksen osalta viitattaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ään. Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitusta vastaavasti painotusperusteista poistettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettujen opiskelijavalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen.

Ehdotetun 3 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin tutkintotyyppien ja oppisopimuskoulutuksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 2 kohdan sääntelyä.

Ehdotetun 3 momentin 3 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 3 kohdan painotusperusteita siltä osin kuin voimassa olevassa säännöksessä mainittuja koulutusmuotoja ja erityisen tuen muotoja rahoitettaisiin jatkuvan oppimisen rahoituksen puitteissa. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ja vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille tarkoitettua koulutusta rahoitettaisiin jatkossa oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen puitteissa.

Ehdotetun 3 momentin 4 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 4 kohdan sääntelyä.

Ehdotetun 3 momentin 5 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 5 kohdan sääntelyä.

Ehdotetun 3 momentin 6 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun työvoimakoulutuksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 6 kohdan sääntelyä.

Ehdotetun 3 momentin 7 kohdan mukaan opiskelijavuosia painotettaisiin vankilaopetuksen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 d §:n 2 momentin 7 kohdan sääntelyä.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin leikkurista, jolla otettaisiin huomioon järjestämisluvasta tai suoritepäätökseen mahdollisesti sisältyvät rajoitteet tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista enimmäismääristä. Ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin, että jos koulutuksen järjestäjän toteutuneet opiskelijavuodet kyseisenä varainhoitovuonna ylittäisivät järjestämisluvassa määrätyn tai tavoitteellisten opiskelijavuosien osalta päätetyn tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevan opiskelijavuosien enimmäismäärän, näitä opiskelijavuosia ei otettaisi ylitystä vastaavalta osuudelta huomioon 2 ja 3 momentissa tarkoitetun painotetun suoritemäärän laskennassa. Säännös olisi uusi, sillä aiemmin ylitystä ei ole otettu huomioon perusrahoituksen painokertoimen laskennassa. Ehdotettu säännös tarkoittaisi sitä, että jos koulutuksen järjestäjä järjestäisi esimerkiksi sisäoppilaitosmuotoista koulutusta enemmän kuin järjestämisluvassa määrätyn määrän, korotettaisiin sisäoppilaitosmuotoisen majoituksen kertoimella kuitenkin enintään järjestämisluvasta opiskelevien opiskelijavuosien määrää. Jos sisäoppilaitosmuotoisen majoituksen opiskelijavuosina olisi sekä oppivelvollisuuskoulutuksen että jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluvia opiskelijavuosia, vähennys tehtäisiin näiden kohderyhmien suhteessa.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin, että kyseistä momenttia ei sovellettaisi, jos koulutuksen järjestäjä järjestää ainoastaan vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille tarkoitettua koulutusta. Tämä tarkoittaisi sitä, että mahdollisesta ylityksestä huolimatta kaikki toteutuneet opiskelijavuodet otettaisiin huomioon ammatillisten erityisoppilaitosten painokertoimen laskennassa. Tämä olisi perusteltua, koska ylityksen aiheuttavia opiskelijavuosia olisi vaikea yksilöidä ja toisaalta painokertoimen tarkoituksena on kuvata koulutuksen järjestäjän kustannusprofiilia, jota mahdollisen ylityksen ei arvioida merkittävästi vääristävän.

Ehdotettua 4 momentin säännöstä sen sijaan sovellettaisiin vaativan erityisen tuen rajatun järjestämistehtävän saaneisiin koulutuksen järjestäjiin. Näiden osalta vähennys tehtäisiin siten, että painotettujen vaativan erityisen tuen opiskelijavuosien määrää vähennettäisiin samassa suhteessa kuin painottamattomat opiskelijavuodet ylittäisivät järjestämisluvan mukaisen opiskelijavuosien enimmäismäärän.

Ehdotettu 5 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia. Säännöksen mukaan opiskelijavuosi luettaisiin sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitettua henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitettua koulutuksessa.

Ehdotetun 6 momentin mukaan painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 ja 3 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista annettaisiin tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Ehdotettu säännös vastaisi muutoin voimassa olevan pykälän 4 momentin mukaista asetuksenantovaltuutta, mutta pykälään ehdotettujen muiden muutosten vuoksi säännöksessä viitattaisiin jatkossa myös 3 momenttiin.

32 f §. Suoritusrahoitus. Voimassa olevassa pykälässä säädetään ammatillisen koulutuksen suoritusrahoituksesta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä otettaisiin huomioon ammatillisen koulutuksen määrärahan jakautuminen oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen ja jatkuvan oppimisen rahoitukseen.

Ehdotetun 1 momentin mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa suoritusrahoitus määräytyisi varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkintojen perusteella. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa suoritusrahoitus määräytyisi varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella. Nykytilaan verrattuna oppivelvollisuuskoulutuksen suoritusrahoituksen perusteena ei käytettäisi tutkinnon osien osaamispisteitä, vaan suoritusrahoitus myönnettäisiin ainoastaan suoritettujen tutkintojen perusteella. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa suoritusrahoitus määräytyisi nykytilaa vastaavasti varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen perusteella.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin oppivelvollisuuskoulutuksen suoritusrahoituksen painotusperusteista. Ehdotetun 1 kohdan mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa tutkintoja painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannusten perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 3 momentin 1 kohdan säännöstä tutkintojen painotusperusteista.

Ehdotetun 2 momentin 2 kohdan mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa tutkintoja painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitettua erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitettua vaativan erityisen tuen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 3 momentin 3 kohdan säännöstä tutkintojen painotusperusteista.

Voimassa olevaan sääntelyyn verrattuna oppivelvollisuuskoulutuksen suoritusrahoituksen painotusperusteena ei käytettäisi tutkintotyyppiä, koska oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kohderyhmän opiskelijat suorittavat valtaosin ammatillista perustutkintoa eikä tutkintotyyppien erottelu ole rahoituksen myöntämisen kannalta tarkoituksenmukaista. Voimassa olevan säännöksen mukaan tutkintoja painotetaan myös tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeisen koulutuksen perusteella. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti tutkintoja on painotettu sen perusteella, onko henkilö suorittanut jo aiemmin perusasteen jälkeisen ammatillisen tutkinnon. Tämä painotusperuste ei kuitenkaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa olisi enää tarpeellinen, koska kyseisen rahoituksen piirissä olevat opiskelijat suorittavat aina ensimmäistä ammatillista tutkintoaan.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin jatkuvan oppimisen suoritusrahoituksen painotusperusteista tutkinnon osien osaamispisteiden osalta. Ehdotetun 1 kohdan mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osien osaamispisteitä painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannusten perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 2 momentin 1 kohdan säännöstä tutkinnon osien osaamispisteiden painotusperusteista.

Ehdotetun 3 momentin 2 kohdan mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osien osaamispisteitä painotettaisiin tutkintotyyppien perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 2 momentin 2 kohdan säännöstä tutkinnon osien osaamispisteiden painotusperusteista.

Ehdotetun 3 momentin 3 kohdan mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osien osaamispisteitä painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 2 momentin 3 kohdan säännöstä tutkinnon osien osaamispisteiden painotusperusteista siltä osin kuin voimassa olevassa säännöksessä mainittuja erityisen tuen muotoja rahoitettaisiin jatkuvan oppimisen rahoituksen puitteissa.

Ehdotetussa 4 momentissa säädettäisiin jatkuvan oppimisen suoritusrahoituksen painotusperusteista tutkintojen osalta. Ehdotetun 1 kohdan mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkintoja painotettaisiin tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannusten perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 3 momentin 1 kohdan säännöstä tutkintojen painotusperusteista.

Ehdotetun 4 momentin 2 kohdan mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkintoja painotettaisiin tutkintotyyppien perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 3 momentin 2 kohdan säännöstä tutkinnon osien osaamispisteiden painotusperusteista.

Ehdotetun 4 momentin 3 kohdan mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkintoja painotettaisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 3 momentin 3 kohdan säännöstä tutkintojen painotusperusteista siltä osin kuin voimassa olevassa säännöksessä mainittuja erityisen tuen muotoja rahoitettaisiin jatkuvan oppimisen rahoituksen puitteissa.

Ehdotetun 4 momentin 4 kohdan mukaan jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkintoja painotettaisiin tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeisen koulutuksen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan 32 f §:n 3 momentin 4 kohdan säännöstä tutkintojen painotusperusteista.

Ehdotetussa 5 momentissa säädettäisiin siitä, minkä koulutuksen järjestäjän suoritteeksi tutkinto luetaan. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan säännöksen 4 momentin säännöstä.

Ehdotetussa *6 momentissa* säädettäisiin siitä, missä tilanteessa tutkinnon osaa ei oteta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, jos se on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan säännöksen 5 momentin säännöstä.

Ehdotetussa *7 momentissa* säädettäisiin suoritusrahoituksen leikkureista. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan säännöksen 6 momentissa säädettyä, mutta jatkossa säännöstä sovellettaisiin vain jatkuvan oppimisen rahoituksessa.

Ehdotetun *8 momentin* mukaan painotetun suoritemäärän laskennasta, 2—4 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista sekä 7 momentissa tarkoitettujen rajoitusten laskentaperusteista annettaisiin tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Ehdotettu säännös vastaisi muutoin voimassa olevan pykälän 7 momentin mukaista asetuksenantovaltuutta, mutta pykälään ehdotettujen muiden muutosten vuoksi tarkistettaisiin asetuksen momentti viittauksia.

32 g §. Vaikuttavuusrahoitus. Pykälässä säädetään ammatillisen koulutuksen vaikuttavuusrahoituksesta. Voimassa olevan pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaan vaikuttavuusrahoitus määräytyy tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella. Vaikuttavuusrahoituksen määräytymisperusteita ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa vaikuttavuusrahoitus määräytyisi oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa tutkinnon suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa puolestaan tutkinnon osia suorittaneiden työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen perusteella.

Pykälän *2 momentissa* oleva viittaus lain 32 f §:n 4 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi mainitun pykälän 5 momenttiin, jossa jatkossa säädettäisiin tutkinnon ja tutkinnon osan lukemisesta koulutuksen järjestäjän suoritteeksi.

32 j §. Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely. Pykälässä säädetään rahoituksen määräytymisestä silloin, kun uusi koulutuksen järjestäjä aloittaa toimintansa, eikä rahoituksen myöntämisen perusteena käytettäviä aiempien vuosien toteutuneita suoritteita ole olemassa. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin suoritteiden huomioimisesta tilanteessa, jossa uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi. Voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus määräytyisi uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi, että myös oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoitus määräytyisi vastaavalla perusteella. Aiemmin säännös ei ole koskenut perusrahoituksen määräytymistä, koska perusrahoituksen määräytymisperusteena on käytetty tavoitteellisia opiskelijavuosia.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin muun kuin 1 momentissa tarkoitettujen uuden koulutuksen järjestäjän oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen myöntämisestä. Ehdotetun säännöksen mukaan muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnettäisiin oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitusta perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena, kunnes rahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voitaisiin käyttää. Rahoitus myönnettäisiin siis opetus- ja kulttuuriministeriön harkinnan perusteella yhtenä kokonaisuutena ottaen huomioon koulutuksen järjestäjän arvioitu oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen piiriin kuuluvan koulutuksen volyyymi sekä järjestettävän koulutuksen kustannusrakenne. Opiskelijamäärää ja koulutuksen kustannusrakennetta arvioitaisiin järjestämislupahakemuksessa esitetyn tutkinto- ja koulutuskohtaista opiskelijavuosimäärää koskevan suunnitelman perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rahoituksen määräytymisestä muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle jatkuvan oppimisen rahoituksessa. Säännös vastaisi voimassa olevan pykälän 2 momentin säännöstä. Säännöstä ei olisi mahdollista soveltaa oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen myöntämisessä, koska oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa myös perusrahoitus perustuisi toteutuneisiin opiskelijavuosiin.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia.

49 §. Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden vahvistaminen. Pykälän 2 momentissa säädetään suoritteista, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittaisella suoritepäätöksellä. Vahvistettaviksi suoritteiksi ehdotetaan lisättäväksi oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen perusrahoituksen perusteena käytettävät suoritteet eli varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneiden opiskelijavuosien määrä. Lisäksi säännökseen tehtäisiin teknisuonteinen muutos lisäämällä viittaus 32 d §:n 3 momenttiin.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

8.1 Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta

Esityksessä ehdotetun ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 13 §:n 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin laajentaviin tutkinnon osiin kuuluvista opinnoista. Valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus säätää, että laajentavat tutkinnon osat voisivat sisältää ammatillisia tutkinnon osia, lukio-opintoja ja korkeakouluopintoja.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:n mukaan koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista, tunnustamista, hankkimista, kehittymistä ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot siten kuin jäljempänä 46—49 §:ssä ja 67 §:n 2 momentissa säädetään. Suunnitelmaan merkittävistä tiedoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:ssä säädetään tiedoista, jotka koulutuksen järjestäjän ainakin tulee merkitä opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan. Asetuksella säädettäväksi merkittäviksi tiedoiksi olisi tarkoitus lisätä kaksiosituttuun suorittamistavoite sekä tutkintoon mahdollisesti sisältyvät laajentavat tutkinnon osat. Lisäksi olisi tarkoitus säätää, että laajentavat tutkinnon osat voitaisiin oppisopimuskoulutusta lukuun ottamatta merkitä henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan myös suunnitelmaa päivitettäessä eikä niiden tarvitsi olla tiedossa vielä HOKS:in ensikertaisen hyväksymisen yhteydessä.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 60 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 57—59 §:ssä tarkoitettujen todistusten sisällöstä ja todistusten liitteistä. Asetuksen 14 §:n 1 momentin mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:n 1 momentissa tarkoitettu tutkintotodistus ja todistus suoritetuista tutkinnon osista sisältävät suoritettujen tutkinnon osien sekä niiden osaamispisteet ja arvosanat sekä tutkinnon osien ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanojen painotetun keskiarvon. Voimassa olevan säännöksen mukaan tutkintotodistus sisältäisi siis myös suoritettujen laajentavien tutkinnon osien sekä niiden osaamispisteet. Asetusta olisi kuitenkin perusteltua muuttaa siten, että laajentavia tutkinnon osia ei otettaisiin mukaan arvosanojen painotettua keskiarvoa laskettaessa. Kyseessä on yksilöllinen mahdollisuus, jonka vaikutus voi olla keskiarvoa korottava tai alentava, joten olisi perusteltua, että keskiarvo laskettaisiin kaikissa tilanteissa tutkinnon nimellislajajuuteen kuuluvien arvosanojen perusteella. Tämä tekisi todistukset vertailukelpoisemmiksi korkeakoulujen todistusvalinnoissa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 123 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia siitä, että tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja annettavasta koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta on tietoa yleisesti saatavilla. Tiedotettavista asioista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäväksi tiedotettaviksi asioiksi olisi tarkoitus lisätä myös kaksoistutkinnon suoritusmahdollisuuksista tiedottaminen.

8.2 Opiskelijavalintaa koskevat asetukset

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 §:n 2 momentissa säädettyjen valtakunnallisten hakumenettelyiden soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että valtakunnallisia hakumenettelyitä voitaisiin jatkossa käyttää myös kaksoistutkinnon opiskelijaksi ottamisessa. Voimassa olevan lukiolain 19 §:n 2 momentin mukaan lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä, joten lukiolain voimassa oleva sääntely mahdollistaa valtakunnallisten hakumenettelyiden käyttämisen myös yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisessa. Sekä lukiolaissa että ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuja valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään yhteishakuasetuksella. Asetuksen soveltamisalaa olisi tarkoitus laajentaa siten, että asetusta sovellettaisiin myös kaksoistutkinnon opiskelijaksi ottamisessa.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 39 §:n 2 momentin mukaan lain 37 §:n 2 momentissa tarkoitettussa valtakunnallisessa hakumenettelyssä käytettävistä valintaperusteista ja pääsy- ja soveltuvuuskokeista voidaan säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Ammatillisen koulutuksen valintaperusteasetusta olisi tarkoitus muuttaa lisäämällä sinne kaksoistutkinto hakukohteeksi.

Kaksoistutkinnon opiskelijaksi ottamisen yhteydessä tutkittaisiin samanaikaisesti sekä ammatillisen perustutkinnon opiskelijaksi että yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteiden täyttyminen. Ammatillisen perustutkinnon opiskelijaksi ottamisen osalta olisi tarkoitus käyttää asetuksella säädettyjä ammatillisen perustutkinnon valintaperusteita, eikä kaksoistutkinnon osalta olisi tarkoitus säätää ammatillisen perustutkinnon osalta erillisiä valintaperusteita.

Lukiolain 22 §:n uuteen 5 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista voitaisiin säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, jos opiskelija otetaan suorittamaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettua kaksoistutkintoa. Säännös mahdollistaisi siis valintaperusteista säätämisen, joita käytettäisiin kaksoistutkinnon opiskelijavalinnan yhteydessä. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi voimassa olevan lukiokoulutuksen valintaperusteasetuksen 5 §:n säännöstä vastaavasti koulutuksen järjestäjän mahdollisuudesta asettaa alimman hyväksytyyn keskiarvon raja, jolla arvioitaisiin hakijan lukiokoulutuksen suorittamiseen tarvittavat riittävät edellytykset. Asetuksen antovaltuuden perusteella olisi mahdollista säätää myös muista yhteisistä valintaperusteista. Asetuksella säädettäviä valintaperusteita voitaisiin käyttää sekä yhteishaussa että jatkuvassa haussa.

8.3 Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista

Esityksen mukaisen rahoituslain 32 d §:n 6 momentin mukaan perusrahoituksen painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 ja 3 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista annettaisiin tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Lain 32 f §:n 8 momentin mukaan suoritusrahoituksen painotetun suoritemäärän laskennasta ja 2—4 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista annettaisiin tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuurimi-

nisteriön asetuksella. Edellä mainituista seikoista säädetään laskentaperusteasetuksella. Oppivelvollisuuskoulutuksen perusrahoitusosuuden kasvamisen johdosta laskentaperusteasetuksella säädettyjä TUVA- ja TELMA-koulutuksen painokertoimia sekä oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen majoituskertoimia tulisi tarkentaa. Vaativan erityisen tuen painokertoimia tulisi tarkistaa sen vuoksi, että tutkinnon osien käyttämisestä luovuttaisiin suoritusrahoituksen myöntämisperusteena. Lisäksi asetuksesta poistettaisiin säännökset siltä osin, kun painotusperusteita ei enää käytettäisi. Esimerkiksi oppimisvalmiuksia tukevien opintojen painokerroin sekä oppivelvollisuuden korotuserroin tulisi poistaa asetuksesta.

Rahoituslain 32 g §:n 3 momentin mukaan vaikuttavuusrahoituksen perusteiden määräytymisestä ja laskennasta sekä opiskelija- ja työelämäpalautteen keräämisestä annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Esityksen mukaan oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa otettaisiin jatkossa huomioon ainoastaan tutkinnon suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa puolestaan tutkinnon osia suorittaneiden. Vaikuttavuusrahoituksen osalta rahoituslaissa ei säädetä, minkä vuosien suoritteet vaikuttavat rahoituksen myöntämiseen. Nykytilaa vastaavasti suoritteiden huomiointijankohdista olisi tarkoitus jatkossakin säätää laskentaperusteasetuksella.

Työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen tarkastelua olisi tarkoitus yksinkertaistaa poistamalla jatkossa tarpeettomia tai vähämerkityksisiä painotusperusteita. Oppivelvollisuuskoulutuksen vaikuttavuusrahoituksesta olisi tarkoitus poistaa kerroin, jolla on painotettu ennen koulutusta ei-työllisinä olleiden työllistymistä ja jatko-opiskelua suhteessa ennen koulutusta työllisinä olleisiin. Lisäksi sekä oppivelvollisuuskoulutuksen että jatkuvan oppimisen vaikuttavuusrahoituksesta olisi tarkoitus poistaa kerroin, jolla on painotettu koko tutkinnon suorittaneiden työllistymistä ja jatko-opiskelua suhteessa pelkän tutkinnon osan tai osia suorittaneiden työllistymiseen.

Asetuksella säädettäisiin myös tarvittavista suoritteiden huomiointiin liittyvistä siirtymäajoista. Laskentaperusteasetuksen 13 §:n 1 momentin mukaan työllistyneellä tai jatko-opintoihin siirtyneellä tarkoitetaan henkilöä, joka on suorittanut tutkinnon tai tutkinnon osan sen kalenterivuoden aikana, joka päättyy kolme vuotta ennen varainhoitovuoden alkamista, ja on työllinen tai suorittaa opintoja korkeakoulussa sen kalenterivuoden lopussa, joka päättyy kaksi vuotta ennen varainhoitovuoden alkamista. Työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen arvioinnissa käytetään siis esimerkiksi varainhoitovuoden 2024 rahoituksen myöntämisessä kalenterivuoden 2020 lopun tilannetta. Tältä osin siirtymäaika oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden suoritteiden simuloinnin osalta tulisi ulottua varainhoitovuosille 2024—2028, koska vasta varainhoitovuoden 2029 rahoituksen myöntämisessä käytettäisiin vuoden 2025 lopun tilannetta.

Opiskelija- ja työelämäpalautteen osalta rahoituslaissa ei säädetä palautteiden antajina tai kohteina olevien opiskelijoiden tarkemmasta kohderyhmästä. Nykytilaa vastaavasti näistä kohderyhmistä olisi tarkoitus jatkossakin säätää laskentaperusteasetuksella. Voimassa olevan laskentaperusteasetuksen 15 §:n mukaan opiskelijapalautetta kerätään ammatillisen tutkintokoulutuksen aloittaneilta opiskelijoilta (aloituskysely) ja ammatillisen tutkinnon taikka tutkinnon osan tai osia suorittaneilta opiskelijoilta (päättökysely). Jatkossa päättökyselyssä olisi tarkoitus noudattaa myös sitä periaatetta, että oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa opiskelijapalautetta kerättäisiin tutkinnon suorittaneilta ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osan suorittaneilta.

Laskentaperusteasetuksen mukaan opiskelija- ja työelämäpalautetta kerätään ajanjaksolta 1.7.—30.6. siten, että esimerkiksi varainhoitovuoden 2024 vaikuttavuusrahoitus myönnetään ajan-

jaksolta 1.7.2022—30.6.2023 kerättyjen palautteiden perusteella. Tarkoituksena on, että siirtymäajalla palautteen kuulumisen oppivelvollisuuskoulutuksen tai jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin ratkaistaisiin sen perusteella, minkä ikäinen opiskelija on palautejakson päättyessä. Näin ollen esimerkiksi varainhoitovuoden 2024 rahoituksen perusteena on tarkoitus käyttää niiden opiskelijoiden palautetta, jotka 30.6.2023 ovat olleet enintään 20-vuotiaita. Opiskelija- ja työelämäpalautteen osalta siirtymäaika oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden suoritteiden simuloinnin osalta ulottuisi varainhoitovuosille 2024—2026. Varainhoitovuoden 2027 rahoituksessa käytettäisiin palautetta jaksolta 1.7.2025—30.6.2026, jolloin simuloinnin sijasta voitaisiin käyttää kaikilta osin oikeita tietoja.

9 Voimaantulo

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.1.2024. Kahta erillistä rahoitusväylää sovellettaisiin ensimmäisen kerran myönnetessä ammatillisen koulutuksen rahoitusta varainhoitovuodelle 2024.

Rahoituksen myöntämisen perusteena käytettäisiin oppivelvollisuuskoulutuksen perus- ja suoritusrahoituksen sekä jatkuvan oppimisen suoritusrahoituksen osalta varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneita suoritteita. Lisäksi kyseisen vuoden toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella laskettaisiin rahoituslain 32 d §:n 2 ja 3 momentin mukainen perusrahoituksen painokerroin. Esimerkiksi varainhoitovuoden 2024 rahoituksen myöntämisen perusteena käytettäisiin varainhoitovuoden 2022 toteutuneita suoritteita.

Ensimmäinen laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuulunut ikäluokka täyttää 20 vuotta kalenterivuoden 2025 aikana, joten oppivelvollisuuden laajentamisen ja siihen liittyvän maksuttomuuden volyymin voidaan arvioida olevan täysimääräinen vuodesta 2025 lukien, vaikka yksittäisten opiskelijoiden maksuttomuuteen oikeuttavaa aikaa voidaankin pidentää vielä 20 ikävuoden täyttämisen jälkeen. Oppivelvollisuuden laajentamisen asteittainen voimaantulo merkitsee sitä, että varainhoituvuosien 2022—2024 toteutuneita suoritteita ei vielä sellaisenaan voida käyttää tulevien varainhoituvuosien rahoituksen perusteena, koska ne eivät kuvaa tulevien vuosien maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden määrää. Rahoituslakiin ehdotetaan siirtymäsäännöksiä oppivelvollisuuslain mukaiseen maksuttomuuteen oikeutettujen opiskelijoiden suoritteiden huomioimiseksi vuosilta 2022—2024 eli varainhoituvuosien 2024—2026 rahoituksen myöntämisessä. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan varainhoituvuosien 2024—2026 oppivelvollisuuskoulutuksen perus- ja suoritusrahoituksen myöntämisen perusteena käytettäisiin oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden sijasta niiden opiskelijoiden suoritteita, jotka varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden lopussa ovat olleet enintään 20-vuotiaita ja eivät ole aiemmin suorittaneet ammatillista tutkintoa tai ylioppilastutkintoa. Ehdotetulla siirtymäsäännöksellä pyrittäisiin simuloimaan maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden määrää.

TUVA-koulutuksen ja vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden suoritteet olisivat pääosin saatavilla heti uudistuksen voimaantulosta lähtien. Lakiehdotukseen sisältyisi kuitenkin siirtymäsäännös ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden osalta. Ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta järjestetään 31.7.2022 asti, jonka jälkeen kyseinen koulutus yhdistyy tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan varainhoitovuoden 2024 oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen myöntämisessä otettaisiin huomioon myös ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden toteutuneet suoritteet. Näiden suoritteiden huomioimiseen sovellettaisiin, mitä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta säädetään.

Vastaavasti ehdotetaan, että varainhoitovuosien 2024—2026 jatkuvan oppimisen 32 d §:n 3 momentissa tarkoitetun perusrahoituksen painottamisen ja suoritusrahoituksen myöntämisen perusteena käytettäisiin muiden kuin edellä kuvattuun oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen simuloituun kohderyhmään kuuluvien ja TUVA-koulutuksen ja vaativan erityisen tuen opiskelijoiden toteutuneita suoritteita. Jatkuvan oppimisen perusrahoituksen myöntämisen perusteena, painokerrointa lukuun ottamatta, käytettäisiin suoritepääöksellä päätettäviä tavoitteellisia opiskelijavuosia, joten siirtymäsäännös tältä osin ei olisi tarpeellinen.

Vaikuttavuusrahoituksen osalta rahoituslaissa ei säädetä, minkä vuosien suoritteet vaikuttavat rahoituksen myöntämiseen, vaan suoritteiden huomiointiajankohdista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Vaikuttavuusrahoituksen osalta tarvittavat siirtymäsäännökset olisivat tarkoitus huomioida ehdotukseen liittyvässä laskentaperusteasetuksen muutoksessa.

Lakien lukiolain muuttamisesta, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja oppivelvollisuuslain muuttamisesta ehdotetaan tulevan voimaan 1.8.2024. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaa, kaksoistutkintoa ja ammatillisen perustutkinnon laajentamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös ennen tätä ajankohtaa opintonsa aloittaneisiin opiskelijoihin.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 §:n muutoksen ehdotetaan kuitenkin tulevan voimaan jo 1.1.2024 eli samanaikaisesti rahoituslain muutosten kanssa. Mainittu pykälä liittyy ammatillisen koulutuksen järjestämislupien muuttamiseen yhteensopivaksi rahoitusjärjestelmään ehdotettujen muutosten kanssa.

Lakiehdotukseen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ehdotetaan myös siirtymäsäännöksiä järjestämislupien tarkistamista koskevasta menettelystä. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaisi 26 §:n 1 momentissa tarkoitetut järjestämislupien opiskelijavuosien vähimmäismäärät. Tarkistaminen olisi tarpeen, koska jatkossa järjestämislupien mukainen vähimmäisopiskelijamäärä koskisi vain jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluvaa koulutusta. Ehdotetun säännöksen mukaan vähimmäismäärästä päätettäessä tulisi ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän muiden kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 10 a §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen, eli TUVA-koulutuksen ja vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen, yli 20-vuotiaiden opiskelijoiden toteutunut opiskelijavuosimäärä. Lisäksi otettaisiin huomioon niiden opiskelijoiden toteutunut opiskelijavuosimäärä, jotka ovat enintään 20-vuotiaita ja ovat aiemmin suorittaneet ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon.

Lakiehdotukseen ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta sisältyisi myös vaativan erityisen tuen koulutuksen järjestämislupien muuttamista koskeva siirtymäsäännös. Ehdotetun säännöksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaisi näiden koulutuksen järjestäjien järjestämislupia siten, että niissä määrättäisiin lain 26 §:n 2 momentissa tarkoitetusta opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärästä päätettäessä tulisi ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän kyseisen kohderyhmän suoritepääöksellä päätetty tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä sekä toteutunut opiskelijavuosimäärä.

Edellä todetut järjestämislupien tarkistamista koskevat päätökset tehtäisiin ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan hakemuksetta ja maksutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi kuitenkin kuulla koulutuksen järjestäjää ennen järjestämisluvan muuttamista.

10 Toimeenpano ja seuranta

Lakien vahvistamisen jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelisi kokonaisuuteen liittyvät asetusmuutokset. Rahoitusta koskevien asetusmuutosten tulisi olla voimassa siten, että niitä

voitaisiin käyttää varainhoitovuoden 2024 rahoituksen myöntämisen perusteena. Opiskelijavalintaa koskevien asetusmuutosten tulisi puolestaan olla voimassa siten, että kaksoistutkintoa voitaisiin käyttää hakukohteena kevään 2024 yhteishaussa. Tarkoitus on, että kaikki asetusmuutokset annettaisiin keväällä 2023. Asetusmuutokset on tarkoitus lähettää erilliselle lausuntokierrokselle hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

Ammatillista perustutkintoa laajentavat tutkinnon osat edellyttäisivät teknisluonteista muutosta ammatillisten perustutkintojen perusteisiin. Laajentavien tutkinnon osien suorittamista voitaisiin tarjota opiskelijoille 1.8.2024 lukien, joten perustemuutosten tulisi olla voimassa tätä ennen. Myös Koski-tietovarannon muutosten tulisi olla valmiina siten, että syksystä 2024 lukien voitaisiin tallentaa tietoja kaksoistutkinnon suorittamisesta, yhdistelmäopintojen aineopinnoista ja laajentavista tutkinnon osista. Myös koulutuksen järjestäjien opintohallintojärjestelmien tulisi mahdollistaa näiden tietojen tallentaminen ja tiedonsiirto rajapintojen kautta Koski-tietovarantoon.

Kaksoistutkinnon käyttäminen yhteishaun hakukohteena edellyttäisi, että tarvittavat muutokset Opintopolku-palvelussa olisivat käytössä kevään 2024 yhteishaussa. Käytännössä muutosten tulisi olla käytössä jo syksyllä 2023, jolloin koulutuksen järjestäjät tallentavat Opintopolkuun kevään yhteishakua koskevan tarjonnan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus seuraisivat yhdistelmäopintojen aineopintojen, kaksoistutkinnon ja ammatillisen perustutkinnon laajentavien tutkinnon osien suorittamista vuosittain Koski-tietovarannosta saatavien määrällisten tietojen perusteella. Jos tietojen perusteella ilmenisi, että laajentavina tutkinnon osina suoritettaisiin merkittävästi enemmän lukio-opintoja tai korkeakouluopintoja kuin tässä hallituksen esityksessä on arvioitu, ministeriön tulisi arvioida tarvetta mahdollisiin rahoitusjärjestelmän muutoksiin. Esityksen valmistelun lähtökohdana on, ettei ammatillisen koulutuksen rahoitusta ohjautuisi epätarkoituksenmukaisessa määrin lukiokoulutuksen tai korkeakoulutuksen rahoittamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaisi ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat siten, että muutetut järjestämisluvat tulisivat voimaan 1.1.2024 lukien ja päätökset järjestämisluvista olisi tehty syksyn 2023 suoritepäätösvalmistelun alkaessa, jotta päätösten mukaisia vähimmäis- ja enimmäisopiskelijavuosimääriä voitaisiin käyttää varainhoitovuoden 2024 rahoituksen myöntämisen perusteena. Käytännössä järjestämislupien muuttamiseen liittyvä kuulemismenettely tulitaisiin käynnistämään todennäköisesti jo esityksen eduskuntakäsittelyn aikana ja päätökset tehtäisiin mahdollisimman pian lakien vahvistamisen jälkeen keväällä 2023.

Siirtymäsäännöksen mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö kuulisi koulutuksen järjestäjiä järjestämislupien päätösluonnoksista. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan vähimmäismäärästä päätettäessä tulisi ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmän opiskelijoiden toteutunut opiskelijavuosimäärä. Käytännössä tässä tarkastelussa otettaisiin huomioon viimeisimmät käytettävissä olevat toteutuneet tiedot esimerkiksi kahdelta viimeisimmältä varainhoitovuodelta ja järjestämislupa tarkistettaisiin vastaamaan koulutuksen järjestäjän jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluvan koulutuksen volyyymia. Lähtökohtaisesti kaikkien koulutuksen järjestäjien järjestämisluvat tarkistettaisiin, mutta jos koulutuksen järjestäjä on järjestänyt vain jatkuvan oppimisen rahoituksen piiriin kuuluvaa koulutusta, ei järjestämisluvan mukaista opiskelijavuosien vähimmäismäärää olisi välttämätöntä tarkistaa. Esimerkiksi eräille järjestäjille on myönnetty vain työvoimakoulutuksen järjestämislupa, jota valtaosin rahoitettaisiin jatkuvan oppimisen rahoituksen piirissä. Kaikissa järjestämisluvissa ei myöskään ole ollenkaan opiskelijavuosien vähimmäismäärää koskevia määräyksiä, joten tältä

osin lupia ei ehdotetun säännöksen perusteella tarkistettaisi. Ministeriö kuulisi koulutuksen järjestäjää kuitenkin myös siinä tilanteessa, jos se arvioisi, että järjestämislupaa ei tarvitse tarkistaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättäisi myös vaativan erityisen tuen opiskelijavuosien enimmäismäärästä ja tarkistaisi tältä osin kaikkien niiden järjestäjien järjestämisluvat, joille on myönnetty vaativan erityisen tuen järjestämistehtävä. Tällä hetkellä ammatillisten erityisoppilaitosten järjestämisluvassa on päätetty opiskelijavuosien vähimmäismäärästä, mikä käytännössä on tarkoittanut vaativan erityisen tuen opiskelijavuosien vähimmäismäärää, koska ammatilliset erityisoppilaitokset järjestävät koulutusta vain tälle kohderyhmälle. Vaativan erityisen tuen rajatun järjestämistehtävän saaneiden koulutuksen järjestäjien järjestämisluvassa puolestaan on päätetty siitä opiskelijavuosien enimmäismäärästä, jonka puitteissa järjestäjä on voinut järjestää vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille järjestettävää koulutusta. Tämä opiskelijavuosien enimmäismäärä on sisällytetty järjestämisluvassa päätettyyn opiskelijavuosien vähimmäismäärään, joka puolestaan on koskenut kaikkea kyseisen koulutuksen järjestäjän järjestämää koulutusta. Ehdotetun säännöksen mukaan vaativan erityisen tuen opiskelijavuosien enimmäismäärästä päätettäessä tulisi ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän kyseisen kohderyhmän suoritepäätöksellä päätetty tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä sekä toteutunut opiskelijavuosimäärä. Tarkastelussa otettaisiin huomioon viimeisimmät käytettävissä olevat tiedot esimerkiksi kahdelta edeltävältä varainhoitovuodelta.

Varainhoitovuoden 2024 talousarvioon esitettävä ammatillisen koulutuksen rahoitus jaettaisiin oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kesken siten, että suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksessa pohjatiedoksi otettaisiin molempien kohderyhmien uusimmat suoritustiedot. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksessa rahoitus jaettaisiin näiden painotettujen suoritteiden suhteessa kohderyhmille. Perusrahoituksessa pohjatiedoksi otettaisiin oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kohderyhmälle vuoden 2022 toteutuneet painotetut opiskelijavuodet. Jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmän osalta pohjatiedoksi otettaisiin varainhoitovuoden 2023 varsinaisen suoritepäätöksen ja mahdollisten lisäsuoritepäätösten tavoitteelliset opiskelijavuodet, joita painotettaisiin vuoden 2022 toteutuneista opiskelijavuosista lasketulla profiilikertoimella. Perusrahoitus jaettaisiin kohderyhmille painotettujen opiskelijavuosien suhteessa. Varainhoitovuotta 2024 koskien rahoitus olisi tarkoitus jakaa kohderyhmien kesken edellä kuvatulla laskennallisella tavalla. Tulevien vuosien rahoituksen jakautumiseen vaikuttaisivat ikäluokkien muutokset sekä eri kohderyhmille suunnatun koulutuksen muut resurssitarpeet.

Muutetut järjestämisluvat tulisivat voimaan 1.1.2024, joten oppivelvollisuuskoulutuksen ja TUVA-koulutuksen määrällinen säätely vapautuisi tästä ajankohdasta lukien. Varainhoitovuoden 2024 oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitus myönnettäisiin vuoden 2022 toteutuneiden suoritteiden perusteella ehdotettujen siirtymäsäännösten mukaisesti. Vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden koulutukseen myönnettäisiin perusrahoitusta enintään 1.1.2024 voimaan tulevassa järjestämisluvassa määrätyn opiskelijavuosien enimmäismäärän puitteissa. Jatkuvan oppimisen perusrahoitusosuus myönnettäisiin nykytilaa vastaavasti suoritepäätösvalmistelun yhteydessä päätettävien tavoitteellisten opiskelijavuosien perusteella ja suorite- ja vaikuttavuusrahoitus toteutuneiden suoritteiden perusteella ehdotettujen siirtymäsäännösten mukaisesti.

Ammatillisen koulutuksen kustannustietoja ei olisi tarkoitus kerätä erikseen kohderyhmittäin, vaan nykyinen kustannustenkeruun rakenne säilytettäisiin. Tämä olisi perusteltua, koska rahoitus on laskennallista, eikä sitä ole korvamerkitty eri kohderyhmille. Koulutuksen järjestäjien kustannuksista noin 45 prosenttia on niin sanottuja yhteisiä kustannuksia ja varsinaiset opetus-

kustannukset toteutuvat osin yhteisesti samoissa opetusryhmissä eri kohderyhmille, jolloin kustannustietojen kerääminen kohderyhmittäin olisi käytännössä kustannusjaon osalta useimmiten laskennallista. Lisäksi koulutuksen järjestäjittäin opetuskustannustiedot kerätään jo nyt hyvin tarkalla erittelyllä eri tutkintotyypeihin, koulutusaloihin ja kustannusryhmiin.

Muutosten vaikutuksia seurattaisiin ja arvioitaisiin myös osana kattavaa oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon seurantaan opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2021 vahvistaman seurantasuunnitelman (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-886->) mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus seuraavat oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa sekä määrällisesti että laadullisesti vuosina 2021—2024. Seuranta toteutetaan hyödyntämällä ensisijaisesti olemassa olevia rekistereitä ja muita tietolähteitä ja niihin sisältyvää pääosin määrällistä tietoa sekä tekemällä tarvittaessa erillisiä kyselyjä, selvityksiä, tutkimuksia tai arviointeja. Seurattavia temaattisia kokonaisuuksia on kaiken kaikkiaan seitsemän. Tämän hallituksen esityksen kannalta keskeisimmät niistä ovat oppivelvollisten hakeutuminen koulutukseen ja koulutukseen pääsy, uudistuksen kustannusvaikutukset sekä uudistuksen tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus.

11 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Täydennetään tarvittaessa.

12 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

Perustuslain 16 §:ssä säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Samassa momentissa todetaan myös, että oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Pykälän 2 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Perustuslakivaliokunta on todennut oppivelvollisuuden laajentamiseen antamassaan lausunnossa, että oppivelvollisuuteen kuuluva opetus on perustuslain 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta (PeVL 43/2020 vp, s. 4, myös PeVL 48/2021 vp, s. 2). Oppivelvollisuuden laajentamiseen annetussa lausunnossa perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi perustuslain 16 §:n 1 momentista seuraavan, että siinä tarkoitettu oppivelvollisuus on voitava suorittaa maksuttomassa perusopetuksessa (PeVL 43/2020 vp, s. 4).

Oppivelvollisuuden laajentamista koskeneeseen hallituksen esitykseen antamassaan lausunnossa (PeVL 43/2020 vp, s. 7) perustuslakivaliokunta on todennut oppivelvollisten sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen kannalta olevan merkityksellistä, että koulutusta on riittävästi tarjolla eri osissa maata. Koulutuksen alueellinen saatavuus on merkityksellistä myös perustuslain 9 §:ssä turvattujen liikkumisvapauden ja asuinpaikan valintaa koskevan oikeuden kannalta. Perusopetuslain mukaisen opetuksen järjestämiseen kunnilla on velvollisuus, mutta muun oppivelvollisuuteen kuuluvan koulutuksen saatavuudesta huolehditaan koulutuksen järjestämisluvilla. Myös oppivelvollisuuden laajentamista koskevassa hallituksen esityksessä on todettu, että lainsäädäntöä tai järjestämislupia on mahdollisuus muuttaa velvoittavampaan suuntaan, jos koulutuksen saatavuudessa ilmenee ongelmia. Perustuslakivaliokunta painotti lausunnossaan koulutuksen saatavuuden riittävydestä huolehtimista ja myös kielellisten oikeuksien turvaamista järjestämislupia myönnettäessä. Valiokunta piti tärkeänä lainsäädännön vaikutusten huolellista seurantaan ja ripeää puuttumista mahdollisesti havaittaviin epäkohtiin.

Esityksellä turvattaisiin perustuslain mukaisia sivistyksellisiä oikeuksia ja perustuslain 16 §:n 1 momentin mukaista oppivelvollisten oikeutta maksuttomaan perusopetukseen. Sääntelyn sel-

keyttäminen vahvistaisi myös opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa. Nykyistä selkeämpi ja laajempi mahdollisuus opintojen yhdistelemiseen tukisi yksilöllisten opintopolkujen rakentamista ja täten myös perustuslain 16 §:n 2 momentissa todettua julkisen vallan tehtävää turvata jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan viittaus yhtäläiseen mahdollisuuteen merkitsee, että jokaiselle tulee turvata puheena olevat mahdollisuudet muun muassa asuinpaikasta riippumatta. Perustuslakivaliokunta on perustuslain 16 §:n 2 momenttiin sisältyvän turvaamisvelvoitteen osalta tähdentänyt palvelujen riittävyyden tärkeyttä sen kannalta, että varattomuuteen tai asuinpaikkaan liittyvät syyt eivät muodostu tosiasiallisiksi esteiksi yksilön mahdollisuuksille saada opetusta ja kehittää itseään (PeVL 22/2017 vp, s. 5, PeVL 11/2009 vp, s. 7, PeVL 14/2007 vp, s. 2, PeVL 14/2003 vp, s. 2). Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitusta koskevilla muutoksilla tuettaisiin oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteita ja perustuslakivaliokunnan oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä esiin nostamia vaateita koulutuksen alueellisen saatavuuden turvaamisesta.

Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan esimerkiksi terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Ehdotetut muutokset tukisivat perustuslain mukaista yhdenvertaisuutta sekä vammaisyleissopimuksen (Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehty yleissopimus ja sen valinnainen lisäpöytäkirja, SopS 27/2016) mukaisten vammaisten henkilöiden oikeutta koulutukseen koskevien määräysten toteuttamista. Esityksellä vahvistettaisiin vaikeimmin vammaisille suunnatun koulutuksen rahoituksen perusrahoitusosuutta ja vähennettäisiin suoriteperusteisuutta. Nämä muutokset tukisivat vaikeimmin vammaisille suunnatun koulutuksen järjestämisedellytyksiä ja turvaisivat vammaisten henkilöiden yhdenvertaista kohtelua ja oikeutta päästä koulutukseen.

Perustuslain 121 §:n 2 momentin mukaan kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on valtiosuuslainsäädäntöä ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevaa lainsäädäntöä arvioidessaan korostanut, että kunnan tehtävistä säädetessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua veloitteistaan (esim. PeVL 29/2009 vp, PeVL 12/2011 vp ja PeVL 60/2014 vp). Esityksellä ei säädetäisi kunnille uusia tehtäviä. Kunnat voivat kuitenkin yleisen toimialansa puitteissa ottaa tehtäväkseen toisen asteen koulutuksen järjestämisen hakemalla koulutuksen järjestämislupaa. Esityksellä vahvistettaisiin oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitusta ja tuettaisiin täten myös kuntien edellytyksiä suoriutua järjestämislupaan perustuvan toiminta-alueensa oppivelvollisikäluokan kouluttamistehtävästä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (714/2018) 22 § ja 39 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 22 § osaksi laissa 1217/2020 ja 39 §:n 2 momentti laissa 1217/2020,
sekä

lisätään 20 §:n 2 momenttiin siitä lailla 1217/2020 kumotun 3 kohdan tilalle uusi 3 kohta ja
21 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1217/2020, uusi 2 momentti seuraavasti:

20 §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelija otetaan suorittamaan:

3) ammatillisen perustutkintokoulutuksen yhteydessä suoritettavia yhden tai useamman nuorten tai aikuisten lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoja (*yhdistelmäopintojen aineopiskelija*).

21 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on 1 momentissa säädetyn lisäksi, että opintojen suorittamisesta sovitaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetussa opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa.

22 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään hakijoiden aiempaa opintomenestystä ja hakutoiveita. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuskokeista ja muista lisänäytöistä. Valintaperusteista ja niiden painottamisesta opiskelijavalinnassa säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista otettaessa opiskelijoita suorittamaan 6 §:ssä tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa ja siihen valmistavia opintoja, ellei 2 momentissa tarkoitettua opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa toisin säädetä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aineopiskelijaksi ja yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista voidaan kuitenkin säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, jos opiskelija otetaan suorittamaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettua kaksoistutkintoa.

39 §

Todistukset

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle, yhdistelmäopintojen aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

2.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 19 ja 26 §, 37 §:n 2 momentti ja 50 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 37 §:n 2 momentti ja 50 §:n 1 momentti laissa 1218/2020, sekä lisätään 10 §:ään uusi 4 momentti, 13 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 19 a § seuraavasti:

10 §

Tutkintojen mitoituserusteet ja laajuus

Ammatillisen perustutkinnon laajuus voi olla enintään 30 osaamispistettä 2 momentissa tarkoitettua enemmän, jos 44 §:ssä tarkoitettussa opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa on sovittu 13 §:n 4 momentissa tarkoitettujen laajentavien tutkinnon osien suorittamisesta ja osaamisen hankkimisesta.

13 §

Ammatillisten tutkintojen muodostuminen

Ammatilliseen perustutkintoon voi sisältyä lisäksi laajentavia tutkinnon osia. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin laajentaviin tutkinnon osiin kuuluvista opinnoista.

19 §

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Tutkintokoulutuksen opiskelijan ja ammatillisen tutkinnon suorittaneen oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 7 §:ssä.

19 a §

Kaksoistutkinto

Koulutuksen järjestäjä voi tarjota mahdollisuuden kaksoistutkinnon suorittamiseen. Kaksoistutkinnolla tarkoitetaan koulutusta, jossa opiskelijan tavoitteena on suorittaa:

- 1) ammatillinen perustutkinto;
- 2) lukiolain 20 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja opintoja, jotka sisällytetään ammatilliseen perustutkintoon siten kuin opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitaan; ja
- 3) ylioppilastutkinto.

Opiskelijaksi ottamisesta lukiolain 20 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin opintoihin säädetään lukiolaissa.

Jos opiskelija on otettu suorittamaan kaksoistutkintoa, voidaan suoritettavista opinnoista sopia toisin henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa ilman uutta päätöstä ammatillisen perustutkinnon opiskelijaksi ottamisesta.

26 §

Opiskelijavuodet

Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä jatkuvan oppimisen rahoituksen osalta. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

Järjestämisluvassa määrätään opiskelijavuosien enimmäismäärästä 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävän koulutuksen osalta.

37 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen, kaksoistutkinnon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

50 §

Tutkinnon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen

Tutkinnon osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut tutkinnon perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat ja henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitut laajentavat tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 26 § tulee kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa 26 §:n 1 momentissa tarkoitettujen järjestämislupien opiskelijavuosien vähimmäismäärät. Vähimmäismäärästä päätettäessä tulee ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän yli 20-vuotiaiden opiskelijoiden toteutunut opiskelijavuosimäärä. Lisäksi otetaan huomioon niiden opiskelijoiden toteutunut opiskelijavuosimäärä, jotka ovat enintään 20-vuotiaita ja ovat aiemmin suorittaneet ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon. Edellä tarkoitettuina opiskelijavuosina ei oteta kuitenkaan huomioon ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden toteutuneita opiskelijavuosia.

Jos koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille, opetus- ja kulttuu-

riministeriö muuttaa järjestämislupaa siten, että siinä määrätään 26 §:n 2 momentissa tarkoitusta opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärästä päätettäessä tulee ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän kyseisen kohderyhmän suoritepäätöksellä päätetty tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä sekä toteutunut opiskelijavuosimäärä.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetut päätökset tehdään hakemuksetta ja maksutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kuulla koulutuksen järjestäjää ennen järjestämisluvun muuttamista.

3.

Laki

oppivelvollisuuslain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on
16 §:n 4 momentti laissa (__/2022), seuraavasti:

16 §

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Edellä 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettua kaksoistutkintoa, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

Maksuttomuuden pidentämisestä päättää hakemuksesta se koulutuksen järjestäjä, jonka opintojen aikana opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä tai jonka opiskelijana hakija on viimeksi ollut, jos hänellä ei ole voimassa olevaa opiskeluoikeutta. Maksuttomuuden pidentämistä voi hakea aikaisintaan kuusi kuukautta ennen 16 §:n 1 momentissa tarkoitettua maksuttomuuteen oikeuttavan ajan päättymistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

4.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 568/2019, seuraavasti:

9 §

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Lisäksi koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot opiskelijoidensa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista:

2) suoritettava tutkinto, kaksoistutkinto tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu muu ammatillinen koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet, mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat ja laajentavat tutkinnon osat;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

5.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1706/2009) 32 a §:n 1 momentti, 32 c §:n 1 momentti, 32 d ja 32 f §, 32 g §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 32 j § ja 49 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 32 a §:n 1 momentti, 32 g §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti sekä 49 §:n 2 momentti laissa 1050/2020, 32 c §:n 1 momentti sekä 32 f ja 32 j § laissa 532/2017 sekä 32 d § laeissa 532/2017, 1114/2020 ja 1220/2020, sekä

lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 532/2017 ja 1114/2021, uusi 4 momentti ja lakiin siitä lailla 114/2021 kumotun 10 a §:n tilalle uusi 10 a § seuraavasti:

9 §

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Ammatillisen koulutuksen määräraha, strategiarahoitusta lukuun ottamatta, jaetaan siten kuin valtion talousarviossa päätetään:

- 1) oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen; ja
- 2) jatkuvan oppimisen rahoitukseen.

10 a §

Oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmät

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa otetaan huomioon 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuina suoritteina seuraavien opiskelijoiden suoritteet:

- 1) oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetut opiskelijat;
- 3) ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettun tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijat.

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa otetaan huomioon muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijoiden suoritteet.

32 a §

Rahoitusosuudet

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoituksen osuus on 80 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 10 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa perusrahoituksen osuus on 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20

prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Ennen edellä mainittuihin osuuksiin jakamista ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennetään se talousarviossa päätettyjen määräaikaisten lisäysten euromäärä, joka myönnetään 32 e §:ssä tarkoitettuna perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena, sekä 32 h §:ssä tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä.

32 c §

Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen jatkuvan oppimisen rahoituksessa

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää jatkuvan oppimisen rahoituksessa koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä siihen sisältyvän työvoimakoulutuksen tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää.

32 d §

Perusrahoitus

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden opiskelijavuosina otetaan kuitenkin huomioon enintään järjestämisluvan mukainen opiskelijavuosien enimmäismäärä. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa perusrahoitus määräytyy 32 c §:n 1 momentissa tarkoitettujen tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella. Edellä tarkoitettuja opiskelijavuosimääriä painotetaan varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvalla painokertoimella siten kuin 2 ja 3 momentissa säädetään.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämiskustannukset;
- 2) koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitettujen erityisen tuen tai ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitettujen vaativan erityisen tuen järjestäminen;
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen;
- 5) vankilaopetuksen järjestäminen.

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettujen muun ammatillisen koulutuksen järjestämiskustannukset;
- 2) tutkintotyypit ja koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitettujen erityisen tuen järjestäminen;
- 4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen;
- 5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitettujen henkilöstökoulutuksen järjestäminen;
- 6) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettujen työvoimakoulutuksen järjestäminen;
- 7) vankilaopetuksen järjestäminen.

Jos koulutuksen järjestäjän toteutuneet opiskelijavuodet ylittävät järjestämisluvassa määrätyn tai tavoitteellisten opiskelijavuosien osalta päätetyn tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevan opiskelijavuosien enimmäismäärän, näitä opiskelijavuosia ei oteta ylitystä vastaavalta osuudelta huomioon 2 ja 3 momentissa tarkoitetun painotetun suoritemäärän laskennassa. Tätä momenttia ei sovelleta, jos koulutuksen järjestäjä järjestää ainoastaan vaatimaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille tarkoitettua koulutusta.

Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitettua koulutuksessa.

Painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 ja 3 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 f §

Suoritusrahoitus

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkintojen lukumäärän perusteella. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen.

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osien osaamispisteitä painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;
- 2) tutkintotyytit;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen.

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;
- 2) tutkintotyytit;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen;
- 4) tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeinen koulutus.

Tutkinnon osa luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella, tutkinto luetaan kuitenkin sen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Tutkinnon osaa ei oteta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, jos se on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla näytössä tai muulla tavoin. Edellä tässä momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu mainitun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

Jatkuvan oppimisen suoritusrahoituksen perusteena otetaan huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen varainhoitovuoden tavoitteellista opiskelijavuotta kohti. Jos koulutuksen järjestäjän toteutuneet opiskelijavuodet ovat kyseisenä varainhoitovuonna ylittäneet järjestämisluvassa määrätyn tai tavoitteellisten opiskelijavuosien osalta päätetyn tiettyä tutkintoa koskevan

opiskelijavuosien enimmäismäärän, näitä tutkinnon osia tai tutkintoja ei oteta ylitystä vastaavalta osuudelta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, ellei koulutuksen järjestäjä esitä ylitykselle perusteltua syytä.

Painotetun suoritemäärän laskennasta, 2—4 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista sekä 7 momentissa tarkoitettujen rajoitusten laskentaperusteista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 g §

Vaikuttavuusrahoitus

Vaikuttavuusrahoitus määräytyy seuraavilla perusteilla:

1) oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa tutkinnon ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen;

Tutkinnon ja tutkinnon osan lukemisessa koulutuksen järjestäjän suoritteeksi sovelletaan 32 f §:n 5 momenttia.

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus sekä oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitusta perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena, kunnes rahoituksen perusteena olevia toteutuneista suoritemääriä voidaan käyttää.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään jatkuvan oppimisen rahoitusta perusrahoituksena siihen asti, kunnes suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen puuttumista voidaan kompensoida perusrahoituksen harkinnanvaraisella korotuksella. Tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän painokerroin arvioidaan järjestämislupahakemuksessa esitetyn tutkinto- ja koulutuskohtaista opiskelijavuosimäärää koskevan suunnitelman perusteella.

Uuden yksityisen koulutuksen järjestäjän 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettu arvonlisäverokorvaus määräytyy ministeriön päättämän arvion perusteella, kunnes ensimmäiset toteutuneet arvonlisäverokorvauksen määräytymiseksi tarvittavat tiedot ovat käytettävissä.

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 d §:n 2 ja 3 momentin perusteella määräytyvät perusrahoituksen painokertoimet, oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen perusrahoituksen perusteena sekä suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrät sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoi-

tettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Ne opiskelijavuodet, tutkinnot, tutkinnon osat ja muut suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädettyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä ammatillisen koulutuksen rahoitusta varainhoitovuodelle 2024.

Poiketen siitä, mitä 10 a §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, varainhoitovuosien 2024—2026 oppivelvollisuuskoulutuksen perus- ja suoritusrahoituksen myöntämisen perusteena käytetään niiden opiskelijoiden suoritteita, jotka varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden lopussa ovat olleet enintään 20-vuotiaita ja eivät ole aiemmin suorittaneet ammatillista tutkintoa tai ylioppilastutkintoa. Varainhoitovuoden 2024 oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen myöntämisessä otetaan huomioon myös ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden toteutuneet suoritteet soveltaen, mitä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta säädetään.

Poiketen siitä, mitä 10 a §:n 2 momentissa säädetään, varainhoitovuosien 2024—2026 jatkuvan oppimisen 32 d §:n 3 momentissa tarkoitetun perusrahoituksen painottamisen ja suoriterahoituksen myöntämisen perusteena käytetään muiden kuin 2 momentissa ja 10 a §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen opiskelijoiden suoritteita.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

lukiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiolain (714/2018) 22 § ja 39 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat 22 § osaksi laissa 1217/2020 ja 39 §:n 2 momentti laissa 1217/2020,
sekä
lisätään 20 §:n 2 momenttiin siitä lailla 1217/2020 kumotun 3 kohdan tilalle uusi 3 kohta ja
21 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1217/2020, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

20 §

20 §

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelija otetaan suorittamaan:

Opiskelija otetaan suorittamaan:

*3) ammatillisen perustutkintokoulutuksen
yhteydessä suoritettavia yhden tai useamman
nuorten tai aikuisten lukiokoulutuksen oppi-
määrään kuuluvan oppiaineen opintoja (yh-
distelmäopintojen aineopiskelija).*

21 §

21 §

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset

*Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi otta-
misen edellytyksenä on 1 momentissa sääde-
tyn lisäksi, että opintojen suorittamisesta so-
vitaan ammatillisesta koulutuksesta anne-*

tussa laissa tarkoitettussa opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa.

22 §

22 §

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Opiskelijaksi ottamisen perusteet

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään hakijoiden aiempaa opintomenestystä ja hakutoiveita. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista ja muista lisänäytöistä. Valintaperusteista ja niiden painottamisesta opiskelijavalinnassa säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen *oppimäärän* opiskelijaksi ottamisen perusteena käytetään hakijoiden aiempaa opintomenestystä ja hakutoiveita. Koulutuksen järjestäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista ja muista lisänäytöistä. Valintaperusteista ja niiden painottamisesta opiskelijavalinnassa säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista otettaessa opiskelijoita suorittamaan 6 §:ssä tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa ja siihen valmistavia opintoja, ellei 2 momentissa tarkoitettussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa toisin säädetä.

Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista otettaessa opiskelijoita suorittamaan 6 §:ssä tarkoitettua erityisen koulutustehtävän mukaista ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavaa kansainvälistä tutkintoa ja siihen valmistavia opintoja, ellei 2 momentissa tarkoitettussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa toisin säädetä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen *sekä yhden tai useamman lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opintoihin* opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen *oppimäärän* opiskelijaksi ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija voidaan ottaa suorittamaan aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää ainoastaan hakijan terveydentilaan tai henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen liittyvästä perustellusta syystä. Perusteltu syy tulee yksilöidä opiskelijaksi ottamista koskevassa päätöksessä.

Koulutuksen järjestäjä päättää aineopiskelijaksi ja yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista. Yhdistelmäopintojen aineopiskelijaksi ottamisen perusteista voidaan kuitenkin säätää opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, jos opiskelija otetaan suorittamaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettua kaksoistutkintoa.

Voimassa oleva laki

39 §

Todistukset

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päätynyt kesken lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista.

Ehdotus

39 §

Todistukset

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päätynyt kesken lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle, *yhdistelmäopintojen aineopiskelijalle* ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

2.

Laki

ammattillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 19 ja 26 §, 37 §:n 2 momentti ja 50 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 37 §:n 2 momentti ja 50 §:n 1 momentti laissa 1218/2020, sekä
lisätään 10 §:ään uusi 4 momentti, 13 §:ään uusi 4 momentti ja lakiin uusi 19 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Tutkintojen mitoituserusteet ja laajuus

Tutkintojen mitoituserusteet ja laajuus

Ammatillisen perustutkinnon laajuus voi olla enintään 30 osaamispistettä 2 momentissa tarkoitettua enemmän, jos 44 §:ssä tarkoitettussa opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa on sovittu 13 §:n 4 momentissa tarkoitettujen laajentavien tutkinnon osien suorittamisesta ja osaamisen hankkimisesta.

13 §

13 §

Ammatillisten tutkintojen muodostuminen

Ammatillisten tutkintojen muodostuminen

Ammatilliseen perustutkintoon voi sisältyä lisäksi laajentavia tutkinnon osia. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin laajentaviin tutkinnon osiin kuuluvista opinnoista.

19 §

19 §

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Oikeus osallistua ylioppilastutkintoon

Tutkintokoulutuksen opiskelijan ja ammatillisen tutkinnon suorittaneen oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään lukiolain 18 a §:ssä.

Tutkintokoulutuksen opiskelijan ja ammatillisen tutkinnon suorittaneen oikeudesta ylioppilastutkinnon suorittamiseen säädetään ylioppilastutkinnosta annetun lain (502/2019) 7 §:ssä.

19 a §

Kaksoistutkinto

Koulutuksen järjestäjä voi tarjota mahdollisuuden kaksoistutkinnon suorittamiseen.

Kaksoistutkinnolla tarkoitetaan koulutusta, jossa opiskelijan tavoitteena on suorittaa:

1) ammatillinen perustutkinto;

2) lukiolain 20 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja opintoja, jotka sisällytetään ammatilliseen perustutkintoon siten kuin opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitaan; ja

3) vlioppilastutkinto.

Opiskelijaksi ottamisesta lukiolain 20 §:n 2 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin opintoihin säädetään lukiolaissa.

Jos opiskelija on otettu suorittamaan kaksoistutkintoa, voidaan suoritettavista opinnoista sopia toisin henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa ilman uutta päätöstä ammatillisen perustutkinnon opiskelijaksi ottamisesta.

26 §

Opiskelijavuodet

Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

26 §

Opiskelijavuodet

Järjestämisluvassa määrätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 32 b §:ssä tarkoitettujen opiskelijavuosien vähimmäismäärästä *jatkuvan oppimisen rahoituksen osalta*. Järjestämisluvassa voidaan osaamistarpeeseen tai koulutuksen järjestämiseen liittyvästä erityisestä syystä määrätä myös tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevista opiskelijavuosien määristä.

Järjestämisluvassa määrätään opiskelijavuosien enimmäismäärästä 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille järjestettävän koulutuksen osalta.

37 §

37 §

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Hakeutuminen ja hakumenettelyt

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Jatkuvassa haussa koulutuksen järjestäjä päättää hakuajoista ja -menettelyistä. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen, *kaksoistutkinnon sekä* työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallisia hakumenettelyitä. Valtakunnallisista hakumenettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

50 §

50 §

Tutkinnon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen

Tutkinnon sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suorittaminen

Tutkinnon osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut tutkinnon perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat on suoritettu hyväksytysti.

Tutkinnon osa on suoritettu, kun opiskelija on osoittanut tutkinnon perusteissa määritellyn osaamisen 52 §:ssä säädetyllä tavalla tai osaaminen on tunnustettu siten kuin 47 §:ssä säädetään. Tutkinto on suoritettu, kun tutkinnon perusteiden mukaan kaikki tutkinnon muodostumiseksi vaadittavat osat *ja henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa sovitut laajentavat tutkinnon osat* on suoritettu hyväksytysti.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 26 § tulee kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2024.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tarkistaa 26 §:n 1 momentissa tarkoitetut järjestämislupien opiskelijavuosien vähimmäismäärät. Vähimmäismäärästä päätettäessä tulee ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän yli 20-vuotiaiden opiskelijoiden toteutunut opiskelijavuosimäärä. Lisäksi otetaan huomioon niiden opiskelijoiden toteutunut opiskelijavuosimäärä, jotka ovat enintään 20-vuotiaita ja ovat aiemmin suorittaneet ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon. Edellä tarkoitettuina opiskelijavuosina ei oteta kuitenkaan

huomioon ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen tai vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden toteutuneita opiskelijavuosia.

Jos koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille, opetus- ja kulttuuriministeriö muuttaa järjestämislupaa siten, että siinä määrätään 26 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskelijavuosien enimmäismäärästä. Enimmäismäärästä päätettäessä tulee ottaa huomioon koulutuksen järjestäjän kyseisen kohderyhmän suoritepäätöksellä päätetty tavoitteellinen opiskelijavuosimäärä sekä toteutunut opiskelijavuosimäärä.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettut päätökset tehdään hakemuksetta ja maksutta. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kuulla koulutuksen järjestäjää ennen järjestämisluvan muuttamista.

3.

Laki

oppivelvollisuuslain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oppivelvollisuuslain (1214/2020) 16 §:n 1 ja 4 momentti, sellaisena kuin niistä on
16 §:n 4 momentti laissa (___/2022), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

16 §

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Edellä 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

Edellä 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää *tai ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 19 a §:ssä tarkoitettua kaksoistutkintoa*, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen *perustutkinnon* ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

Maksuttomuuden pidentämisestä päättää opiskelijan hakemuksesta se koulutuksen järjestäjä, jonka opintojen aikana opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä. Maksuttomuuden pidentämistä voi hakea aikaisintaan kuusi kuukautta ennen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun maksuttomuuteen oikeuttavan ajan päättymistä.

Maksuttomuuden pidentämisestä päättää hakemuksesta se koulutuksen järjestäjä, jonka opintojen aikana opiskelija hakee maksuttomuuden pidentämistä *tai jonka opiskelijana hakija on viimeksi ollut, jos hänellä ei ole voimassa olevaa opiskeluoikeutta*. Maksuttomuuden pidentämistä voi hakea aikaisintaan kuusi kuukautta ennen 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun maksuttomuuteen oikeuttavan ajan päättymistä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

4.

Laki

valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain (884/2017) 9 §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 568/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Ammatillista koulutusta koskevat tiedot

Lisäksi koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot opiskelijoidensa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista:

Lisäksi koulutuksen järjestäjän on tallennettava tietovarantoon seuraavat tiedot opiskelijoidensa henkilökohtaisista osaamisen kehittämissuunnitelmista:

2) suoritettava tutkinto tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu muu ammatillinen koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet, mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat;

2) suoritettava tutkinto, *kaksoistutkinto* tai valmentava koulutus taikka ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettu muu ammatillinen koulutus, noudatettavat tutkinnon tai koulutuksen perusteet, mahdollinen suoritettava osaamisala sekä suoritettavat tutkinnon tai koulutuksen osat *ja laajentavat tutkinnon osat*;

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

5.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1706/2009) 32 a §:n 1 momentti, 32 c §:n 1 momentti, 32 d ja 32 f §, 32 g §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 32 j § ja 49 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 32 a §:n 1 momentti, 32 g §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti sekä 49 §:n 2 momentti laissa 1050/2020, 32 c §:n 1 momentti sekä 32 f ja 32 j § laissa 532/2017 sekä 32 d § laeissa 532/2017, 1114/2020 ja 1220/2020, sekä

lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 532/2017 ja 1114/2021, uusi 4 momentti ja lakiin siitä lailla 114/2021 kumotun 10 a §:n tilalle uusi 10 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Ammatillisen koulutuksen määräraha

Ammatillisen koulutuksen määräraha, strategiarahoitusta lukuun ottamatta, jaetaan siten kuin valtion talousarviossa päätetään:

1) oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitukseen; ja

2) jatkuvan oppimisen rahoitukseen.

10 a §

Oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoituksen kohderyhmät

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa otetaan huomioon 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuina suoritteina seuraavien opiskelijoiden suoritteet:

1) oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetut opiskelijat;

2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutetut opiskelijat;

3) ammatillisen koulutuksen järjestäjän järjestämän tutkintokoulutukseen valmentavasta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijat.

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa otetaan huomioon muiden kuin 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijoiden suoritteet.

32 a §

32 a §

Rahoitusosuudet

Rahoitusosuudet

Perusrahoituksen osuus on 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia siitä euromäärästä, joka saadaan, kun ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennetään se talousarviossa päätettyjen määräaikaisten lisäysten euromäärä, joka myönnetään 32 e §:ssä tarkoitettuna perusrahoituksen harjinnanvaraisena korotuksena, sekä 32 h §:ssä tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoituksen osuus on 80 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 10 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa perusrahoituksen osuus on 70 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Ennen edellä mainittuihin osuuksiin jakamista ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennetään se talousarviossa päätettyjen määräaikaisten lisäysten euromäärä, joka myönnetään 32 e §:ssä tarkoitettuna perusrahoituksen harjinnanvaraisena korotuksena, sekä 32 h §:ssä tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä.

32 c §

32 c §

Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen

*Tavoitteellisista opiskelijavuosista päättäminen **jatkuvan oppimisen rahoituksessa***

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä siihen sisältyvän työvoimakoulutuksen tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää *jatkuvan oppimisen rahoituksessa* koulutuksen järjestäjän varainhoitovuoden tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän sekä siihen sisältyvän työvoimakoulutuksen tavoitteellisen opiskelijavuosien määrän vuosittain valtion talousarvion rajoissa. Koulutuksen järjestäjän tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä ei saa alittaa järjestämisluvassa määrättyä opiskelijavuosien vähimmäismäärää.

32 d §

Perusrahoitus

Perusrahoitus määräytyy 32 c §:n 1 momentissa tarkoitetun tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella, jota on painotettu varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvalla painokertoimella.

Toteutuneita opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, *tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen, työhön ja itsenäiseen elämään*

32 d §

Perusrahoitus

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneiden opiskelijavuosien perusteella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettuun vaativaan erityiseen tukeen oikeutettujen opiskelijoiden opiskelijavuosina otetaan kuitenkin huomioon enintään järjestämisluvan mukainen opiskelijavuosien enimmäismäärä. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa perusrahoitus määräytyy 32 c §:n 1 momentissa tarkoitetun tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän perusteella. Edellä tarkoitettuja opiskelijavuosimääriä painotetaan varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden toteutuneisiin opiskelijavuosiin perustuvalla painokertoimella siten kuin 2 ja 3 momentissa säädetään.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

1) *tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen, tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen järjestämiskustannukset;*

2) *koulutuksen järjestäminen oppisopimus-koulutuksena;*

3) *ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen;*

4) *ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen;*

5) *vankilaopetuksen järjestäminen.*

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa opiskelijavuosia painotetaan seuraavilla perusteilla:

valmentavan koulutuksen sekä muun ammatillisen koulutuksen järjestämiskustannukset sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 63 §:ssä tarkoitettujen opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen;

1 a) koulutuksen järjestäminen oppivelvollisuuslain 16 §:ssä tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen oikeutetulle opiskelijalle;

2) tutkintotyypit ja koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena;

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tai tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai ensin mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen;

4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen;

5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestäminen;

6) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun työvoimakoulutuksen järjestäminen;

7) vankilaopetuksen järjestäminen.

Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa.

Painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitetun muun ammatillisen koulutuksen järjestämiskustannukset;

2) tutkintotyypit ja koulutuksen järjestäminen oppisopimuskoulutuksena;

3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen;

4) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 103 §:n mukaisen majoituksen järjestäminen;

5) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun henkilöstökoulutuksen järjestäminen;

6) ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun työvoimakoulutuksen järjestäminen;

7) vankilaopetuksen järjestäminen.

Jos koulutuksen järjestäjän toteutuneet opiskelijavuodet ylittävät järjestämisluvassa määrätyn tai tavoitteellisten opiskelijavuosien osalta päätetyn tiettyä tutkintoa tai koulutusta koskevan opiskelijavuosien enimmäismäärän, näitä opiskelijavuosia ei oteta ylitystä vastaavalta osuudelta huomioon 2 ja 3 momentissa tarkoitetun painotetun suoritemäärän laskennassa. Tätä momenttia ei sovelleta, jos koulutuksen järjestäjä järjestää ainoastaan vaatimaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille tarkoitettua koulutusta.

Opiskelijavuosi luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman tai joka vastaa koulutuksen järjestämisestä mainitun lain 8 §:ssä tarkoitetussa koulutuksessa.

Painotetun suoritemäärän laskennasta sekä 2 ja 3 momentissa säädettyjen perusteiden painokertoimista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 f §

Suoritusrahoitus

Suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella.

Tutkinnon osien osaamispisteitä painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;
- 2) tutkintotyytit;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen.

Tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;
- 2) tutkintotyytit;
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen;
- 4) tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeinen koulutus.

Tutkinnon osa luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka

32 f §

Suoritusrahoitus

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkintojen lukumäärän perusteella. Jatkuvan oppimisen rahoituksessa suoritusrahoitus määräytyy varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävänä vuonna suoritettujen tutkinnon osien osaamispisteiden ja tutkintojen lukumäärän perusteella.

Oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;*
- 2) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen tai mainitun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen järjestäminen.*

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osien osaamispisteitä painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;*
- 2) tutkintotyytit;*
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen.*

Jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkintoja painotetaan seuraavilla perusteilla:

- 1) tutkintorakenteeseen kuuluvien eri tutkintojen järjestämiskustannukset;*
- 2) tutkintotyytit;*
- 3) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestäminen;*

- 4) tutkinnon suorittajan perusasteen jälkeinen koulutus.*

Tutkinnon osa luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka on laatinut opiskelijan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 44 §:ssä tarkoitetun henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman. Tutkinto luetaan sen koulutuksen järjestäjän suoritteeksi, joka

on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella, tutkinto luetaan kuitenkin sen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Tutkinnon osaa ei oteta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, jos se on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla näytössä tai muulla tavoin. Edellä tässä momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu mainitun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

Suoritusrahoituksen perusteena otetaan huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen varainhoitovuoden tavoitteellista opiskelijavuotta kohti. Jos koulutuksen järjestäjän toteutuneet opiskelijavuodet ovat kyseisenä varainhoitovuonna ylittäneet järjestämisluvassa määrätyn tai tavoitteellisten opiskelijavuosien osalta päätetyn tiettyä tutkintoa koskevan opiskelijavuosien enimmäismäärän, näitä tutkinnon osia tai tutkintoja ei oteta ylitystä vastaavalta osuudelta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, ellei koulutuksen järjestäjä esitä ylitykselle perusteltua syytä.

Painotetun suoritemäärän laskennasta, 2 ja 3 momentissa säädettyjen perusteiden painoker-toimista sekä 6 momentissa tarkoitettujen rajoitusten laskentaperusteista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 g §

Vaikuttavuusrahoitus

Vaikuttavuusrahoitus määräytyy seuraavilla perusteilla:

on antanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 57 §:ssä tarkoitetun tutkintotodistuksen. Jos tutkinto on järjestetty ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentissa tarkoitetun oppisopimuskoulutuksen perusteella, tutkinto luetaan kuitenkin sen järjestäjän suoritteeksi, joka on toiminut oppisopimuskoulutuksen hankkijana.

Tutkinnon osaa ei oteta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, jos se on tunnustettu aiemmin hankitun osaamisen perusteella siten, että opiskelija ei ole osoittanut osaamistaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla näytössä tai muulla tavoin. Edellä tässä momentissa säädettyä ei kuitenkaan sovelleta, jos tutkinnon osan osaamisen arviointi on suoritettu mainitun lain 30 §:n nojalla hankitun koulutuksen yhteydessä.

Jatkuvan oppimisen suoritusrahoituksen perusteena otetaan huomioon enintään 120 osaamispistettä kyseisen varainhoitovuoden tavoitteellista opiskelijavuotta kohti. Jos koulutuksen järjestäjän toteutuneet opiskelijavuodet ovat kyseisenä varainhoitovuonna ylittäneet järjestämisluvassa määrätyn tai tavoitteellisten opiskelijavuosien osalta päätetyn tiettyä tutkintoa koskevan opiskelijavuosien enimmäismäärän, näitä tutkinnon osia tai tutkintoja ei oteta ylitystä vastaavalta osuudelta huomioon suoritusrahoituksen perusteena, ellei koulutuksen järjestäjä esitä ylitykselle perusteltua syytä.

Painotetun suoritemäärän laskennasta, 2—4 momentissa säädettyjen perusteiden painoker-toimista sekä 7 momentissa tarkoitettujen rajoitusten laskentaperusteista annetaan tarkempia säännöksiä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

32 g §

Vaikuttavuusrahoitus

Vaikuttavuusrahoitus määräytyy seuraavilla perusteilla:

Voimassa oleva laki

1) tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen;

Tutkinnon ja tutkinnon osan lukemisessa koulutuksen järjestäjän suoritteeksi sovelletaan 32 f §:n 4 momenttia.

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitusta perusrahoituksena siihen asti, kunnes suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen puuttumista voidaan tarvittaessa kompensoida perusrahoituksen harkinnanvaraisella korotuksella. *Muun kuin 1 momentissa tarkoitettun uuden koulutuksen järjestäjän tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän painokerroin arvioidaan järjestämislupahakemuksessa esitetyn tutkinto- ja koulutuskohtaista opiskelijavuosimäärää koskevan suunnitelman perusteella.*

Ehdotus

1) *oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa* tutkinnon ja jatkuvan oppimisen rahoituksessa tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen;

Tutkinnon ja tutkinnon osan lukemisessa koulutuksen järjestäjän suoritteeksi sovelletaan 32 f §:n 5 momenttia.

32 j §

Uuden koulutuksen järjestäjän suoritteiden määrittely

Jos uusi järjestämislupa on myönnetty koulutuksen järjestäjien yhdistymisen, jakautumisen tai muun vastaavan toiminnan uudelleenjärjestelyn taikka koulutuksen järjestäjän oikeushenkilöä koskevan muutoksen vuoksi, koulutuksen järjestäjän suoritus- ja vaikuttavuusrahoitus sekä oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksessa perusrahoitus määräytyy uudelleenjärjestelyn kohteena olleiden koulutuksen järjestäjien toteutuneiden suoritemäärien perusteella.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään oppivelvollisuuskoulutuksen rahoitusta perusrahoituksen harkinnanvaraisena korotuksena, kunnes rahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää.

Muulle kuin 1 momentissa tarkoitettulle uudelle koulutuksen järjestäjälle myönnetään jatkuvan oppimisen rahoitusta perusrahoituksena siihen asti, kunnes suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena olevia toteutuneita suoritemääriä voidaan käyttää. Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen puuttumista voidaan tarvittaessa kompensoida perusrahoituksen harkinnanvaraisella korotuksella. Tavoitteellisen opiskelijavuosimäärän painokerroin arvioidaan järjestämislupahakemuksessa esitetyn tutkinto- ja koulutuskohtaista opiskelijavuosimäärää koskevan suunnitelman perusteella.

Uuden yksityisen koulutuksen järjestäjän 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettu arvonlisäverokorvaus määräytyy ministeriön päättämän arvion perusteella, kunnes ensimmäiset toteutuneet arvonlisäverokorvauksen määräytymiseksi tarvittavat tiedot ovat käytettävissä.

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 d §:n 2 momentin perusteella määräytyvän perusrahoituksen painokertoimen, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrän sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Ne opiskelijavuodet, tutkinnot, tutkinnon osat ja muut suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädetyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

Uuden yksityisen koulutuksen järjestäjän 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettu arvonlisäverokorvaus määräytyy ministeriön päättämän arvion perusteella, kunnes ensimmäiset toteutuneet arvonlisäverokorvauksen määräytymiseksi tarvittavat tiedot ovat käytettävissä.

49 §

Rahoituksen laskemisessa käytettävien suoritteiden vahvistaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa ammatillisen koulutuksen seuraavan varainhoitovuoden 32 d §:n 2 ja 3 momentin perusteella määräytyvät perusrahoituksen painokertoimet, oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen perusrahoituksen perusteena sekä suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen perusteena käytettävien suoritteiden määrät sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvonlisäverokorvausten euromäärän koulutuksen järjestäjien 58 §:n nojalla toimittamien tietojen perusteella. Ne opiskelijavuodet, tutkinnot, tutkinnon osat ja muut suoritteet, joita ei ole ilmoitettu säädetyssä määräajassa, voidaan jättää rahoituksen perusteena huomioon ottamatta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tätä lakia sovelletaan ensimmäisen kerän myönnettäessä ammatillisen koulutuksen rahoitusta varainhoitovuodelle 2024.

Poiketen siitä, mitä 10 a §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, varainhoituvuosien 2024—2026 oppivelvollisuuskoulutuksen perus- ja suoritusrahoituksen myöntämisen perusteena käytetään niiden opiskelijoiden suoritteita, jotka varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltävän vuoden lopussa ovat olleet enintään 20-vuotiaita ja eivät ole aiemmin suorittaneet ammatillista tutkintoa tai ylioppilastutkintoa. Varainhoitovuoden 2024 oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen myöntämisessä otetaan huomioon myös ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden toteutuneet suoritteet soveltaen, mitä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Poiketen siitä, mitä 10 a §:n 2 momentissa säädetään, varainhoitovuosien 2024—2026 jatkuvan oppimisen 32 d §:n 3 momentissa tarkoitetun perusrahoituksen painottamisen ja suoriterahoituksen myöntämisen perusteena käytetään muiden kuin 2 momentissa ja 10 a §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen opiskelijoiden suoritteita.